

CHÚNG TA HỌC TIẾNG ĐÀI VÀ TIẾNG VIỆT

KHAN-CHHIÚ ÒH TÂI-GÍ KAP OÁT-LÂM-GÍ

LET'S LEARN TAIWANESE AND VIETNAMESE

牽手學台語 · 越南語

CHÚNG TA HỌC TIẾNG ĐÀI VÀ TIẾNG VIỆT
KHAN-CHHIÚ ÒH TÂI-GÍ KAP OÁT-LÂM-GÍ
LET'S LEARN TAIWANESE AND VIETNAMESE
牽手學台語・越南語

蔣爲文◎著
Wi-vun Taiffalo Chiung

國立成功大學
National Cheng Kung University
(教育部國推會部分補助)

國家圖書館出版品預行編目資料

牽手學臺語 · 越南語 = Let's learn Taiwanese
and Vietnamese / 蔣為文著. -- 初版. --

臺南市 : 成大, 2006[民 95]

面 ; 公分

含索引

ISBN 957-8845-98-7(平裝附光碟片)

1. 越南語言 – 讀本 2. 臺語 – 讀本

803.798

94023360

CHÚNG TA HỌC TIẾNG ĐÀI VÀ TIẾNG VIỆT
KHAN-CHHIÚ ÒH TÂI-GÍ KAP OÀT-LÂM-GÍ
LET'S LEARN TAIWANESE AND VIETNAMESE
牽手學台語 · 越南語

作者 / 蔣為文

出版 / 國立成功大學

策劃 / 國立成功大學台灣文學系台語研究室

社團法人台灣羅馬字協會

編輯 / 阮意雯

地址 / 701 台南市大學路 1 號

網址 / <http://www.twl.ncku.edu.tw/~uibun>

電話 / 06-2757575 ext 52627 台語研究室

傳真 / 06-2755190

公元 2006 年 1 月初版第一刷

Copyright © 2006 by Wi-vun Taiffalo Chiung

GPN: 1009500024

ISBN: 957-8845-98-7

Printed in Taiwan NT250 ; VN 30,000Đ ; USD10

MỤC LỤC

BÒK-LIÒK

CONTENTS

OË-THÂU 10

話頭 13

Lời nói đầu 15

Preface 18

序 20

PART 1 | 越南話發音入門 22

PART 2 | HƯỚNG DẪN NGỮ ÂM TIẾNG ĐÀI 58

PART 3 | INTRODUCTION TO THE SOUND SYSTEM
IN TAIWANESE 81

PART 4 | HỘI THOẠI - TÙI-OË - CONVERSATIONS 102

1 Có hiểu không? 104
Ë-hiáu--bô?

2 Có được không? 108
Ë-tàng--bô?

3 Đại từ nhân xưng (1/2) 112
Tâi-miâ-sû

- 4** Đại từ nhân xưng (2/2) 116
Tāi-miâ-sû
- 5** Yêu nhau 120
Sio ì-ài
- 6** Cảm ơn, xin lỗi 124
To-siā, sit-lé
- 7** Chào hỏi 128
M̄ng hó
- 8** Bao nhiêu tiền 132
Gōa chē chíⁿ
- 9** Cách hỏi tên tuổi 136
Lí hō-chò siáⁿ-mih miâ?
- 10** Hỏi người nước nào 140
Tò chít kok ê lāng?
- 11** Cắt tóc 144
Thì-thâu
- 12** Có người yêu chưa? 148
Ū ài-jîn á bōe?
- 13** Đi đâu 152
Khì tōe
- 14** Gọi điện thoại, nghe điện thoại 156
Khà tiān-ōe kap thiaⁿ tiān-ōe

- 15** Ăn uống 160
Chiáh mih-kiāⁿ
- 16** Khẩu ngữ thường dùng 162
Siông-iōng kháu-gí
- 17** Hỏi đường 168
M̄ng lō
- 18** Chỉ đường 172
Pò lō
- 19** Gọi tắc xi 174
Kiò kè-têng-á
- 20** Đi xe 180
Chē chhia
- 21** Khẩn cấp 184
Kín-kip
- 22** Đi làm 188
Chò-sit
- 23** Bị ốm 192
Phòa-pēⁿ
- 24** Số đếm (1/2) 196
S̀ng sò-jī (1/2)
- 25** Số đếm (2/2) 200
S̀ng sò-jī (2/2)

- 26** Hỏi giờ 204
M̄ng s̄i-kan
- 27** Hỏi ngày 208
M̄ng j̄it-chí
- 28** Hỏi tháng 212
M̄ng kó-goèh
- 29** Cách đọc năm 216
M̄ng n̄i-h̄un
- 30** Quá khứ, hiện tại và tương lai (1/2) 220
Kòe-khì, hīan-ch̄ai kap b̄i-l̄ai (1/2)
- 31** Quá khứ, hiện tại, và tương lai (2/2) 224
Kòe-khì, hīan-ch̄ai kap b̄i-l̄ai (2/2)
- 32** Nấu cơm chưa? 228
Chú p̄ng b̄oe?
- 33** Không muốn nấu ăn 232
Bô beh chú p̄ng.

PART 5

BẢNG ĐỐI CHIẾU TỪ VỰNG 236
GÍ-SŪ TÙI-CHIÀU-PIÓ
語詞對照表
GLOSSARY

Việt - Đài - Anh 237
Oát - Tâi - Eng 越、台、英
Vietnamese - Taiwanese - English

Đài - Việt - Anh 258
Tâi - Oát - Eng 台、越、英
Taiwanese - Vietnamese - English

OĒ-THÂU

Tâi-oân hām Oát-lâm líong-kok chi-kan sui-bóng bô chêng-sek pang-kau, m̄-koh siang-hong ê keng-chè, bûn-hòa kau-liú soah lú lâi lú chiáp kap chhiaⁿ-iāⁿ. Pún-lâng ùi 1997 nî tē-it pài kàu Oát-lâm chiông-sū tiân-iá tiau-cha kàu taⁿ ták-tang iáu teh chiân-óng Oát-lâm chiông-sū gián-kiù tiau-cha hék-chiá kàu-iòk bûn-hòa kau-liú sū-kang. Chit tong-tiong chiap-chhiok tiòh bē-chió tī Oát-lâm ê Tâi-siong ā-sī tī kok-lâi ká gōa-chék sin-niû (sin Tâi-oân-î-bîn) hók-bū ê siā-kang jîn-goân leh piáu-sī kóng siūⁿ-beh óh Oát-lâm-gí, m̄-koh m̄-chai beh án-chóaⁿ lóh chhiú. Tâi-oân chhī-bīn-siōng sui-bóng ū kúi-pún Oát-gí kàu-châi, m̄-koh soah lóng bô ùi ki-chhó ê hoat-im kà-khí, tì-sú in thèh-tiòh kàu-châi ê sí soah khòaⁿ bô chheh ê lâi-iōng. In-ūi chit-ê iân-kò, chit-pún chheh ê pian-siá tui-siōng chiū-sī chiam-tui bô jîn-hô Oát-gí ki-chhó ê hák-síp-chiá, lâi-iōng ùi Lô-má-jī ê hoat-im khai-sí kà kàu kah tiāⁿ iōng ê tui-oē ê liân-síp. Tong-jân chit-pún chheh ê chú-iàu pian-chip tiōng-tiám sī tī hoat-im jip-m̄ng, ah siōng-ēng tui-oē chú-iàu sī thèh lâi chòe hoat-im liân-síp ê iōng-tô, só-í liát-chhut--lâi ê tui-oē lâi-iōng pēng bô chē. Nā su-iàu hák-síp khah-chē tui-oē ê lāng, ē-sái hām chhī-bīn-siōng kī-tha ê kàu-chhâi káng-sí sú-iōng. Chho-hák-chiá thàu-kòe chit-pún chheh ê ín-chhōa, nā beh koh ka-tī tiàm chhù

chìn-siu khah chìn-kai ê Oát-gí kàu-châi eng-kai chiū ē ke chin kán-tan.

Chit-pún chheh tū-liáu ē-tàng òh Oát-lâm-gí chi-gōa, koh ē-sái òh Tâi-gí. Lán Tâi-oân bók-chêng í-keng ū 10 bān ê lâi-chù Oát-lâm ê sin î-bîn, chia-ê sin î-bîn só kè-khì ê tãi-to-sò sī kóng Tâi-gí ê ka-têng, só-í Tâi-gí mā-sī chit-kóa sin î-bîn beh òh ê gí-giân chi-it. Chit-pún chheh ê siat-kè chiū-sī ñg-bāng hō khòa-kok hun-in ê ka-têng ē-tàng chòe-hóe khan-chhiú hō-siōng lâi òh tùi-hong ê gí-giân--Tâi-oân-ang òh Oát-lâm-gí, Oát-lâm-bó òh Tâi-gí. Koh chìn chit-pō hō sin î-bîn chiāⁿ-chò Tâi-oân kiāⁿ-jíp kok-chè bú-tâi ê siōng-hó chō-chhiú thang kái-piàn Tang-lâm-a î-bîn chō-sêng Tâi-oân siā-hōe hū-tam ê hù-bīn khek-pán ìn-siōng.

Chit-pún chheh ē-tàng chhut-pán, tãi-seng ài kám-siā Tâi-oân Lô-má-jī Hiáp-hōe, Lók-an i-īⁿ tng-kí í-lâi tùi Oát-lâm gián-kiù ê chi-chhiú kap chàn-chō. Siāng-sī chit-pài mā-ài kám-siā Kàu-iók-pō Kok-gí chhui-hêng úi-goân-hōe, Chiúⁿ Êng-hok chín-só kap Sêng-kong Tâi-hák tùi chit-pún chheh ê chhut-pán pór-chō. Tong-jīn ài to-siā pian-chip Ng Í-būn, kàu-kó Phoaⁿ Siù-liân bô-bīn bô-jit ê kóaⁿ-kang, Oát-lâm Kok-ka Tâi-hák gí-giân hák-hē Toān Siān-sút kàu-siū kap Oát-lâm Siā-kho-īⁿ gí-giân-só Lí Choân-sèng só-tiúⁿ jiát-sim tam-jīm pún-lâng ê Oát-gí kò-būn koh thê-kiong pó-kùi ì-kiàn, iáu ū Oát-lâm gián-kiù-sek chō-lí kún Ng Cheng-chhun, Ng Chhiu-hong, Lī

Oát-hiông, Ng Kong-hông, Ng Jit-lâm kap Tâi-gí gián-kiù-sek chō-lí
kûn Tân Bō-chin, Tân Í-kun, Lâm Chí-kí, Tiuⁿ Giòk-phêng, Pò
Khái-giòk, Ng Êng-hôa, Lí Si-êng, Ang Tì-kí, Sím Hák-hoân, Tân
Koàn-bûn, Ng Úi-thêng, Ông Him-lû, Lí Him-gî téng lêng tit-chiap
hék-chiá kan-chiap ê kòng-hiàn.

Chiúⁿ Ūi-bûn
Tâi-lâm Sêng-kong Tâi-hák

話頭

(漢羅版)

台灣 hām 越南兩國之間雖罔無正式邦交，m̄-koh 雙方 ê 經濟、文化交流 soah lú 來 lú chiáp kap chhiaⁿ-iāⁿ。本人 ùi 1997 年第一 pài 到越南從事田野調查到 taⁿ ták 冬 lóng iáu teh 前往越南從事研究調查或者教育文化交流事工。Chit 當中接觸 tiòh bē-chió tī 越南 ê 台商 ā 是 tī 國內 kā 外籍新娘（新台灣移民）服務 ê 社工人員 leh 表示講想學越南語 m̄-koh koh m̄-chai beh án-chóaⁿ lóh 手。台灣市面上雖罔有 kúi 本越語教材，m̄-koh soah lóng 無 ùi 基礎 ê 發音教起，致使 in thèh tiòh 教材 ê 時 soah 看無冊 ê 內容。因為 chit-ê 緣故，chit 本冊 ê 編寫對象就是針對無 kah 任何越語基礎 ê 學習者，內容 ùi 羅馬字 ê 發音開始教到 kah tiāⁿ 用對話 ê 練習。當然 chit 本冊 ê 主要編輯重點是 tī 發音入門，ah 常用對話主要是 thèh 來做發音練習 ê 用途，所以列出來 ê 對話內容並無 chē。若需要學習 khah chē 對話 ê 人，ē-sái hām 市面上其他 ê 教材 kāng 時使用。初學者透過 chit 本冊 ê 引 chhōa，若 beh koh ka-tī tiàm 厝進修 khah 進階 ê 越語教材應該就會 ke 真簡單。

Chit 本冊除了 ē-tàng 學越南語之外，koh ē-sái 學台語。咱台灣目前已經有十萬個來自越南 ê 新移民，chia-ê 新移民所嫁去 ê 大多數是講台語 ê 家庭，所以台語 mā 是 chit-kóa 新移民

beh 學 ê 語言之。Chit 本冊 ê 設計就是 òng-bāng hō 跨國婚姻 ê 台越家庭 ē-tàng 做伙牽手互相來學對方 ê 語言--台灣 ang 學越南語、越南 bó 學台語。Koh 進一步 hō 新移民 chiâⁿ-chò 台灣行入國際舞台 ê 上好助手 thang 改變東南亞移民造成台灣社會負擔 ê 負面刻板印象。

Chit 本冊 ē-tàng 出版，tāi-seng ài 感謝「台灣羅馬字協會」、「樂安醫院」長期久以來對越南研究 ê 支持 kap 贊助。同時 chit-pài mā ài 感謝教育部「國語推行委員會」、「蔣榮福診所」kap「成功大學」對 chit 本冊 ê 出版補助。當然，mā ài 多謝編輯「阮意雯」、校稿「潘秀蓮」無眠無日 ê 趕工，越南國家大學語言學系「段善述」教授 kap 越南社科院語言所「李全勝」所長熱心擔任本人 ê 越語顧問 koh 提供寶貴意見，iáu 有越南研究室助理群「阮青春」、「阮秋芳」、「呂越雄」、「阮公皇」、「阮日南」kap 台語研究室助理群「陳慕真」、「陳怡君」、「林芷琪」、「張玉萍」、「傅凱玉」、「黃盈華」、「李詩瑩」、「翁智琦」、「沈學範」、「陳冠文」、「黃暉婷」、「王欣瑜」、「李欣怡」等人直接或者間接 ê 貢獻。

蔣為文
台南 成功大學

Lời nói đầu

Việt Nam và Đài Loan mặc dù không có quan hệ bang giao chính thức nhưng giao lưu về kinh tế, văn hóa giữa hai nước ngày càng mạnh mẽ và sâu sắc. Tác giả từ lần đầu tiên tới Việt Nam điều tra nghiên cứu (1997) đến nay vẫn thường trở lại Việt Nam tiếp tục nghiên cứu và làm công tác giao lưu văn hóa, giáo dục. Trong thời gian này, tác giả thường xuyên tiếp xúc với không ít thương gia Đài Loan tại Việt Nam hoặc các cán bộ phụ trách những việc liên quan đến cộng dân nước ngoài (công dân kiều mới của Đài Loan) có mong muốn được học tiếng Việt, nhưng không biết bắt đầu từ đâu. Ở Đài Loan cũng đã xuất hiện một vài giáo trình dạy tiếng Việt, song đều không dạy từ cơ sở phát âm, dẫn đến tình trạng có giáo trình nhưng không hiểu nội dung cuốn sách. Do vậy, chúng tôi biên tập cuốn sách này, nhằm phục vụ đối tượng là những người hoàn toàn không biết tiếng Việt, bắt đầu dạy từ phát âm chữ La-tinh đến kỹ năng hội thoại thường dùng. Sau khi học qua phần cơ sở trong cuốn sách này, nếu bạn muốn tự học nâng cao tiếng Việt sẽ dễ dàng hơn rất nhiều.

Ngoài việc dạy tiếng Việt, cuốn sách này bao gồm cả phần dạy tiếng Đài. Hiện nay, Đài Loan đã có khoảng 100.000 công

dân kiều mới đến từ Việt Nam, trong khi đó, gia đình nhà chồng phần lớn lại nói tiếng Đài, do vậy tiếng Đài cũng là một trong những ngôn ngữ họ cần phải học. Cuốn sách này hy vọng các thành viên trong gia đình hôn nhân Đài-Việt cùng học ngôn ngữ của bạn đời—chồng Đài Loan học tiếng Việt, vợ Việt Nam học tiếng Đài, đồng thời hy vọng các công dân kiều mới này trở thành trợ thủ đắc lực nhất đưa Đài Loan bước lên vũ đài quốc tế, để thay đổi cái nhìn chưa thiện cảm khi cho rằng công dân kiều mới đến từ các nước Đông Nam Á là gánh nặng đối với xã hội Đài Loan.

Tác giả chân thành cảm ơn sự ủng hộ về vật chất và tinh thần trong suốt thời gian qua của Hiệp hội chữ La-tinh Đài Loan, bệnh viện Lok-an. Đồng thời, chân thành cảm ơn sự hỗ trợ kinh phí của Ủy ban phát triển Quốc ngữ - Bộ giáo dục Đài Loan, Phòng khám Tưởng Vinh Phúc và Đại học Thành Công đã giúp chúng tôi xuất bản cuốn sách này. Xin chân thành cảm ơn biên tập viên Nguyễn Ý Văn, hiệu đính viên Phan Tú Liên đã không quản đêm ngày hoàn thành công việc, Giáo sư Đoàn Thiện Thuật thuộc Khoa Ngôn ngữ học, Đại học Quốc gia Hà Nội, Việt Nam và viện trưởng Lý Toàn Thắng của Viện Ngôn ngữ học thuộc Viện Khoa học Xã hội, Việt Nam đã nhiệt tình làm cố vấn tiếng Việt và cung

cấp những ý kiến quý báu cho tác giả. Xin chân thành cảm ơn các trợ lý văn phòng Đài Việt tại Việt Nam: Nguyễn Thanh Xuân, Nguyễn Thu Phương, Lò Việt Hùng, Nguyễn Công Hoàng, Nguyễn Nhật Nam và các trợ lý phòng nghiên cứu tiếng Đài: Trần Mộ Trân, Trần Ý Quân, Lâm Chí Kỳ, Trương Ngọc Bình, Phó Khải Ngọc, Hoàng Doanh Hoa, Lý Thi Doanh, Ông Tri Kỳ, Trầm Học Phạm, Trần Quan Văn, Hoàng Vĩ Đình v.v.

Wi-vun Taiffalo Chiung
Trưởng Đại học Thành Công, Đài Nam

PREFACE

The economic and cultural activities between Taiwan and Vietnam has been more and more frequent and flourishing even though there is no official diplomatic relationship between the two countries. I have been doing comparative research on Vietnam and Taiwan since 1997 when I was doing my first fieldwork in Vietnam. During the past years, I have met many Taiwanese businessmen in Vietnam and social workers who were working for the Vietnamese immigrants (brides) in Taiwan. Many of them mentioned that they would like to learn Vietnamese, however, they didn't know how to get started. Although there are some Vietnamese textbooks available in Taiwan, they were neither well organized nor teaching based on the fundamental pronunciations of Vietnamese writing system. As a consequence, the readers have difficulties in utilizing the books. Therefore, this book was designed for the beginners to learn the Vietnamese language from the basic pronunciations of Vietnamese Chu Quoc Ngu. Readers who want to learn at home by themselves should feel easier in learning advanced Vietnamese course once they have read this book.

In addition to the learning of the Vietnamese language, the Taiwanese language is also included in this book. Up to date, there are one hundred thousand Vietnamese immigrants in Taiwan. Most families of them in Taiwan are

Taiwanese-speaking families. In other words, how to acquire the Taiwanese language as soon as possible in order to communicate with each other is one of the important jobs for the new immigrants. Therefore, the purpose of this book is to help the members of international families learn language of each other, i.e., the Taiwanese bridegroom learning the Vietnamese language, and the Vietnamese bride learning the Taiwanese language.

I appreciate the many contributions that people have made for this book. First of all, I would like to express my deepest appreciation to “Taiwanese Romanization Association” and “Lok-an Hospital” for their long-term support. In addition, I would thank the National Languages Committee, Chiung Eng-hok Clinic, and National Cheng Kung University for their financial support for this book. I am also grateful to the editor Ng Ỉ-bùn, and proofreader Phoaⁿ Siù-liân for their hardworking day and night. I am indebted to professor Đoàn Thiện Thuật at National University –Hanoi and professor Lý Toàn Thắng at Institute of Linguistics in Hanoi for serving as my Vietnamese consultants. Thanks also go to my Vietnamese assistants Nguyễn Thanh Xuân, Nguyễn Thu Phương, Lò Việt Hùng, Nguyễn Công Hoàng, Nguyễn Nhật Nam and Taiwanese assistants Tân Bõ-chin, Tân Ỉ-kun, Lâm Chí-kí, Tiuⁿ Giòk-phêng, Pờ Khái-giòk, Ng Êng-hôa, Lí Si-êng, Ang Tì-kí, Sím Hák-hoãn, Tân Koàn-bùn, Ng Úi-têng, Ông Him-lû, Lí Him-gí.

序

(中文版)

台灣和越南兩國之間雖無正式邦交，然雙方的經濟、文化交流卻日益頻繁與熱絡。本人從 1997 年第一次到越南從事田野調查以來每年仍陸續前往越南從事研究田調或教育文化交流事宜。這當中接觸到不少在越南的台商或在國內從事外籍新娘(新台灣移民)服務的社工人員表示想學越南語卻又不知從何著手。台灣市面上雖有幾本越語教材，卻都沒有從基礎的發音教起，以至於拿到教材時仍看不懂該書內容。有鑑於此，本書的編撰對象即是針對完全沒有越語基礎的學習者，從羅馬字的發音開始教起一直到常用會話的練習。當然該書的主要編輯重點在發音入門，常用會話主要做為發音練習之用，故所列會話內容並不多。若需要學習較多會話者，可搭配市面上其他的教材使用。初學者透過本書的入門指引後要自行進修進階的越語教材應該就會比較容易。

本書除了可學習越南語之外，還可同時學台語。台灣目前已有十萬名來自越南的新移民，這些新移民的夫家多數是講台語的家庭，因此台語也是這些新移民所急欲學習的語言之一。本書的設計就是希望讓跨國婚姻的台越家庭當中能夠一起牽手互相來學習對方的語言——台籍先生學越南語、越籍太太學

台語，並進一步讓新移民成為台灣走入國際舞台的最佳助手以改變東南亞移民造成台灣社會負擔的負面刻板印象。

本書得以出版，首先要感謝「台灣羅馬字協會」、「樂安醫院」長期以來對越南研究的支持與資助。同時此次也要感謝教育部「國語推行委員會」、「蔣榮福診所」及「成功大學」對本書的出版補助。當然，也要感謝該書的編輯「阮意雯」、校稿「潘秀蓮」無眠無日的趕工，越南國家大學語言學系「段善述」教授及越南社科院語言所「李全勝」所長熱心擔任本人的越語顧問並提供寶貴意見，還有越南研究室助理群「阮青春」、「阮秋芳」、「呂越雄」、「阮公皇」、「阮日南」及台語研究室助理群「陳慕真」、「陳怡君」、「林芷琪」、「張玉萍」、「傅凱玉」、「黃盈華」、「李詩瑩」、「翁智琦」、「沈學範」、「陳冠文」、「黃曄婷」、「王欣瑜」、「李欣怡」等人直接或間接的貢獻。

蔣為文
台南 成功大學

PART 1

| 越南話發音入門

MP3 【chapter 1-1】

越南 kap 台灣 kâng-khoán 是一個多語言、多族群 ê 國家。照越南官方 ê 認定，越南國內有 54 個族群。到公元 2004 年為止，越南 ê 總人口大約是 8 千 1 百萬人。其中上大 ê 是「京族」(Kinh)，佔越南所有人口 ê 87%。京族人所使用 ê 語言就是咱所講 ê 越南話 (Tiếng Việt)。越南話 kap 越南羅馬字(chữ Quốc ngữ)是目前越南唯一正式 ê 官方語言 kap 文字。

越南話 bat 有 2 千冬使用漢字做書寫系統 ê 歷史；到 kah 公元 1945 年 chiah 正式廢除漢字改用越南羅馬字。台語 hām 越語之間有 bē-chió 類似 ê 所在，像講，越南話 ê 語詞 lâi-té 大約有 80% 是 ùi 漢語借來 ê 外來語。量約仔來講，台灣人 beh 學越南語，比日本人、美國人學越南語 khah 簡單。雖然越南語對台灣人來講無困難，m̄-koh 台灣人 tú 開始學越南語 ê 時 iáu 是有一 kóa 發音或者語法頂頭 tiāⁿ出現 ê 錯誤。

越南話 hām 台語 kâng-khoán lóng 是有聲調 ê 孤立語。越南話 tī 過去 bat hông 分類 tī 漢藏語系下腳，m̄-koh 近來 ê 學者多數 kā 越南話劃分 tī Austroasiatic 下面 ê Mon-Khmer 語系。越南因為長期 hām 中國接觸 ê 關係，越南話有受漢語真大 ê 影響。像講，目前越南話 lâi-té 所謂 ê 「漢越音」(âm Hán Việt) 就是漢字 ê 越南話文言讀音，亦就是古早 sī-chūn 越南讀冊人模仿中國京城 ê 讀冊音所形成

ê。

越南話 ê 方言差異真大，根據我 ê 初步觀察，in ê 差異可能比台灣 ê 台語方言 koh khah 大。無 kâng 學者對越南話方言 ê 分類有無 kâng ê 意見；根據 Nguelyn Dinh Hoa ê 講法，越南話大概 ē-sái 分做北、中、南 3 大方言區，分別以河內、順化、胡志明市做代表。現此時越南是以河內 ê 方言做全國 ê 標準，使用 tī 全國 ê 教育系統。Tī chit 本冊 lāi-té，咱 mā 是以河內做標準。嫁來台灣 ê 越南新娘大多數 lóng 講南方腔口 ê 越南話，爲啥物咱 chit 本冊 beh 教河內腔口？這是因爲越南人一定 lóng 聽有河內腔口，m̄-koh 南方腔 kan-taⁿ南部人聽 khah 有。先學 ē-hiáu 河內腔了 chiah koh 學南部腔會 khah 方便。

根據 Đoàn, Thiện Thuật (1999) ê 音韻分析，河內標準音有 19 個聲頭(consonants)、13 個單母音、3 個雙母音(diphthongs)。聲調 ê 部分，根據現此時越南教育系統 ê 教法，有 6 個聲調(調類)。有關越南語 ê 語音系統，咱 kā 描寫 tī 下面 ê 1.1 節。無語言學背景 ê 讀者 ē-sái 直接跳去 1.2 節。

1.1. 越南語音系統

越南話河內標準音 ê 聲頭有 19 個，分別用 IPA(國際音標)表示 tī 圖表 1。每一個聲頭 ê 越南文字對應符號就列 tī 圖表 7。因爲/p/主

要用 *tī* 外來語，所以 *Đoàn, Thiện Thuật* 無 *kā* 算在越南語 *ê* 音素之內。河內以外 *ê* 方言 *iáu* 包含有 /tʂ/, /z/, /ʂ/ 3 種捲舌 *ê* 聲頭。

圖表 1. 越南話 *ê* 聲頭(用國際音標 IPA 表示)

	雙唇	脣齒	齒岸	硬 頂 khok	軟 頂 khok	Nâ-âu
	-送氣 / +送氣					
清塞音 (voiceless stop)			t / t ^h	c	k	ʔ
濁塞音 (voiced stop)	b		d			
清擦音 (voiceless fricative)		f	s		x	h
濁擦音 (voiced fricative)		v	z		ʝ	
濁邊音 (voiced lateral)			l			
鼻音 (voiced nasal)	m		n	ɲ	ŋ	

越南話 *ê* 母音比台語 *ê khah* 複雜。若照越南語言學家 *Đoàn, Thiện Thuật* *ê* 音韻分析，河內標準音有 9 個一般單母音、4 個短 *ê* 單母音、3 個雙母音(diphthongs)，in 分別用國際音標 IPA 列 *tī* 圖表 2、圖表 3、圖表 4。

圖表 2. 越南話 ê 一般單母音

		頭前	中央	後壁 (-圓嘴)	後壁 (+圓嘴)
頂	upper high	i		u	u
	upper mid	e		ɤ	o
下	lower mid	ɛ			ɔ
	low			a	

圖表 3. 越南話 ê 短 ê 單母音

		頭前	中央	後壁 (-圓嘴)	後壁 (+圓嘴)
頂	upper high				
	upper mid			ɤ̃	
下	lower mid	ɛ̃			ɔ̃
	low			ã	

圖表 4. 越南話 ê 雙母音

		頭前	中央	後壁 (-圓嘴)	後壁 (+圓嘴)
頂	upper	i_e		u_ɤ	u_o
下	lower				

有關越南話 ê 聲調到底有幾個，che tō ài 看分類 ê 標準是 siáⁿ；而且各地方言 ê 調類 sió-khóa 無 kâng。雖然現此時真 chē 人 lóng 講越南話有 6 個聲調，事實上 che 是受越南羅馬字聲調符號影響 ê 關係(參閱圖表 5)。因為越南字內底 kan-taⁿ 表記 6 種聲調，所以人 tō kiò-sī 越南話 kan-taⁿ 有 6 種聲調。當初傳教士 kan-taⁿ 表記 6 種聲調是因為 in 對聲調 ê 掌握無夠充分，無法度區分出韻尾語音/p/ (文字符號 p), /t/ (t), /k/ (c 或者 ch) 收尾 ê 聲調，soah kā in 歸類到 sác 或者 nạng 調類去。若照傳統 ê 分法越南話是有 8 種聲調(參閱圖表 6)，其中 ê 「入聲調」 tī 越南字--lìn hông 合 lòe 「去聲調」。

圖表 5. 越南話文字系統 lāi-té ê 聲調

調類	ngang	sác	huyền	hỏi	ngã	nặng
越南字符號	無	´	`	?	~	.
數字 ê 調值	33	35	21	313	435	3
IPA ê 調值	—	↗	↘	↘↗	↘↗	·

因為 tī 越南字 lìn 無區別傳統 ê 「入聲調」，所以其實上現此時 ê 「sác 調」 hām 「nạng 調」 lóng ē-sái koh 分幼出 2 種聲調。比如講，“sáng” hām “sáp” 雖然 lóng pēⁿ-pēⁿ 是 「sác 調」，m̄-koh in ê 調值無 kâng：“sáng” ê 發音時間(duration) khah 長，聽起來 sêng 北京話 ê 第 2 聲(c.k.麻)；¹“sáp” ê 發音時間 khah 短，聽起來 sêng 台語

¹ 台灣華語 ê 第 2 聲(調值 212) hām 北京話 ê 第 2 聲(調值 35) 其實是無 kâng--ê。

ê 第 8 聲。“Động” hām “đọc” 雖然 lóng pēⁿ-pēⁿ是「nặng 調」，m̄-koh：“động” ê 調形類似「huyền 調」，但是發音時間比「huyền 調」短、比“đọc”長；“đọc” ê 發音時間比“động”短，khah sêng 台語 ê 第 4 聲。

圖表 6. 越南話 ê 傳統聲調調類

傳統調類	平		上		去		入	
	浮	沉	浮	沉	浮	沉	浮	沉
傳統調類 ²	浮	沉	浮	沉	浮	沉	浮	沉
越南聲調名稱	ngang	huyền	hỏi	ngã	sắc	nặng	sắc	nặng
數字 ê 調值	33	21	313	435	35	3	5	3
IPA ê 調值	ˉ	˘	˨˩˦	˨˩˦˨˩˦	˨˩˦˨˩˦	˨˩˦˨˩˦	˨˩˦˨˩˦	˨˩˦˨˩˦
註解							p t c ch 文字 收尾	p t c ch 文字 收尾

MP3【chapter 1-2】

越南話 ê 音素 hām 越南羅馬字 ê 對應關係，咱先簡要列 tī 圖表 7 kap 圖表 8。各位若需要 khah 詳細 ê 對應關係，請參閱 1.4 節。

² 「浮」類 tō 類似台灣或者中國 ê 「陰」，「沉」tō 是「陽」。

圖表 7. 越南字 ê 聲頭 hām 文字符號 ê 對應關係

聲頭	文字符號	條件	實例
/t/	t		tôi 我
/t ^h /	th		thu 秋
/c/	ch		cho 被, hō

/tʃ/	tr	方言差	trông 種
/k/	k	後壁若接 i, y, e, ê,	kê 雞
	q	後壁若接介音/w/	qùa 果籽
	c	其他任何情形	cá 魚仔
/b/	b		ba 三
/d/	đ		đi 去
/f/	ph		pháp 法
/s/	x		xa 遠

/ʃ/	s	方言差	so 比較
/x/	kh		khi 當
/h/	h		hỏi 問
/ʀ/	無符號		ăn 食
/v/	v		vè 轉去
/z/	d	無規則	da 皮
	gi	無規則(主要用 t̄漢越詞)	gia 家
	g	後壁若接 i	gi 啥物

/z̄/	r	方言差	ra 出去
/ʒ/	gh	後壁若接 i, e, ê	ghi 紀錄
	g	其他任何情形	gà 雞仔
/l/	l		là 是
/m/	m		mẹ 阿母
/n/	n		nam 南
/ɲ/	nh		nhớ 思念
/ŋ/	ngh	後壁若接 i, e, ê	nghi 歇暈
	ng	其他任何情形	ngọc 玉

*虛線---表示方言差。

圖表 8. 越南話 ê 母音 hām 文字符號 ê 對應關係

單母音	文字符號	條件	實例
/i/	i		khi 當
	y	主要用 tī 漢越詞	đồng ý 同意
/e/	ê		ghế 椅子
/ɛ/	e		em 少年
/ɛ̃/	a	後壁若接 /ŋ/, /c/	thanh 清
/u/	u		cũ 舊
/u̯/	ư		từ 詞
/o/	ô		cô 姑
/ɤ/	ơ		thơ 詩
/ɤ̃/	â		thấy 看
/ɔ/	o	其他任何情形	co 收縮
/ɔ̃/	o	後壁若接 /ŋ/, /k/	cong 彎曲
/a/	a		ta 咱
/ã/	ã	其他任何情形	ăn 食
	a	後壁若接 y, u	tay 手
/i_e/	iê	其他任何情形	tiên 仙
	yê	頭前若接 /ʔ/ 或者 前後有介音 /w/	yêu 恰意 truyện 故事
	ia	若無 介音 /w/ kap 韻尾	bia <i>bih-luh</i> ia 屎
	ya	頭前若接 /w/ 而且 後壁無韻尾	khuya 暗眠
/u_o/	uô	其他任何情形	chuông 鍾
	ua	後壁無韻尾	vua 國王
/u_ɤ/	ươ	其他任何情形	được 會凍
	ura	後壁無韻尾	mưa 落雨

越南話 ê 音素 hām 文字符號雖然有 khah 複雜，m̄-koh 有 chit-

kóa 情形是有規則 ē-sái thang 判斷 ê。Chit 個規則是按照母音 ê 特色，kā 分做頭前 vs. 後壁、頂 vs. 下、長 vs. 短、圓嘴 vs. 扁嘴 (參閱圖表 2、圖表 3、圖表 4)。咱分別舉例來說明：音素/k/後壁若接「頭前母音」tō ài 用符號 **k**，其他 ê 情形 tō ài 用 **q** 或者 **c**，像講 kê、cá (參閱圖表 7)。介音/w/後壁若接「頂母音」tō ài 用符號 **u**，若接「下母音」tō ài 用 **o**，像講 nguy (危)、hoa (花)。音節尾溜(coda) [ŋ]若接 tī「短母音」ê 後壁 tō ài 用 **y**，其他 ê 情形 tō ài 用 **i**，像講 áy、tai。Tī 原來圓嘴母音 ê 邊 á 加符號，tō 變扁嘴母音，像講 **u** [u] 變 **u** [ɯ]。

1.2. 按怎 ùi 台語學越南語

越南話對咱台灣人來講 bē seng 難。一般來講，若 1 禮拜學 10 點鐘，學 3 個月了應該就有法度 kā 越南話 ê 語音 kap 文字符號學 kah 真熟，而且基本 ê 生活對話 mā 應該無問題。若學 1 冬了，應該看有越南冊 7、8 成以上。

越南話 ê 音節結構 kap 台語 kâng-khoán，ē-sái 用圖表 9 來表示。介音、核心、韻尾合起來咱 kā 號做「韻」。越南話 16 個母音 lóng ē-sái 出現 tī 核心 ê 所在，其中 kan-taⁿ /u/ (文字符號 **u** 或者 **o**) ē-sái 出現 tī 介音，kan-taⁿ /u/ (文字符號 **u** 或者 **o**) kap /i/ (文字符號 **i** 或者 **y**) ē-sái 出現 tī 韻尾。

越南話 19 個聲頭 lóng ē-sái 出現 tī 音節 lāi-té 音節頭 ê 所在，其中 kan-taⁿ /p/, /t/, /k/, /c/, /m/, /n/, /ŋ/, /ɲ/ (文字符號分別是 **p, t, c, ch, m, n, ng, nh**) ē-sái 出現 tī 韻尾。越南話音節 lāi-té 每一個所在 ē-sái 出現 ê 音素 kap 伊對應 ê 文字符號，咱 lóng 有 kā 詳細列 tī 1.4 節。

圖表 9. 越南語音節結構

音節頭 (onset)	聲調 tone		
	介音 (glide)	核心 (nucleus)	韻尾 (coda)

下面 chit kúi 節咱會針對越南話 ê 母音(vowels)、聲頭(consonants)、kap 聲調(tones)來做介紹。Tī 下面 chit kúi 節 ê 圖表 lín, 咱 lóng 會 kā 越南羅馬字列 tī 第一直 chōa, sò--lâi 分別用台語白話字、國際音標(IPA)、kap ㄅ ㄆ ㄇ 注音符號來協助讀者了解越南字對應 ê 語音。啥物是台語白話字(Pêh-ōe-jī) neh? 這是用羅馬字來寫台語 ê 一種文字系統。白話字 tī 台灣已經有百外冬 ê 歷史 a, 而且台灣第一份報紙《台灣府城教會報》就是用白話字 tī 1885 年出版 ê。下面圖表 10、圖表 11 kap 圖表 12 分別是白話字 ê 文字符號 hām 單母音、聲頭、聲調 ê 對應關係。

分別是白話字 ê 文字符號 hām 單母音、聲頭、聲調 ê 對應關係。

圖表 10. 白話字 ê 文字符號 hām 單母音 ê 對應關係

文字符號	母音	ㄅㄆㄇ	實例
a	/a/	ㄚ	ta 礁
i	/i/	一	ti 豬
u	/u/	ㄨ	tu 蛛
e	/e/	ㄝ	tê 茶
o	/o/	ㄛ	to 都
o	/ə/	ㄛ	to 刀

圖表 11. 白話字 ê 文字符號 hām 聲頭 ê 對應關係

文字符號	聲頭	ㄅㄆㄇ	實例
b	/b/	無	bûn 文
p	/p/	ㄅ	pi 悲
ph	/p ^h /	ㄆ	phoe 批
l	/l/	ㄌ	li 你
t	/t/	ㄊ	tê 茶
th	/t ^h /	ㄊ	thai 胎
g	/g/	無	gí 語
k	/k/	ㄎ	ka 加
kh	/k ^h /	ㄎ	kha 腳
h	/h/	ㄏ	hi 希
s	/s/	ㄙ	sì 四
ch	/ts/	ㄔ	cha 查
chh	/ts ^h /	ㄔ	chha 差
j	/dz/	類似ㄉ	jit 日
m	/m/	ㄇ	mī 麵
n	/n/	類似ㄋ	ni 奶
ng	/ŋ/	類似ㄥ	ngó 五

圖表 12. 台語 ê 聲調 kap 伊 ê 各種表示法

調類	君 [kun˧]	滾 [kun˨˩]	棍 [kun˨˩]	骨 [kut˧˥]	裙 [kun˨˩]	-	近 [kun˨˩]	滑 [kut˧˥]
白話字符號* ³	無	ˊ	ˋ	無	ˆ		-	ˊ
傳統聲調叫法	1	2	3	4	5	6	7	8
五音偕 ê 調值	44	53	21	3	12		22	5
IPA ê 調值	˧	˨˩	˨˩	˧˥	˨˩		˨˩	˧˥

1.2.1. 母音(Vowels)

MP3 [chapter 1-3]

標準越南話 kan-taⁿ 有 16 個母音，m̄-koh 伊對應 ê 文字符號超過 16 個。這是因為 tī 越南字 òn 有一寡並 m̄ 是一對一 ê 對應關係。

圖表 13. 越南羅馬字 ê 母音發音

越南羅馬字	白話字	母音	ㄅ ㄆ ㄇ	條件	實例
a	短 a	/ǎ/	短 ㄚ	後壁若接 y, u	tay 手
	a	/a/	ㄚ	其他任何情形	ta 咱
ă	短 a	/ǎ/	短 ㄚ		ăn 食
â	短 o	/ɔ̃/	短 ㄛ		tháy 看
i	i	/i/	一		khi 當
y				主要用 tī 漢越詞	đồng ý 同意
u	u	/u/	ㄨ		cũ 舊
ư	扁嘴 u	/u̯/	扁嘴 ㄨ		từ 詞
ê	e	/e/	ㄝ		ghê 椅子
e	闊嘴 e	/ɛ/	闊嘴 ㄝ		em 少年

³第 4 或者 8 聲調 ê 韻尾一定有 p t k 或者 h 收尾，相對 ê，第 1 聲一定無 p t k h 收尾。所以第 4 hām 第 1 聲之間無需要聲調符號來區別。

ô	o'	/o/	ㄛ		cô 姑
o	闊嘴 o'	/ɔ/	闊嘴ㄛ		co 收縮
ơ	o	/ɤ/	ㄛ		thơ 詩
iê	ie	/i_e/	一ㄝ	其他任何情形	tiên 仙
yê	ie	/i_e/	一ㄝ	頭前若接 /ʔ/或者介音/w/	yêu 恰意 truyện 故事
ia	io	實際 [i_ə]	一ㄝ	若無 介音/w/ kap 韻尾	bia <i>bih-luh</i> ia 放屎
ya	io	實際 [i_ə]	一ㄝ	頭前若接/w/而 且後壁無韻尾	khuya 暗暝
uô	uo'	/u_o/	ㄨㄛ	其他任何情形	chuông 鍾
ua	uo	實際[u_ə]	ㄨㄛ	後壁無韻尾	vua 國王
ư	扁嘴 uo	/u_ɤ/	扁嘴 ㄨㄛ	其他任何情形	được 會凍
ưa	扁嘴 uo	實際[u_ə]	扁嘴 ㄨㄛ	後壁無韻尾	mưa 落雨

越南羅馬字 **a** 所對應 ê 音素是/a/ kap /ǎ/ (發音時間比/a/短)，發音 sêng 白話字 **a**、華語注音符號ㄚ。各位讀者 ài 注意，越南羅馬字 **a** 發音有分長、短二種：**a** 後壁若接 **y**、**u**，發音時間就 ài khah 短。

越南羅馬字 **ă** 所對應 ê 音素是短母音/ǎ/ (發音時間比 **a** 短)。Ti越南字 lìn，**ă**、**a lóng** 表記母音/a/，m̄-koh **ă** 一定是短母音，**a** 大多數情形下是長母音。

越南羅馬字 **â** 所對應 ê 音素是短母音/ǎ/，發音 sêng 白話字**短** **o** (亦就是發音 ê 時 ài 比平時 khah 短)、華語注音符號**短**ㄛ(亦就是

發音 ê 時 ài 比平時 ê ㄛ khah 短)。各位讀者 ài 注意，越南羅馬字 â 並 m̄ 是發 /a/ ê 音。有真 chē 人受 â 外形影響，kiò-sī 發做 /a/ ê 音。

越南羅馬字 **i**, **y** 若出現 tī 音節核心 ê 時伊所對應 ê 音素是 /i/，發音 sêng 白話字 **i**、華語注音符號一。字母 **y** 通常出現 tī 漢越詞 lìn。

越南羅馬字 **u** 所對應 ê 音素是 /u/，發音 sêng 白話字 **u**、華語注音符號ㄨ。

越南羅馬字 **u** 所對應 ê 音素是 /u/，發音 sêng **u**，m̄-koh 嘴形 ài 扁扁。Chit 個 **u** 音對大多數 ê 台灣人來講真歹發。一般咱若 teh 發 **u** 音 ê 時，嘴形會圓圓。M̄-koh 發 **u** 音 ê 時，嘴形 ài 扁扁。各位 ē-sái án-ne 練習：面容笑笑，m̄-koh m̄-thang phah 開嘴齒，kan-taⁿ phah 開嘴唇，chit ê sī-chūn 各位出聲發 u 音。Chit ê 情形下各位發出來 ê 音就會像 **u**。

越南羅馬字 **ê** 所對應 ê 音素是 /e/，發音 sêng 白話字 **e**、華語注音符號ㄝ。

越南羅馬字 **e** 所對應 ê 音素是 /ɛ/，發音 sêng 白話字闊嘴 **e**、華語注音符號闊嘴ㄝ。台灣人通常分 bē 清越南字 **ê**、**e** 有啥物無 kâng。一般來講，發越南 **e** 音 ê 時，嘴形 ài 開 khah 闊 leh。

越南羅馬字 **ô** 所對應 ê 音素是 /o/，發音 sêng 白話字 **o**、華語注音符號ㄛ。

越南羅馬字 **o** 所對應 ê 音素是/ɔ/，發音 sêng 白話字闊嘴 **o**、華語注音符號闊嘴ㄊ。發越南 **o** 音 ê 時，嘴形 ài 比 **ô** 開 khah 闊 leh。越南話 lāi-té **ô**、**o** 差別 kap ê、e kâng-khoán，一個嘴開 khah 細、一個嘴開 khah 大。

越南羅馬字 **ơ** 所對應 ê 音素是/ɤ/，發音 sêng 白話字 **o**、華語注音符號ㄊ。越南羅馬字 **ơ**、**â** lóng 發/ɤ/音，兩者差別主要是時間 ê 長短：**â** 發短母音/ɤ/。

越南羅馬字 **iê**、**yê**、**ia**、**ya** chit 4 組符號 lóng teh 表記越南語音素/i_e/。越南話 lāi-té，音素/i_e/分做[i_e]、[i_ə]二種音素變體。其中 **iê**、**yê** 是表記[i_e]，**ia**、**ya** 是表記[i_ə]。

越南字 **iê**、**yê** 表記[i_e]，發音 sêng 白話字 ie、華語注音符號一ㄝ。咱 beh án-chóaⁿ chai-iaⁿ tang-sî 用 **iê** tang-sî 用 **yê**？若是音節核心頭前有介音/w/或者/?/，就用 **yê**，若無就用 **iê**。越南字 **iê**、**yê** 後壁一定 koh 有接韻尾(coda)。

越南字 **ia**、**ya** 是表記[i_ə]，發音 sêng 白話字 io、華語注音符號一ㄛ。若是音節核心頭前有介音/w/或者/?/，就用 **ya**，若無就用 **ia**。越南字 **ia**、**ya** 後壁一定無 koh 接韻尾(coda)。

越南字 **uô**、**ua** lóng teh 表記越南語音素/u_o/。越南話 lāi-té，音素/u_o/分做[u_o]、[u_ə]二種音素變體，其中 **uô** 是表記[u_o]，

ua 是表記[u_ə]。

越南字 **uô** 是表記[u_o]，發音 sêng 白話字 **uo**、華語注音符號ㄨㄛ。越南字 **uô** 後壁一定 koh 有接韻尾(coda)。

越南字 **ua** 是表記[u_ə]，發音 sêng 白話字 **uo**、華語注音符號ㄨㄛ。越南字 **ua** 後壁一定無 koh 接韻尾(coda)。

越南字 **uơ**、**ura** lóng teh 表記越南語音素/w_ɤ/。越南話 lăi-té，音素/w_ɤ/分做[w_ɤ]、[w_ə]二種音素變體，其中 **uơ** 是表記[w_ɤ]，**ua** 是表記[w_ə]。

越南字 **uơ** 表記[w_ɤ]，發音 sêng 白話字**扁嘴** **uo**、華語注音符號**扁嘴**ㄨㄛ。所謂 ê「扁嘴」，伊 ê 發音方法 kap **ư** kâng-khoán，嘴形 ài 扁扁。越南字 **uơ** 後壁一定 koh 有接韻尾(coda)。

越南字 **ura** 表記[w_ə]，發音 sêng 白話字**扁嘴** **uo**、華語注音符號**扁嘴**ㄨㄛ。越南字 **ura** 後壁一定無 koh 接韻尾(coda)。

1.2.2. 聲頭(Consonants)

MP3【chapter 1-4】

河內腔越南話 kan-taⁿ有 19 個聲頭，但是越南文字系統 lìn iáu 有 kâ 河內地區以外 ê 方言音反應 lòe。越南羅馬字 lìn 表記聲頭 ê 符號分別列 tī 圖表 14。

圖表 14. 越南羅馬字 ê 聲頭發音

越南羅馬字	白話字	聲頭	ㄅ ㄆ ㄇ	條件	實例
đ	l	/d/	濁音ㄉ”		đi 去
t	t	/t/	ㄊ		tôi 我
th	th	/t ^h /	ㄊ		thu 秋
ch	類似 ch	/c/	類似ㄔ		cho 被, hờ
tr	捲舌 ch	/tʃ/	類似ㄔ	方言差	trông 種
b	b	/b/	濁音ㄅ”		ba 三
p	p	/p/	ㄆ		pin 電池
ph	無	/f/	ㄈ		pháp 法
d	j	/z/	無捲舌 ㄐ	無規則	da 皮
gi	j		無捲舌 ㄐ	無規則(主要用 ti 漢越詞)	gia 家
g	j		無捲舌 ㄐ	後壁若接 i	gi 啥物
gh	g	/ɣ/	濁音ㄍ”	其他任何情形	gà 雞仔
gh	g		濁音ㄍ”	後壁若接 i, e, ê	ghi 紀錄
k	k	/k/	ㄍ	後壁若接 i, y, e, ê,	kê 雞
q				後壁若接介音/w/	quả 果籽
c				其他任何情形	cá 魚仔
kh	類似 h	/x/	類似ㄍ		khi 當
h	h	/h/	ㄍ		hỏi 問
v	無	/v/	無		về 轉去
r	類似 j	/z/	類似 ㄐ	方言差	ra 出去
l	l	/l/	ㄌ		là 是
x	s	/s/	ㄌ		xa 遠
s	捲舌 s	/ʃ/	ㄌ	方言差	so 比較
m	m	/m/	ㄇ		mẹ 阿母
n	n	/n/	類似ㄋ		nam 南
nh	類似 ng	/ɲ/	類似ㄌ		nhớ 思念
ngh	ng	/ŋ/	類似ㄌ	後壁若接 i, e, ê	nghe 歇暱
ng	ng		類似ㄌ	其他任何情形	ngọc 玉

越南羅馬字 **đ** 所對應 ê 音素是 /d/，發音類似白話字 **l**、華語注音符號濁化 ê ㄉ”、sêng 英語 **dog** lái-té ê **đ**。台語 ê **l** 其實大多數 ê 情形下 **lóng** 發做濁塞音 /d/，**m̄-koh** 後壁若接低母音 /a/ ê 時發音 sêng 邊音 /l/。所以台語 ê **l** **tī** 大多數 ê 情形下發音 sêng 越南話 ê **đ**，**m̄-koh l** 後壁若接低母音 /a/ ê 時就無 sêng。

越南羅馬字 **t** 所對應 ê 音素是 /t/，發音 sêng 白話字 **t**、華語注音符號ㄊ。

越南羅馬字 **th** 所對應 ê 音素是 /tʰ/，發音 sêng 白話字 **th**、華語注音符號ㄊˊ。

越南羅馬字 **ch** 所對應 ê 音素是 /c/，發音類似白話字 **ch**、華語注音符號ㄔ。咱發台語 ê **ch** 音 ê 時，嘴舌會接近齒岸；但是 beh 發越南話 **ch** ê 時，嘴舌 ài 離齒岸 khah 遠 sió-khóa。越南羅馬字 **ch** ē-sái 出現 **tī** 音節頭 **mā thèng-hó tī** 韻尾。若出現 **tī** 韻尾 ê 時，對台灣人來講，聽起來 sêng /k/ 或者 /t/。像講，越南話 **sách** 聽起來 sêng 台語 **sák**。咱台灣人 beh án-chóa 發越南話韻尾 **ch** chiah 會準？È-sái kā 當作台語 **t** 來發，**m̄-koh** 嘴舌尖 **bóe-chhiú bē-sái tú tiòh** 齒岸。

越南羅馬字 **tr** 所對應 ê 音素是捲舌音 /tʃ/，發音類似白話字捲舌 **ch** (ài 捲舌)、華語注音符號ㄔˊ。

越南羅馬字 **b** 所對應 ê 音素是 /b/，發音 sêng 白話字 **b**、華語注音符號濁化 ê ㄅ”。華語 lái-té ê ㄅ 是清塞音，**hām** 越南字 **b** 發音

無 sáⁿ kâng，所以 ài kâ ㄅ發做濁塞音ㄅ” chiah ē-sái。因為華語無濁塞音符號，所以 tī chit 本冊 lín 咱用 ” 符號表示。

越南羅馬字 **p** 所對應 ê 音素是 /p/，發音 sêng 白話字 **p**、華語注音符號ㄅ。越南羅馬字 **p** 真罕出現 tī 越南話，主要用 tī 外來語。所以有 ê 語言學家無 kâ 算是越南語 ê 音素。

越南羅馬字 **ph** 所對應 ê 音素是 /f/，發音 sêng 華語注音符號ㄈ、英語 father ê f。初次學越南話 ê 人 khah gâu kâ 越南羅馬字 **ph** 當作送氣塞音 /p^h/，chit 點 ài sè-jī。

越南羅馬字 **d**、**gi** 二個 lóng teh 表記越南語音素 /z/，發音 sêng 白話字 **j**、華語注音符號無捲舌 ê ㄐ。各位 ài 注意，越南羅馬字 **d** ê 發音 hām 英語 ê **d** 是無 kâng--ê。另外，**gi** kan-taⁿ 表記 /z/，並 m̄ 是 /zi/，所以 tī 越南字 lín **da**、**gia** 發音是 kâng-khoán--ê，lóng 是 /za/。

越南羅馬字 **g** 所對應 ê 音素有二個：/z/ kap /ɣ/。越南羅馬字 **g** 後壁若接 i，伊就發 /z/ 音，發音 sêng 白話字 **j**、華語注音符號無捲舌 ê ㄐ。越南羅馬字 **g** 後壁若接 i 以外 ê 字母，就發 /ɣ/ 音。/ɣ/ 音類似白話字 **g**、華語注音符號濁化 ê “ㄍ”。

越南羅馬字 **gh** 所對應 ê 音素是濁擦音 /ɣ/。濁擦音 /ɣ/ 雖然 hām 濁塞音 /g/ 無完全 kâng-khoán，m̄-koh 語音真接近。所以越南羅馬字 **gh** 發音類似白話字 **g**、華語注音符號濁化 ê “ㄍ”。

越南羅馬字 **k, q, c** 所對應 ê 音素 lóng 是 /k/，發音 sêng 白話字 **k**、華語注音符號 ㄎ。當初會採用無 kâng ê 符號表示 kâng-khoán ê 語音，主要是因爲當初參與設計 ê 傳教士來自無 kâng ê 語言背景。越南羅馬字 **q** 後壁一定接介音 /w/ (文字符號 **u**)，像講 **quả** (果籽)。若是 **k**，後壁一定接 **i, y, e**，或者 **ê**，像講 **kê**(雞 ê 漢越音)。其他 ê 情形一定接 **c**，像講 **cá** (魚仔)、**của** (的)。一定有讀者會感覺奇怪，爲啥物 **của** 是用 **c** m̄ 是 **q**？這是因爲 **quả kap của lìn ê u** 是無 kâng--ê。越南話 **quả ê u** 是介音，m̄-koh **của lìn ê u hām a** 合做伙算是一個雙母音 **ua** (發音 [u.ə])。這 ùi 越南文字標調慣習看會出來：若 **qu** 出現 ê sí-chūn，聲調一定標 tī **qu** 以外 ê 所在。

越南羅馬字 **kh** 所對應 ê 音素是軟頂 **khok** ê 清擦音 /x/。Chit ê 音類似台語白話字 **h** 或者華語 ㄏ，但是發音 ê 時 ài sió-khóa 有 hit 種清 nâ-âu、beh phùi 痰 ê 聲。越南南部人發 **kh** ê 時，khah sêng /h/，kap 台語 ê **h** 完全 kâng-khoán。

越南羅馬字 **h** 所對應 ê 音素是 /h/，發音 sêng 白話字 **h**、華語注音符號 ㄏ。

越南羅馬字 **v** 所對應 ê 音素是脣齒音 /v/，發音 sêng 英語 **voice** ê **v**。

越南羅馬字 **r** 所對應 ê 音素是 /z/，發音類似華語注音符號 ㄗ。

越南羅馬字 **l** 所對應 ê 音素是邊音 /l/，發音類似英語 **late** ê **l**、華語注音符號ㄌ。台語白話字 **lìn** 雖然 **mā** 有 **l**，**m̄-koh** 伊實際 ê 發音 **khah sêng** 越南話 ê **đ**。

越南羅馬字 **x** 所對應 ê 音素是 /s/，發音 **sêng** 白話字 **s**、華語注音符號ㄙ。

越南羅馬字 **s** 所對應 ê 音素是捲舌音 /ʃ/，發音 **sêng** 華語注音符號尸。Tú 學越南話 ê 人容易 **kā** 越南羅馬字 **x**、**s** **hut** 花去。各位 **ài** 會記 **chit**，**s** 是有捲舌、**x** **chiah** 是無捲舌。一般來講，河內 ê 越南人是無分 **x** **kap** **s**。

越南羅馬字 **m** 所對應 ê 音素是 /m/，發音 **sêng** 白話字 **m**。

越南羅馬字 **n** 所對應 ê 音素是 /n/，發音 **sêng** 白話字 **n**。

越南羅馬字 **nh** 所對應 ê 音素是 /ɲ/，發音類似白話字 **ng**。Beh 發越南字 **nh** 語音，**ē-sai kā** 當做台語 **ng** 加上介音 **i**。像講，越南話 **nhó** 發音 **sêng** 台語 **ngio**，越南話 **nha** 發音 **sêng** 台語 **ngia**。

越南羅馬字 **ng**、**ng** 二個 **lóng teh** 表記越南語音素 /ŋ/，發音 **sêng** 白話字 **ng**、英語 **long** ê **ng**。越南羅馬字 **ng** 一定出現 **tī i, e,** ê 頭前，其他 ê 情形就用 **ng**。

1.2.3. 聲調 (Tones)

MP3 【chapter 1-5】

若照越南文字系統 *lāi-té ê* 分類，越南話有 6 個聲調。其中 *ê* *sắc* 調 *kap nặng* 調實際發音 *ē-sái* 分別幼分出二個無 *kâng ê* 調值。下面咱就分別來介紹越南話 *ê* 聲調。

圖表 15. 越南話 *ê* 聲調

越南聲調名稱	ngang	huyền	hỏi	ngã	sắc		nặng	
越南聲調符號	無	˘	?	˜	´		.	
五音階 <i>ê</i> 調值	33	21	313	435	35	5	3	3
IPA <i>ê</i> 調值	—	∨	∨	∨	∨	∨	·	·
註解						p t c h 文字 收尾		p t c h 文字 收尾
類似 <i>ê</i> 台語聲調	1	3	5	無	9	8	3 或 4	4

越南話 *ê* 「**ngang 調**」若以五音階來看，伊 *ê* 調值(tone value) 是 33，也就是聲調 *ê* 頻率變化 *ùi* 3 出發到 3 停止(或者是講 *ùi* 五線譜 *ê* **mi** 到 **mi**)。Ngang 調 *hām* 台語第一、七聲 *kâng-khoán* 是水平調(level tone)，*m̄-koh* 聽起來比台語第一聲(44) *khah* 低，比台語第七聲(22) *khah* 高。台灣人聽越南人發 *ngang* 調 *ê* 時，多數會認知做台語 *ê* 第一調。越南人聽台灣人發台語第一、七聲 *ê* 時，多數無法度分別 *in ê* 差異，*lóng* 會 *kā* 當做 *ngang* 調。

越南話 *ê* 「**huyền 調**」(21) *tī* 調形 *kap* 調值方面 *kap* 台語第三

聲(21)真類似。調值(21)，也就是聲調 ê 頻率變化 ùi 2 出發到 1 停止(或者是講 ùi 五線譜 ê re 到 do)。

越南話標準 ê 「hỏi 調」是結合「下降」kap「上升」ê「降升調」，調值是 313。M̄-koh 現此時真 chē 河內少年人 ê hỏi 調 ê「上升」部分並無明顯。一般來講，越南話標準 ê「hỏi 調」hām 台語 ê 第五聲(212) khah sêng。但是讀者 ài 注意，台語第五聲有二種可能 ê 調值，亦就是降升調(212) kap 低升調(12)。若是發(12)調值 ê 台灣人，teh 學越語「hỏi 調」ê 時 ài 注意加強聲調下降 ê 部分。

越南話 ê 「ngã 調」(435) mā 是「降升調」，m̄-koh 伊 hām 「hỏi 調」比起來調值 lóng khah 高，而且發音時間(time duration) khah 短。Ti 越南話 lìn，m̄ 是所有 ê 越語方言 lóng 有「ngã 調」，像講胡志明市就無「ngã 調」。In hia ê 人 kā 「ngã 調」發做「hỏi 調」。所以 hia ê 人 teh 寫越南字 ê 時 khah 容易 kā 「ngã 調」phiát 做「hỏi 調」。「ngã 調」是越南話聲調 lāi-té 台灣人 khah chheⁿ-hūn、khah pháⁿ發 ê 一個。Beh 發「ngã 調」，各位 ē-sái kā 當作「hỏi 調」，但是發音 ê 時間 ài 相對 khah 短 leh。

越南話 ê 「sắc 調」實際上 ē-sái 幼分做「高升」(35) kap 「高入聲」(5)二種調值。「高升」調值 ê 「sắc 調」聽起來 sêng 台語第九聲(像講，紅紅紅 ê tò-pêng 第一個紅)。「高入聲」ê 「sắc 調」通常是出現 ti 越南字 p、t、c、ch 收尾 ê 情形，聽起來 sêng 台語第八

聲。比如講，**sáng** hām **sáp** 雖然 lóng pēⁿ-pēⁿ是「sắc 調」，m̄-koh in ê 調值無 kâng：**sáng** ê 發音時間 khah 長，聽起來 sêng 北京話 ê 第 2 聲(c.k.麻)；⁴ **sáp** ê 發音時間 khah 短，聽起來 sêng 台語 ê 第 8 聲。

越南話 ê 「**nặng 調**」相對其他 ê 調類來講，發音時間有 khah 短。「**nặng 調**」mā ē-sái 根據詞尾是 m̄ 是有 p、t、c、ch 收尾來幼分二類。有 p、t、c、ch 收尾 ê 聽起來 sêng 台語第四聲。無收尾 ê 聽起來 sêng 台語第三聲，m̄-koh 發音時間 khah 短；mā sêng 台語第四聲，m̄-koh 發音時間相對 khah 長 sió-khóa。像講，**động** hām **đọc** 雖然 lóng pēⁿ-pēⁿ是「**nặng 調**」，m̄-koh：**động** ê 調形類似台語第三聲 kap 「**huyền 調**」，但是發音時間比「**huyền 調**」短、比 **đọc** 長；**đọc** ê 發音時間比 **động** 短，khah sêng 台語 ê 第 4 聲。

因為越南話真 chió 有變調 ê 現象，所以原則上 án-choáⁿ 講 tō án-choáⁿ 寫。若有變調 ê 時，有時會標變調。比如，**mười** (數量 10 ê 意思)本調是 **mười**，伊若頭前有接數字，像講 **hai mươi** (20 ê 意思) ê 時，會變做 **mười**，寫 ê 時 tō 照變調寫 **mười**。

越南字拼字 ê sī-chūn hām 白話字 kâng-khoán 是以音節做基準，m̄-koh 越南字 tī 音節之間是採用 lạng 1 格(space) ê 方式來區別音節，像講 Việt Nam (越南)、hiện nay (現在)、tiến sĩ (博士)。

越南字 ê 標點符號 kap 大小寫 ê 規定 1 部份照西洋語文 ê 用

⁴ 台灣華語 ê 第 2 聲(調值 212) hām 北京話 ê 第 2 聲(調值 35)其實是無 kâng--ê。

法，1 部分 koh 有 in 越語特別 ê 用法，1 部分是隨人 ê ka-tī 用法。下面 tō sió-khóa 舉例來講：

每 1 句開始 ê 頭 1 個字母 lóng ài 大寫，結束 ài 有 “.”。

專有名詞，像講人名、地名等 ê 頭 1 個字母 ài 大寫。專有名詞分 2 大類，第 1 類是漢越詞，也就是原本是漢字 ê 詞。若準 chit-kóa 漢越詞是人名 kap 地名，“原則上”根據「音節」來大寫，像講 Đài Loan（台灣）、Việt Nam（越南）；m̄-koh mā 有例外 ê，像講 Ân độ（印度）。Che 例外 ê 原因有可能因為現此時 ê 民眾已經 bē-hiáu 漢字，bē 記 chit Ân độ 原本是漢越詞。另外，若是人名、地名以外 ê 漢越詞 tō 照「語詞」或者「詞組」來寫，像講 Quốc ngữ（國語）、Xã hội chủ nghĩa（社會主義）、Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam（mā ē-sái 寫做 Cộng hoà Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam；共和社會主義越南）。

第 2 類是漢字以外 ê 專有名詞。Chit 類大部分根據「語詞」來大寫，像講 Áp-ga-ni-xtan (Afghan)、Ô-xa-ma Bin La-đen (Osama Bin Laden)。

越南字簡寫 ê sí-chūn 原則上照「音節」來簡寫，像講 Việt Nam 簡寫做 VN，Xã hội chủ nghĩa（社會主義）寫做 XHCN。

越南話 ê 外來語主要有 2 個來源：早期以漢語為主，後來以西方國家語言為主。以漢語為來源 ê 外來詞主要借漢字 ká 讀做漢越

音，像講 Mỹ (美國)、Pháp (法國)、văn học (文學)、Xã hội chủ nghĩa (社會主義)。以西方國家語言為來源 ê 外來詞 tō 用越南字 kâ 原語詞 ê 音拼寫出來，而且大多數 lóng 無標聲調(若有標調，主要是標重音)，但是大多數 ài 加音節符號“-”。像講 Ô-xtrây-li-a (英語 Australia)、pa-lăng (法語 palan)、péc-mãng-ga-nát (法語 permanganate)、ô tô (英語 automobile)、cà phê (coffee)、Ucraina (Ukraine)、photo copy (mā ē-sái 寫做 pho to co py；來自英語 photocopy)。

整體來講，越南字 ê 標點符號、大小寫、外來語 ê 使用雖然有一定 ê 原則，m̄-koh 變通性真大、穩定度 iáu 無夠。

1.3. 發音練習

MP3 [chapter 1-6]

1.3.1. 母音

1. an ãn ân
2. ki ky
3. cu cū
4. kê ke
5. cô co cō

6. ơn ân
7. iên uyên
8. ia uya
9. uôn ua
10. uô ua oa
11. của quả
12. ua ưa
13. ươ ưa
14. au ao
15. ay ai
16. eo iêu
17. được
18. học hợp
19. ong ông

1.3.2. 聲頭

1. da đạ ta
2. pa ta tha
3. cha tra tha
4. ap at ac ach
5. ba pa pha
6. gia da ra
7. gi di ghi
8. ga ghi gu ghe
9. ki ky ca cu quy
10. kha ha ca
11. sa xa
12. la đạ ra
13. ba va

14. ma na nga nha

15. am an ang anh

16. nga nghi ngu nghe

1.3.3. 聲調

1. ba bà bả bã bá bạ

2. ca cà cả cã cá cạ

3. cun cùn cún cũn cún cụt

4. ngang huyền hỏi ngã sắc nặng

5. sáng sấp sát sắc sách

6. động đọc

1.4. 越南羅馬字 kap 發音 ê 詳細對照表

越南話羅馬字(chữ Quốc ngữ) ê 音素-文字符號對應 kap 拼字法
Vietnamese Phonemes and Their Corresponding chữ Quốc ngữ

V.1.8 Designed by Taiffalo July 23, 2004

Phonemes 音素	IPA 國際音標	CQN 文字符號及出現地方				Conditions 條件	Examples 例	Remarks 備註
		onset 音節頭	glide 介音	nucleus 核心	coda 韻尾			
/p/	[p]	p				For loanwords	pin 'battery'	
					p		tạp 'complex'	
/t/	[t]	t					tôi 'I'	
					t		tốt 'good'	
/tʰ/	[tʰ]	th				thu 'autumn'		
/c/	[c]	ch				cho 'give'		
/tʃ/	[tʃ]	tr				trông 'grow'	dialects	
/k/	[k]	k				Followed by front vowels /i e ɛ/ (i, y, ê, e)	kia 'there' ký 'sign' kê 'chicken' ke 'tartar'	French, Portuguese, Italian influence
		q				Followed by the glide /w/ (u)	quả 'fruit' quy 'tortoise' que 'stick'	
		c				Elsewhere	cũ 'old' cứ 'continue' cô 'aunt' cơ 'muscle' con 'child' cá 'fish'	
					c	Elsewhere	khác 'other'	

	[k̄p]				c	Preceded by /u ɔ o/ (u, o, ô)	ục ‘punch’ học ‘to learn’ ốc ‘snail’	Double closure
	[c]				ch	Preceded by front vowels /i e ɛ/	thích ‘like’ ếch ‘frog’ sách ‘book’	
/b/	[ʔb]	b					ba ‘three’	
/d/	[ʔd]	đ					đi ‘go to’	
/f/	[f]	ph					phải ‘must’	Ancient Greek
/s/	[s]	x				must be learned	xa ‘far’	
/ʃ/	[ʃ]	s				must be learned	sa ‘land in’	dialects
/x/	[x]	kh					khi ‘when’	
/h/	[h]	h					hỏi ‘ask’	
/v/	[v]	v					về ‘go home’	
/z/	[z]	d				must be learned	di ‘move’ dì ‘aunt’ da ‘skin’ dẻ ‘chestnut’	
		gi				must be learned (used for Sino- Vietnamese in many cases)	gia ‘family’ giũ ‘shake’ giẻ ‘cloth’	Italian , Portuguese influence
		g				Followed by /i/ (i)	gì ‘what’ giếng ‘well’	
/z̄/	[z̄]	r				must be learned	ra ‘go out’	dialects
/ɣ/	[ɣ]	g				Elsewhere	gà ‘chicken’	French,
		gh				Followed by front vowels /i e ɛ/ (i, ê, e)	ghi ‘record’ ghê ‘terribly’ ghe ‘boat’	Italian, Portuguese influence

/l/	[l]	l					là 'is'	
/m/	[m]	m					mẹ 'mother'	
					m		nam 'south'	
/n/	[n]	n					nam 'south'	
					n		đen 'black'	
/ɲ/	[ɲ]	nh					nhớ 'recall'	Portuguese influence
/ŋ/	[ŋ]	ng				Elsewhere	ngọc 'jade'	coincide with g and gh
		ngh				Followed by front vowels /i e ε/ (i, ê, e)	ngủ 'rest' nghề 'business' nghe 'listen'	
					ng		hàng 'goods'	
	[ŋm]				ng	Preceded by /u ɔ o/ (u, o, ô)	ung 'addle' cong 'bent' công 'public'	Double closure
	[ɲ]				nh	Preceded by front vowels /i e ɛ̃/	trinh 'clever' ềnh 'swell' nhanh 'fast'	same conditions as final ch
/w/	[w]		u			Followed by upper vowels /i e ɤ ɤ̃/ (y, ê, ơ, â) or preceded by /k/ (q)	nguy 'danger' Huế thuở 'time' xuân 'spring' que 'stick' quả 'fruit' quốc 'state'	
			o			Followed by lower vowels /ε a ă/ (e, a, ă)	khỏe 'health' hoa 'flower' xoăn 'curly'	

/i/	[i]		i	Elsewhere	khi 'when'	
			y	Usually Sino - Vietnamese words	đồng ý 'agree'	
/e/	[e]		ê		ghế 'seat'	
/ɛ/	[ɛ]		e		em 'younger'	
/ě/	[ě]		a	only -anh, -ach	thanh 'sound' sách 'book'	
/u/	[u]		u		cũ 'old'	
/ɯ/	[ɯ]		ư		từ 'word'	
/o/	[o]		ô	Elsewhere	cô 'aunt'	
			ôô	Followed by the phonemes /ŋ k/ (ng, c)	công cốc	Only a few cases
/ɤ/	[ɤ]		ơ		thơ 'poem'	
/ɤ̃/	[ɤ̃]		â		thấy 'see'	
/ɔ/	[ɔ]		o	Elsewhere	co 'bend'	
			oo	Followed by the phonemes /ŋ k/ (ng, c)	coong xoong 'pot' móc	Only a few cases
/ɔ̃/	[ɔ̃]		o	Followed by the phonemes /ŋ k/ (ng, c)	cong 'bent' cóc 'toad'	
/a/	[a]		a		và 'and' an 'safety'	
/ã/	[ã]		ã	Elsewhere	ăn 'eat'	
			a	Followed by the coda y, u	tay 'hand' sau 'later'	

/i_e/	[i_e]			iê	Elsewhere	tiên 'fairy'	
				yê	Preceded by glottal stop /ʔ/ or glide /w/	yêu 'love' truyện 'story'	
	[i_ə]			ia	Without glide /w/ and coda	bia 'beer' ĩa 'shit'	
				ya	Preceded by glide /w/, and without coda	khuya 'midnight'	
/u_o/	[u_o]			uô	Elsewhere	chuông 'bell' uống 'drink' quốc* 'state'	
	[u_ɔ]			ua	Without coda	vua 'king' của 'of' ùà 'rush'	
/u_x/	[u_x]			uơ	Elsewhere	được 'able'	
	[u_ə]			ưà	Without coda	mưa 'rain'	
/w/	[w]			o	Elsewhere	vào 'enter' sao 'star' keo 'gum'	
	[w:]			u	Preceded by upper vowels /i e u x u_x i_e/ (i, ê, u, â, uơ, iê, yê) or short vowels /ã ă/ (a, â)	chịu 'endure' kêu 'call' cứu 'save' Âu 'Europe' rượu 'wine' kiêu 'proud' yêu 'love' sau 'later' đâu 'where'	

/j/	[j]				i	Elsewhere	tai 'ear'	
	[j:]				y	Preceded by short vowels /ã ɣ/ (a, â)	tay 'hand' áy 'that'	

PART 2

| HƯỚNG DẪN NGỮ ÂM TIẾNG ĐÀI

MP3 [Chapter 2-1]

Tổng diện tích Đài Loan, gồm đảo chính và một vài đảo nhỏ là 35.961 km². Dân số Đài Loan năm 2004 là khoảng 23 triệu người. Đài Loan là một quốc đảo với nhiều nhóm dân tộc thiểu số đa ngôn ngữ.¹ Trong số các nhóm dân tộc thiểu số, nhóm người Holo chiếm đại đa số với 80% tổng dân số Đài Loan. Ngôn ngữ mẹ đẻ của người Holo thường được gọi là tiếng Đài, Taigi, Holo hay tiếng Mân Nam. Trước đây, tiếng Đài đã là ngôn ngữ chung ở Đài Loan, nhưng đến năm 1945, khi chế độ Quốc dân Đảng (KMT) của Tưởng Giới Thạch chiếm Đài Loan đã áp đặt tiếng Hoa làm ngôn ngữ chính thức. Bởi thế, chỉ có tiếng Hoa mới được giảng dạy trong hệ thống giáo dục quốc gia và tiếng Đài thì nằm ngoài trường học. Mặc dù chỉ có tiếng Hoa được giảng dạy chính thức tại các trường học, nhưng tiếng Đài vẫn được sử dụng phổ biến trong cuộc sống hàng ngày. Nhiều người mới định cư, như các cô dâu người Việt Nam và người Philipin có thể gặp khó khăn khi giao tiếp với hàng xóm người Đài Loan do họ sử dụng nhiều tiếng Đài. Đó chính là lý do tại sao chúng tôi cho xuất bản cuốn sách này, chủ yếu dành cho những người mới nhập cư học tiếng Đài.

Tiếng Đài có thể được viết theo ba cách. Cách viết thứ nhất là cách viết chỉ sử dụng chữ Latinh, được gọi là chữ Latinh Peh-oe-ji. Cách thứ hai chỉ sử dụng chữ Hán. Cuối cùng là cách viết kết hợp giữa chữ Hán và chữ Peh-oe-ji. Chữ Peh-oe-ji đã tồn tại ở Đài Loan hơn một trăm năm, sẽ được trình bày trong cuốn sách này. Như thế,

¹ Thông tin chi tiết mời độc giả tìm đọc cuốn Lịch sử và Ngôn ngữ Đài Loan của tác giả Wi-vun Taiffalo Chiung do Nhà xuất bản Trường Đại học Thành công xuất bản năm 2004 tại Đài Nam.

người mới học sẽ được học cách phát âm tiếng Đài một cách dễ dàng nhất.

Chương này được chia thành ba phần. Phần thứ nhất sẽ là những mô tả về mặt ngôn ngữ học đối với hệ thống âm trong tiếng Đài. Phần thứ nhất được viết dành cho độc giả có kiến thức về ngôn ngữ học. Đối với độc giả không chuyên về ngôn ngữ học có thể bỏ qua phần một và chuyển luôn sang phần hai. Phần thứ hai sẽ cung cấp cho độc giả những hướng dẫn chi tiết và những ví dụ cụ thể trên cơ sở của tiếng Việt. Phần cuối cùng là phần luyện âm để giúp độc giả có thêm kỹ năng trong cách phát âm tiếng Đài.

2.1. Hệ thống âm trong tiếng Đài

Hệ thống âm vị phổ biến nhất của tiếng Đài được trình bày trong **Bảng 1**, **Bảng 2** và **Bảng 3** qua việc sử dụng IPA (Bảng phiên âm quốc tế). Mặc dù các học giả có thể có những ý kiến hơi khác nhau về hệ thống âm vị, nhưng nhìn chung tiếng Đài gồm có mười bảy phụ âm, không kể “phụ âm không” (zero consonant) và âm tắc thanh hầu /ʔ/, sáu nguyên âm và bảy thanh điệu. Trong các phụ âm, âm vị /l/ thực tế được đọc là [d] hoặc [r] trong phần lớn các trường hợp. Tuy nhiên, chúng ta sẽ theo cách mô tả truyền thống /l/ như là một âm vị.

Bảng 1. Phụ âm tiếng Đài bằng IPA

	âm hai môi	âm lợi	âm ngạc mềm	âm hầu
	-asp*/+asp	-asp/+asp	-asp/+asp	-asp/+asp
vô thanh	nổ	p / p ^h	t / t ^h	k / k ^h
hữu thanh	nổ	b		g
vô thanh	xát		s	h
vô thanh	tắc-xát		ts / ts ^h	
hữu thanh	tắc-xát		dz	
hữu thanh	bên		l	
hữu thanh	mũi	m	n	ŋ

*-asp: không bật hơi; +asp: bật hơi.

Bảng 2. Nguyên âm tiếng Đài bằng IPA

	đầu	giữa	cuối
cao	i		u
trung bình	e	ə	o
thấp		a	

Bảng 3. Thanh điệu tiếng Đài

Loại	君 [kun˥] ngài	滾 [kun˨˥] sôi	棍 [kun˨˩] gậy	骨 [kut˥˩] xương	裙 [kun˥˩] váy	-	近 [kun˨˩] gần	滑 [kut˥˩] trượt
Loại thanh điệu bằng số	1	2	3	4	5	6	7	8
Thanh điệu bằng Peh-oe-ji	không	ˊ	ˋ	không	ˆ		-	ˊ
Ví dụ bằng Peh-oe-ji	kun	kún	kùn	kut	kún		kūn	kút
Giá trị thanh điệu bằng số	44	53	31	3	12		22	8
Giá trị thanh điệu bằng IPA	˥	˨˥	˨˩	˥˩	˥˩		˨˩	˥˩

Bảng 4. Ký hiệu phụ âm tiếng Đài bằng Peh-oe-ji

Phụ âm	Peh-oe-ji	Vị trí	Ví dụ
/b/	b	chỉ đứng đầu	bùn ‘văn’
/p/	p		pí ‘so sánh’
/p ^h /	ph	chỉ đứng đầu	phoe ‘thur’
/l/	l	chỉ đứng đầu	lí ‘anh, chị,..’
/t/	t		tê ‘chè’
/t ^h /	th	chỉ đứng đầu	thâi ‘chém’
/g/	g	chỉ đứng đầu	gí ‘ngôn ngữ’
/k/	k		ka ‘cộng’
/k ^h /	kh	chỉ đứng đầu	kha ‘bàn chân’
/h/	h		hí ‘vui’
/s/	s	chỉ đứng đầu	sì ‘bồn’
/ts/	ch	chỉ đứng đầu	chi ‘của’
/ts ^h /	chh	chỉ đứng đầu	chha ‘khác’
/dz/	j	chỉ đứng đầu	jít ‘mặt trời’
/m/	m		mī ‘mỳ’
/n/	n		ni ‘sữa’
/ŋ/	ng		âng ‘đỏ’

Bảng 5. Ký hiệu nguyên âm tiếng Đài bằng Peh-oe-ji

Nguyên âm	Peh-oe-ji	Vị trí	Ví dụ
/a/	a		ta ‘khô’
/i/	i		ti ‘lợn’
/u/	u		tú ‘gặp’
/e/	e	các vị trí	tê ‘chè’
	ia	đứng trước n hoặc t	tiān ‘điện’ kiat ‘hình thành’
/o/	ȯ	các vị trí	ȯ ‘đen’
	o	đứng trước các âm cuối, trừ âm /ʔ/	tong ‘đông’ kok ‘quốc gia’
/ə/	o		to ‘dao’

2.2. Cách học tiếng Đài qua tiếng Việt

Cấu trúc âm tiết trong tiếng Đài giống với cấu trúc âm tiết trong tiếng Việt, sẽ được trình bày ở **Hình 1**, trong đó âm lướt, âm chính và âm cuối đều được gọi là “vần.”

Hình 1. Cấu trúc âm tiết tiếng Đài

âm đầu	thanh điệu		
	âm lướt	âm chính	âm cuối

Hệ thống âm trong tiếng Đai đơn giản hơn nhiều so với tiếng Việt. Phần lớn âm vị và thanh điệu trong tiếng Đai đều có trong tiếng Việt; bởi thế, học cách phát âm tiếng Đai không phải là một vấn đề lớn đối với người Việt Nam trong một thời gian ngắn. Phần lớn các ký hiệu viết trong hệ thống chữ viết Latinh Peh-oe-ji (POJ) tương ứng với các ký hiệu trong chữ Quốc Ngữ Việt Nam. Cho nên, đây thực sự không phải là vấn đề khó khăn đối với người Việt Nam. Vấn đề lớn duy nhất đối với người Việt học tiếng Đai có lẽ là các quy luật thanh điệu.

Hệ thống chữ viết và hệ thống âm trong tiếng Đai sẽ được trình bày chi tiết trong các phần dưới đây. Trong các bảng ở những phần dưới đây, những ký hiệu viết trong Peh-oe-ji sẽ được liệt kê trong cột đầu tiên. Những âm tương tự hoặc giống như trong chữ Quốc Ngữ Việt Nam (CQN) sẽ được mô tả trong cột thứ hai cho người Việt Nam tham khảo. IPA (Bảng phiên âm quốc tế) đều được sắp xếp trong cột thứ ba nhằm chỉ ra cách phát âm chính xác của mỗi ký hiệu Peh-oe-ji. Đối với độc giả không quen với IPA có thể bỏ qua cột thứ ba.

2.2.1. Nguyên âm

Tiếng Đai chỉ có sáu nguyên âm đơn. Tất cả các nguyên âm đơn đều giữ vai trò là âm chính trong một âm tiết. Trong số đó, các nguyên âm **i**, **u**, **o** còn là những âm lướt.

Bảng 6. Nguyên âm tiếng Đài tương ứng với CQN

Peh-oe-ji	CQN	IPA	Vị trí	Ví dụ
a	a	/a/		ta ‘khô’
i	i	/i/		ti ‘lợn’
u	u	/u/		tú ‘gặp’
e	ê	/e/		tê ‘chè’
ơ	ô	/o/		ơ ‘đen’
o	ơ	/ə/	các vị trí	to ‘dao’
	ô	/o/	đứng trước các âm cuối, trừ âm h	tong ‘đông’ kok ‘quốc gia’

Cách phát âm **a** trong POJ tương tự như **a** trong CQN.

Cách phát âm **i** trong POJ tương tự như **i** trong CQN.

Cách phát âm **u** trong POJ tương tự như **u** trong CQN.

Cách phát âm **e** trong POJ tương tự như **ê** trong CQN. Người Việt Nam phân biệt sự khác nhau giữa **ê** và **e**, trong đó **e** là nguyên âm thấp (lower vowel) tức là khi phát âm **e** vòng miệng mở to hơn **ê**. Tuy nhiên, người Đài Loan không phân biệt sự khác nhau giữa **ê** và **e**. Trong phần lớn trường hợp, sự phát âm **e** trong tiếng Đài tương tự như **ê** trong CQN.

Cách phát âm **ơ** trong POJ tương tự như **ô** trong CQN. Cách viết của **ơ** là viết **o** cộng thêm một dấu chấm vào góc trên bên phải. Cũng giống như trường hợp **ê**, người Đài Loan không phân biệt sự khác nhau giữa **ô** và **o** như người Việt Nam.

Cách phát âm **o** trong POJ giống như **ơ** hoặc **ô** trong CQN. Trong phần lớn các trường hợp, **o** thường được đọc như là **ơ** trong CQN. **O** chỉ được đọc là **ô** khi đứng trước các âm cuối **p, m, k** và **ng**.

Mặc dù sáu nguyên âm đơn rất dễ phát âm, nhưng sự mũi hoá các nguyên âm có thể không dễ dàng lắm. Phương pháp chỉ ra sự mũi hoá trong POJ đó là thêm **n** vào nguyên âm bị mũi hoá ở góc trên bên phải. Ví dụ, **eⁿ** có nghĩa là em bé. Nếu bạn không biết cách phát âm nguyên âm mũi hoá, bạn có thể cố gắng chặn hơi đi qua mũi khi phát âm nguyên âm này. Bằng cách đó, bạn sẽ có thể phát âm một âm mũi dễ dàng hơn.

Phần lớn các vần trong tiếng Đài rất dễ phát âm sau khi học cách phát âm sáu nguyên âm đơn. Cách viết các vần rất dễ nhận ra cho người sử dụng CQN. Chỉ có một số ít vần có thể được viết khác với CQN Việt Nam. Những vần này sẽ được liệt kê trong **Bảng 7** cho các bạn tham khảo.

Bảng 7. Một số vần trong tiếng Đài

Peh-oe-ji	CQN	IPA	Vị trí	Ví dụ
ah	ạ	/aʔ/		ah ‘con vịt’
iak	iạc	/iɛk/		siak ‘đập’
iat	ệt	/iɛt/		kiat ‘hình thành’
ian	ên	/iɛn/		ian ‘đẹp trai’
io	iơ	/iə/		io ‘eo’
ioh	iợ	/iə/		ioh ‘đoán’
iok	iọc	/iə/		iok ‘hẹn’
eng	iêng	/iɛŋ/		Eng ‘tiếng Anh’

2.2.2. Phụ âm

MP3 [chapter 2-2]

Nhìn chung, tiếng Đài có mười bảy phụ âm, không kể “phụ âm không” (zero consonant) và âm hầu tắc /ʔ/, sẽ được mô tả trong **Bảng 8**.

Bảng 8. Phụ âm tiếng Đài tương ứng với CQN

Peh-oe-ji	CQN	IPA	Vị trí	Ví dụ
b	b	/b/	chỉ đứng đầu	bùn ‘văn’
p	p	/p/		pí ‘so sánh’
ph	p’	/p ^h /	chỉ đứng đầu	phoe ‘thư’
l	đ	/d/	các vị trí khác	lí ‘anh, chị..’
	l	/l/	đứng trước a	lâi ‘đến’
t	t	/t/		tê ‘chè’
th	th	/t ^h /	chỉ đứng đầu	thâi ‘chém’
g	gh	/g/	chỉ đứng đầu	gí ‘ngôn ngữ’
k	k, c, q	/k/		ka ‘cộng’
kh	kh	/k ^h /	chỉ đứng đầu	kha ‘bàn chân’
h	h	/h/	chỉ đứng đầu	hí ‘vui’
	không*	/ʔ/	chỉ đứng cuối	ah ‘con vịt’
s	x	/s/	chỉ đứng đầu	sì ‘bón’
ch	ch	/ts/	chỉ đứng đầu	chi ‘của’
chh	ch’	/ts ^h /	chỉ đứng đầu	chha ‘khác’
j	d	/dz/	chỉ đứng đầu	jít ‘mặt trời’

m	m	/m/		mī ‘mỳ’
	không	/m̄/	âm tiết hoá	m̄ ‘không’
n	n	/n/		ni ‘sữa’
ng	ng	/ŋ/		âng ‘đỏ’
	không	/ŋ̄/	âm tiết hoá	ŋ̄ ‘vàng’

* có nghĩa là không có ký hiệu.

Cách phát âm **b** trong POJ tương tự như **b** trong CQN.

Cách phát âm **p** trong POJ tương tự như **p** trong CQN.

Cách phát âm **ph** trong POJ *khác* với **ph** trong CQN. Cách phát âm **ph** trong POJ giống với **p** trong CQN, nhưng được phát âm với sự bật hơi mạnh hơn. Khi phát âm bật hơi **ph**, bạn sẽ cảm thấy một luồng hơi mạnh đi ra qua miệng. Trong POJ, chữ **h** đi kèm với các phụ âm nỏ vô thanh **p, t, k** để thể hiện sự bật hơi. Trong CQN không có một ký hiệu đặc biệt nào thể hiện sự bật hơi, vì vậy trong cuốn sách này ký hiệu ‘ được thêm vào các phụ âm nhất định ở góc trên bên phải để thể hiện sự bật hơi.

Cách phát âm của **l** trong POJ giống như cách phát âm âm **đ** hoặc **l** trong CQN. Trong phần lớn các trường hợp, **l** trong POJ rất giống với **đ** trong CQN; nó được phát âm như **l** trong CQN chỉ khi đứng trước một nguyên âm thấp **a**. Ví dụ, từ **lí** ‘anh, chị..’ trong tiếng Đài được phát âm là **đi** trong CQN, và **lái** ‘đến’ giống như **lái** trong CQN.

Cách phát âm **t** trong POJ tương tự như **t** trong CQN.

Cách phát âm **th** trong POJ tương tự như **th** trong CQN.

Cách phát âm **g** trong POJ giống như **gh** trong CQN.² Ví dụ, **gí** trong POJ được phát âm như **ghi** trong CQN. Độc giả nên chú ý đến **g** trong CQN có hai cách phát âm khác nhau, tức là **gi** (/zi/) khác với **ga** (/ga/). Nhưng trong POJ, **g** chỉ có một cách phát âm duy nhất.

Cách phát âm **k** trong POJ giống với **k, c, q** trong CQN. Trong CQN Việt Nam, **k, c, q** đều thể hiện cùng một âm /k/. Trong POJ, phát âm /k/ chỉ sử dụng duy nhất bằng chữ **k**.

Cách phát âm **kh** trong POJ là âm **k** với sự bật hơi. Sự phát âm **kh** trong POJ, một mặt nào đó tương tự như **kh** trong CQN, nhưng về mặt ngữ âm không giống nhau (**kh** trong POJ là âm bật hơi; **kh** trong tiếng Việt là âm xát). Người miền Nam Việt Nam nên chú ý rằng **kh** ở miền Nam được phát âm giống như **h**, khác với **kh** trong POJ.

Chữ **h** trong POJ gồm hai cách phát âm, tùy thuộc vào vị trí của nó. Phần lớn chữ **h** trong POJ tương tự như **h** trong CQN. Tuy nhiên, **h** được phát âm là /ʔ/ khi xuất hiện ở vị trí cuối của âm tiết. Ví dụ, **ah** ‘con vịt’ được phát âm là /aʔ/, gần với **ạ** trong CQN. Hay nói cách khác, người Việt Nam có thể đọc một âm tiết có **h** ở vị trí cuối bằng cách đọc nguyên âm trước kèm theo dấu nặng.

Cách phát âm **s** trong POJ tương tự như **x** trong CQN.

Cách phát âm **ch** trong POJ gần với cách phát âm **ch** trong CQN, mặc dù cách phát âm không phải là hoàn toàn giống.

Cách phát âm **chh** trong POJ là phát âm âm **ch** kèm theo sự bật hơi, tức là phải có một luồng hơi đi qua miệng. Âm **chh** trong

² Âm vị **g** (/g/) trong tiếng Đài không hoàn toàn giống với **gh** (/ɣ/) trong tiếng Việt. Tuy nhiên, phần lớn người Việt Nam và người Đài Loan xác định những âm đó giống nhau. Bởi thế, chúng ta có thể coi **g** và **gh** giống với âm /g/ trong cuốn sách này.

POJ đối với người Việt Nam nhìn chung là âm khó nhất.

Cách phát âm **j** trong POJ gần với âm **d** trong CQN, mặc dù cách phát âm không phải là hoàn toàn giống. Âm **j** trong POJ hiện nay không còn được sử dụng nhiều. Rất nhiều thanh niên trẻ người Đài Loan đã thay âm **j** bằng **g** hoặc **l** trong POJ.

Cách phát âm **m** trong POJ giống với **m** trong CQN. Chữ **m** vừa là âm đầu và âm cuối của một âm tiết trong tiếng Đài và tiếng Việt. Tuy nhiên, chỉ trong tiếng Đài, phụ âm này mới xuất hiện âm tiết hoá, tức là một mình phụ âm này không cần đi kèm với nguyên âm trở thành một âm tiết. Ví dụ, **m̄** có nghĩa ‘không.’ Cách tốt nhất cho người Việt học cách phát âm một phụ âm âm tiết hoá **m** là phát âm giống như **u** nhưng hai môi phải mím lại.

Cách phát âm **n** trong POJ tương tự như **n** trong CQN.

Cách phát âm **ng** trong POJ tương tự như **ng** trong CQN. Giống như trong trường hợp **m**, **ng** cũng là phụ âm âm tiết hoá trong tiếng Đài. Ví dụ, **nḡ** có nghĩa ‘màu vàng.’ Cách tốt nhất cho người Việt học phụ âm âm tiết hoá **ng** là phát âm giống như **u** trong CQN, nhưng không cho luồng hơi đi qua mũi.

2.2.3. Thanh điệu

MP3 [chapter 2-3]

Trong tiếng Đài hiện nay có bảy thanh điệu cơ bản. Nói chung, các thanh điệu thường được gọi là thanh 1, 2, 3, 4, 5, 7 và 8. Thanh điệu 6 đã được nhập với các thanh điệu khác; bởi thế, ngày nay người Đài Loan chỉ sử dụng bảy thanh điệu. Các thanh điệu trong tiếng Đài sẽ được liệt kê trong **Bảng 9**.

Bảng 9. So sánh thanh điệu tiếng Đài với thanh điệu tiếng Việt

Loại	君	滾	棍	骨	裙	-	近	滑
	[kun˧˥] ngài	[kun˨˩˦] sôi	[kun˨˩˦] gậy	[kut˧˥˩] xương	[kun˨˩˦] váy		[kun˨˩˦] gần	[kut˧˥˩] trượt
Loại thanh điệu bằng số	1	2	3	4	5	6	7	8
Thanh điệu bằng Peh-oe-ji	không	ˊ	ˋ	không	ˆ		-	ˊ
Ví dụ bằng Peh-oe-ji	kun	kún	kùn	kut	kùn		kūn	kút
Giá trị thanh điệu bằng IPA	˧˥	˨˩˦	˨˩˦	˧˥˩	˨˩˦		˨˩˦	˧˥˩
Thanh điệu tương ứng trong CQN	ngang	cao huyền	huyền	nặng	hỏi		thấp ngang	ngắn sắc

Giống như trong CQN Việt Nam, chữ POJ Đài Loan cũng sử dụng các ký hiệu để thể hiện thanh điệu. Nói chung, các ký hiệu thanh điệu được đặt ở trên âm chính của âm tiết; giữa các âm tiết trong một từ, ký hiệu - cũng được thêm vào, như **ō-kóe-khiau** (bánh khoai sọ). Độc giả Việt Nam phải chú ý ký hiệu này không có trong tiếng Việt nhưng phải được thêm vào trong tiếng Đài. Do tiếng Đài là một ngôn ngữ thanh điệu có sự biến thanh nên xuất hiện một số cách thể hiện thanh điệu. Trong chữ Peh-oe-ji, thanh điệu cơ bản hoặc nguyên gốc của mỗi âm tiết được lựa chọn và thể hiện bằng ký hiệu thanh điệu. Ví dụ, ‘bánh khoai sọ’ phải được viết bằng dạng nguyên gốc **ō-kóe-khiau** chứ không phải theo cách đọc **ò-koe-khiau** (đây là cách phát âm thực tại). Thông tin chi tiết về sự biến thanh trong tiếng Đài, xin mời độc giả đón đọc phần sau.

Thanh một trong tiếng Đài là thanh có độ cao thanh điệu cao và bằng, tương tự với thanh ngang trong tiếng Việt. Thanh điệu một

không cần ký hiệu thanh điệu.

Thanh hai trong tiếng Đài là thanh có độ cao thanh điệu từ cao xuống. Ký hiệu ´ được sử dụng để thể hiện thanh điệu thứ hai. Độc giả hãy lưu ý rằng ký hiệu thanh điệu ´ trong tiếng Đài là thanh điệu thứ hai chứ không phải là thanh sắc trong tiếng Việt. Thanh hai trong tiếng Đài gần với thanh huyền trong tiếng Việt, nhưng độ cao thanh điệu này là từ cao xuống và cao hơn thanh huyền.

Thanh ba trong tiếng Đài có độ cao thanh điệu thấp và giảm dần. Ký hiệu ` được sử dụng để thể hiện thanh ba. Thanh ba trong tiếng Đài tương tự với thanh huyền trong tiếng Việt.

Thanh bốn trong tiếng Đài là thanh rơi đột ngột. Thanh bốn không có ký hiệu gì thể hiện. Thanh bốn trong tiếng Đài giống với thanh **nặng** trong tiếng Việt. Trong tiếng Đài, nếu một âm tiết tận cùng là **p, t, k** hoặc **h** sẽ có thể là thanh bốn hoặc thanh tám.

Thanh năm trong tiếng Đài là thanh có độ cao thanh điệu từ thấp tăng lên một chút (giá trị thanh điệu là 12) hoặc thanh xuống-lên (giá trị thanh điệu là 213), phụ thuộc vào độ tuổi và khu vực sinh sống. Nói chung, thanh niên trẻ người Đài Loan có xu hướng sử dụng thanh điệu hình tuyến xuống-lên. Ký hiệu ^ được sử dụng để thể hiện thanh năm. Cách tốt nhất cho người Việt học phát âm thanh năm trong tiếng Đài là phát âm giống như thanh hỏi trong tiếng Việt. Sự khác nhau chính giữa thanh năm tiếng Đài và thanh hỏi tiếng Việt là hình tuyến giữa xuống và lên, còn thanh hỏi lại thể hiện đường cong rõ hơn.

Thanh bảy trong tiếng Đài là thanh có độ cao thanh điệu thấp và bằng. Ký hiệu – được sử dụng để thể hiện thanh bảy. Thanh bảy là thanh điệu khó nhất đối với người Việt. Sự khác nhau giữa thanh một

và thanh bảy trong tiếng Đài chính là độ cao thanh điệu, trong đó thanh bảy thấp hơn khá nhiều so với thanh một. Khi người Việt muốn phát âm thanh bảy, thì phải phát âm giống như thanh ngang nhưng độ cao thanh điệu phải thấp hơn.

Thanh tám cũng là thanh rơi đột ngột. Thanh tám giống với thanh bốn trong tiếng Đài, nhưng độ cao thanh điệu cao hơn. Khi người Việt muốn phát âm thanh tám tiếng Đài, thì phải phát âm giống như thanh sắc nhưng ngắn hơn.

Bên cạnh các thanh điệu cơ bản được mô tả ở trên còn có một hiện tượng thanh nhẹ trong tiếng Đài. Thanh nhẹ là thanh được phát âm giống như thanh ba trong tiếng Đài, nhưng giọng nhẹ hơn và ngắn. Thanh này gần giống với thanh nặng trong tiếng Việt, nhưng giọng nhẹ hơn và ngắn. Thường thường, hai dấu -- được thêm vào vị trí trước thanh nhẹ để chỉ ra hiện tượng này. Ví dụ, sự khác nhau giữa **āu-jit** ‘hôm khác’ và **āu--jit** ‘ngày kia’ có hiện tượng thanh nhẹ **jit** trong **āu--jit**.

2.2.4. Biến thanh

Thế nào gọi là biến thanh? Biến thanh là một hiện tượng mà một thanh điệu thay đổi thành một thanh điệu khác theo các trường hợp nhất định. Ví dụ, từ ‘mười’ trong tiếng Việt thường được phát âm với thanh huyền khi nó đứng một mình. Tuy nhiên, nó thay đổi từ huyền thành ngang trong trường hợp ‘hai mươi.’ Trong trường hợp này, mười được gọi là thanh cơ bản hoặc thanh nguyên gốc và mười được gọi là biến thanh. Trong CQN Việt Nam, các từ thường được viết theo dạng biến thanh. Ngược lại, các từ trong tiếng Đài được viết

theo dạng thanh cơ bản.

So với tiếng Việt, hiện tượng biến thanh trong tiếng Đài rất phổ biến. Sự biến thanh của tiếng Đài luôn xuất hiện trong các từ và câu. Quy luật chung về sự thay đổi thanh điệu trong tiếng Đài gọi là Quy luật Biến Thanh (QBT). Trong quy luật này, tất cả thanh điệu phải biến thanh trừ thanh điệu cuối.

Quy luật Biến Thanh

$T \rightarrow T' / _T$ trong một nhóm thanh điệu

Ghi chú: T = thanh điệu cơ bản, T' = biến thanh

Ví dụ, thanh cơ bản của **gũ** ‘con bò’ là thanh năm, và **bah** ‘thịt’ là thanh bốn. Khi kết hợp **gũ** với **bah** sẽ trở thành một từ phức hợp **gũ-bah** ‘thịt bò,’ chúng ta phải thay đổi thanh **gũ** từ thanh năm thành thanh bảy.

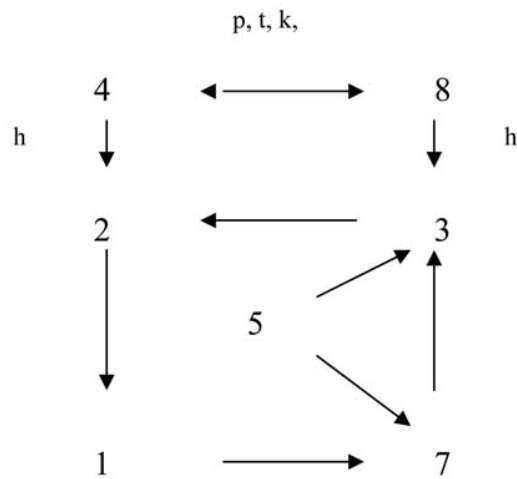
	gũ-bah
Thanh cơ bản	→ 5 - 4
Sau QBT	→ 7 - 4

Hơn nữa, nếu chúng ta thêm **mī** ‘mỳ’ vào **gũ-bah**, sẽ trở thành **gũ-bah-mī** ‘mỳ thịt bò.’ Trong trường hợp này, chúng ta phải thay đổi các thanh điệu trừ thanh điệu cuối cùng **mī**.

	gũ-bah-mī
Thanh cơ bản	→ 5 - 4 - 7
Sau khi QBT	→ 7 - 2 - 7

Làm thế nào chúng ta biết thanh năm trở thành thanh bảy và thanh bốn thành thanh hai? Làm thế nào khi biến thanh có thể được mô tả bằng Biến Thanh Hình Vuông (BTHV) trong tiếng Đài (**Hình 2**).

Hình 2. Biến Thanh Hình Vuông trong tiếng Đài

Ví dụ,

nguyên gốc	biến thanh	
Thanh một	→ thanh bảy,	vd: hoe-hoe ‘lẫn lộn’ 1-1 → 7-1
Thanh hai	→ thanh một,	vd: té-té ‘khá ngắn’ 2-2 → 1-2
Thanh ba	→ thanh hai,	vd: chò-chò ‘làm’ 3-3 → 2-3
Thanh bốn	→ thanh hai, nếu kết hợp với âm cuối h	vd: tah-tah ‘dán’ 4-4 → 2-4

- thanh tám, nếu kết hợp với âm cuối p, t hoặc k
vd: tap-tap ‘trả lời’
4-4→8-4
- Thanh năm → thanh bảy, ở miền Nam Đài Loan
vd: Tâi-pak ‘Đài Bắc’
5-4→7-4
- thanh ba, ở miền Bắc Đài Loan
vd: Tâi-pak ‘Đài Bắc’
5-4→3-4
- Thanh bảy → thanh ba, vd: chāi-chāi ‘vững chắc’
7-7→3-7
- Thanh tám → thanh ba, nếu kết hợp với âm cuối h
vd: pèh-pèh ‘trắng’
8-8→3-8
- thanh bốn, nếu kết hợp với âm cuối p, t hoặc k
vd: pāk-pāk ‘buộc’
8-8→4-8

Bên cạnh BTHV, còn có một số quy luật biến thanh khác như “Biến thanh ba âm tiết,” “Biến thanh trước /a/” và “Biến thanh theo thanh điệu trước.” Vì biến thanh không phải là mối quan tâm chính trong cuốn sách dành cho người mới học tiếng Đài nên chi tiết sẽ được trình bày vào cuốn sách sau.

2.3. Luyện âm

MP3 Chapter 2-1

2.3.1. Nguyên âm

1. a i u e ơ o
2. iu ui
3. iu io
4. ioh iok
5. oa ia
6. kian kiat
7. siang siak
8. eng in im

2.3.2. Phụ âm

1. ba pa pha
2. bah pah phah
3. la li lu
4. la ta tha
5. ga ka kha
6. ha sa ja
7. cha chha
8. chi chhi
9. chu chhu
10. ma na nga
11. am an ang
12. m m̄ ng ñg
13. ap at ak ah

2.3.3. Thanh điệu

1. sam sám sàm sạp sâm sām sáp
2. san sán sà n sà t sâ n sā n sà t
3. sang sá ng sà ng sà k sâ ng sā ng sà k
4. sa sá sà sah sâ sā sà h
5. tang tā ng
6. ti tī

PART 3

INTRODUCTION TO THE SOUND SYSTEM
IN TIWANESE

The total area of Taiwan, including the main island and several small islands, is 35,961 square kilometers. The population of Taiwan in 2004 was around twenty three million. Taiwan is an island country with multilingual ethnic groups.¹ Among the ethnic groups, the Holo people is the majority and it accounts for about 80% of Taiwan's total population. The mother tongue of Holo people is normally called Taiwanese, Taigi, Holo or Southern Min. The Taiwanese language was the lingua franca prior to 1945 when Chiang Kai-shek's KMT regime occupied Taiwan and adopted Mandarin Chinese as the official language. Thereafter, only Mandarin Chinese is taught through national education system and the Taiwanese language was excluded from school. Although only Mandarin Chinese is officially taught at school, the Taiwanese language is still commonly used in daily life. Many new settlers, like Vietnamese and Filipino brides, may find difficulties in communicating with neighboring Taiwanese people because of Taiwan's multilingual background. That is the main reason why we published this book for the new immigrants to learn the Taiwanese language.

The Taiwanese language may be written in three ways: 1) Romanized Peh-oe-ji only, 2) Han characters only, and 3) mixed style with Han characters and Peh-oe-ji. Peh-oe-ji, which has been existed in Taiwan for over a hundred years, was adopted in this book, so the beginners will learn how to pronounce Taiwanese easily.

This chapter is divided into two sections. The first section

¹ For details, readers may refer to Chiung, Wi-vun. 2004. *Oceanic Taiwan: History and Languages*. Tainan: National Cheng Kung University. <http://www.tw1.ncku.edu.tw/uibun/ebook/lsnndl>

provides linguistic descriptions to the sound system in Taiwanese. Section one was written for the readers with linguistics background. For those readers without linguistics background, they may just skip the first section and go through section two directly. The second section gives detailed instruction and examples to the readers on the basis of Vietnamese and English speakers.

3.1. Sound system in Taiwanese

The most accepted phonological system in Taiwanese is as shown in Table 1, Table 2 and Table 3 by using IPA (International Phonetic Alphabets). In general, there are seventeen consonants (excluding zero consonant and glottal stop /ʔ/), six simple vowels, and seven tones, though may vary from variety to variety. Among the consonants, the phoneme /l/ is in fact pronounced as a voiced [d] or a flap sound [r] in most circumstances. Nevertheless, we follow the traditional description of listing /l/ as a phoneme.

Table 1. Taiwanese consonants in IPA

	bi-labial	alveolar	velar	glottal
	-asp/+asp	-asp/+asp	-asp/+asp	-asp/+asp
voiceless stop	p / p ^h	t / t ^h	k / k ^h	
voiced stop	b		g	
voiceless fricative		s		h
voiceless affricate		ts / ts ^h		
voiced affricate		dz		
voiced lateral		l		
voiced nasal	m	n	ŋ	

Table 2. Taiwanese vowels in IPA

	front	central	back
high	i		u
mid	e	ə	o
low		a	

Table 3. Tonal categories in Taiwanese

Categories	君 [kun ¹] gentle	滾 [kun ²] boil	棍 [kun ³] stick	骨 [kut ⁴] bone	裙 [kun ⁵] skirt	-	近 [kun ⁶] near	滑 [kut ⁷] glide
Numerical categories	1	2	3	4	5	6	7	8
Tone marks in Peh-oe-ji	unmarked	ˊ	ˋ	unmarked	ˆ		-	ˊ
Peh-oe-ji samples	kun	kún	kùn	kut	kûn		kūn	kùt
Numerical tone values	44	53	31	3	12 or 213		22	8
IPA tone values	˥	˨˩	˨˨˩	˥˩	˥˨˩		˥˨˩	˥˩

Table 4. Symbols for Taiwanese consonants in the spelling of Peh-oe-ji

Consonants	Peh-oe-ji	Conditions	Examples
/b/	b	initial only	bûn ‘literature’
/p/	p		pí ‘compare’
/p ^h /	ph	initial only	phoe ‘letter’
/l/	l	initial only	lí ‘you’
/t/	t		tê ‘tea’
/t ^h /	th	initial only	thâi ‘to kill’
/g/	g	initial only	gí ‘language’
/k/	k		ka ‘add’
/k ^h /	kh	initial only	kha ‘foot’
/h/	h		hí ‘glad’
/s/	s	initial only	sì ‘four’
/ts/	ch	initial only	chi ‘of’
/ts ^h /	chh	initial only	chha ‘differ’
/dz/	j	initial only	jít ‘sun’
/m/	m		mī ‘noodle’
/n/	n		ni ‘milk’
/ŋ/	ng		âng ‘red’

Table 5. Symbols for Taiwanese vowels in the spelling of Peh-oe-ji

Vowels	Peh-oe-ji	Conditions	Examples
/a/	a		ta ‘dry’
/i/	i		ti ‘pig’
/u/	u		tú ‘meet’
/e/	e	Elsewhere	tê ‘tea’
	ia	Followed by n or t	tiān ‘electric’ kiat ‘to form’
/o/	o’	Elsewhere	o’ ‘black’
	o	Followed by a coda, except /ŋ/	tong ‘east’ kok ‘state’
/ə/	o		to ‘knife’

3.2. How to learn Taiwanese through Vietnamese and English

The syllabic structure in Taiwanese is similar to those in Vietnamese and Mandarin Chinese, as shown in Figure 1, in which glide, nucleus and coda together are called “rhyme.”

Figure 1. Syllabic structure in Taiwanese

onset	Tone		
	glide	nucleus	coda

The sound system in Taiwanese is much simpler comparing to Vietnamese and English. Most phonemes in Taiwanese do exist in Vietnamese and English; therefore, it is not a big problem for the Vietnamese and English speakers to catch up the Taiwanese pronunciations in a short time. The most difficult part for the English speakers might be the tones in Taiwanese. The major problem for the Vietnamese and English learners might be the tone sandhi rules in Taiwanese.

The sound and writing systems in Taiwanese are detailed in the following sections. In the tables of the following sections, orthographic symbols in Peh-oe-ji are listed in the first column. Their similar or identical sounds in Vietnamese Chu Quoc Ngu (CQN) or English (EN) are provided in the second column as the reference for the Vietnamese and English speakers. IPA (International Phonetic Alphabets) is arranged in the third column to show the accurate pronunciation of each Peh-oe-ji symbol. Readers who are not familiar with IPA may just skip the third column.

3.2.1. Vowels

There are only six simple vowels in Taiwanese. All of the simple vowels can serve as a nucleus in a syllable. Among them, **i**, **u**, **o** can serve as a glide.

Table 6. Taiwanese vowels with corresponding EN

Peh-oe-ji	EN	IPA	Conditions	Examples
a	father	/a/		ta ‘dry’
i	his	/i/		ti ‘pig’
u	too	/u/		tú ‘meet’

e	bed	/e/		tê ‘tea’
ọ	law	/o/		ọ ‘black’
o	famous	/ə/		to ‘knife’
	law	/o/	Followed by a coda, except /ŋ/	tong ‘east’ kok ‘state’

The pronunciation of **a** in POJ is similar to **a** in CQN, or **a** in the English **father**.

The pronunciation of **i** in POJ is similar to **i** in CQN, or **i** in the English **his**.

The pronunciation of **u** in POJ is similar to **u** in CQN, or **oo** in the English **too**.

The pronunciation of **e** in POJ is similar to ê in CQN, or **e** in the English **bed**. Vietnamese speakers distinguish ê from **e**, in which **e** is a relatively lower vowel. However, Taiwanese speakers do not make distinction between ê and **e**. In most situations, the pronunciation of **e** in Taiwanese is similar to ê in CQN.

The pronunciation of **ọ** in POJ is similar to ô in CQN, or **aw** in the English **law**. The written form of **ọ** is a regular **o** plus a dot on its upper right corner. As the same case as ê, Taiwanese speakers do not make distinction between ô and **o** as it is in Vietnamese.

The pronunciation of **o** in POJ is similar to **ọ** or ô in CQN. In most conditions, **o** in POJ is read as **ọ** in CQN. The pronunciation of **o** in POJ is read as ô only when it is followed by coda **p**, **m**, **k** and **ng**. For the English speakers, the pronunciation of **o** in POJ is mostly pronounced like **ou** in **famous** (it is a schwa). It is pronounced like **aw** in **law** when followed by final consonants except **h**.

Although the six simple vowels are easy to pronounce, the nasalization of the vowels may not be that easy. The method for showing nasalization in POJ is that adding a small **n** to the upper right corner of the referred vowel. For example, **eⁿ** means baby. If you do not know how to pronounce a nasalized vowel, you may try to press your nose when you are pronouncing a vowel. By doing so, you should be able to produce a nasal sound easier.

Most rhymes in Taiwanese are easy to pronounce once the readers have learned the pronunciation of the six simple vowels. The spelling of most rhymes is easy to recognize for the Roman scripts users. Only a few rhymes which may be spelled in a different way from Vietnamese CQN and English. These rhymes are listed in Table 7 for your reference.

Table 7. Some rhymes in Taiwanese

Peh-oe-ji	CQN	IPA	Conditions	Examples
ah	ḃ	/aŋ/		ah ‘duck’
iak	iḃc	/iɛk/		siak ‘drop’
iat	êḥt	/iɛt/		kiat ‘comprise’
ian	êḥn	/iɛn/		ian ‘handsome’
io	iḥ	/iə/		io ‘waist’
ioh	iḥ	/iə/		io ‘kidney’
iok	iḥc	/iə/		io ‘kidney’
eng	iêḥng	/iɛŋ/		Eng ‘English’

3.2.2. Consonants

In general, there are seventeen consonants (excluding zero

consonant and glottal stop /ʔ/) in Taiwanese, as shown in Table 8.

Table 8. Taiwanese consonants with corresponding EN

Peh-oe-ji	EN	IPA	Conditions	Examples
b	b aby	/b/	initial only	bûn ‘literature’
p	p py	/p/		pí ‘compare’
ph	p ie	/p ^h /	initial only	phoe ‘letter’
l	d ay	/d/	elsewhere	lí ‘you’
	letter	/l/	followed by a	lâi ‘come’
t	s tyle	/t/		tê ‘tea’
th	t ie	/t ^h /	initial only	thâi ‘to kill’
g	g od	/g/	initial only	gí ‘language’
k	s ky	/k/		ka ‘add’
kh	k ite	/k ^h /	initial only	kha ‘foot’
h	h ow	/h/	initial only	hí ‘glad’
	n/a	/ʔ/	coda only	ah ‘duck’
s	s o	/s/	initial only	sì ‘four’
ch	th at’s	/ts/	initial only	chi ‘of’
chh		/ts ^h /	initial only	chha ‘differ’
j	z oo	/dz/	initial only	jít ‘sun’
m	m ay	/m/		mī ‘noodle’
	n/a	/m̃/	syllable only	m̃ ‘not’
n	n ow	/n/		ni ‘milk’
ng	s ing	/ŋ/		âng ‘red’
	n/a	/ŋ/	syllable only	âng ‘yellow’

The pronunciation of **b** in POJ is similar to **b** in CQN, or **b** in the

English **baby**.

The pronunciation of **p** in POJ is similar to **p** in CQN, or **p** in the English **spy**. English readers should keep in mind that **p** in **spy** and **pie** are phonetically different. They are considered the same phoneme in English, but two different phonemes in Taiwanese. The reason is that aspiration is a major feature in distinguishing phonemes in Taiwanese. You will feel more air flowing out your mouth when you pronounce **p** in **pie**. In contrast, less aspiration is produced when you pronounce **spy**. In brief, **p**, **t**, **k** in Taiwanese are unaspirated; however, **ph**, **th**, **kh** are aspirated.

The pronunciation of **ph** in POJ is **different** from **ph** in CQN. The pronunciation of **ph** in POJ is similar to **p** in CQN, but with more aspirations. It is similar to **p** in the English **pie**. When you are pronouncing aspirated **ph**, you should feel strong air flowing out your mouth. In POJ, the letter **h** is added to voiceless stop consonants like **p**, **t**, **k** to show aspiration.

The pronunciation of **l** in POJ is similar to **ḏ** or **l** in CQN. In most conditions, **l** in POJ is much more like **ḏ** in CQN; it is pronounced like **l** in CQN only when it is followed by a lower vowel **a**. For example, the Taiwanese word **lí** ‘you’ is pronounced like **ḏi** in CQN, and **lái** ‘come’ is like **lái** in CQN. The pronunciation of **l** in POJ is similar to **d** or **l** in the English **day** and **letter**. In most conditions, **l** in POJ is similar to **d** in English. It is pronounced like **l** in **letter** only when it is followed by the lower vowel **a**.

The pronunciation of **t** in POJ is similar to **t** in CQN, or **t** in the English **style**.

The pronunciation of **th** in POJ is similar to **th** in CQN, or **t** in the English **tie**.

The pronunciation of **g** in POJ is similar to **gh** in CQN,² or **g** in the English **god**. For example, **gí** in POJ is pronounced as **ghi** in CQN. Vietnamese Readers should be aware that **g** in CQN has two different pronunciations, like **gi** (/zi/) vs. **ga** (/ga/). However, there is always only one pronunciation with regard to **g** in POJ.

The pronunciation of **k** in POJ is similar to **k, c, q** in CQN, or **k** in the English **sky**.

The pronunciation of **kh** in POJ is the sound **k** with aspiration. It is similar to **k** in the English **kite**. The pronunciation of **kh** in POJ to some extent is similar to **kh** in CQN, though they are not phonetically identical. Readers from southern Vietnam should be aware that **kh** in southern Vietnam is pronounced like **h**, which is different from **kh** in POJ.

The letter **h** in POJ consists of two pronunciations, which vary depending on its position. In most situations, the letter **h** in POJ is similar to **h** in CQN or **h** in the English **how**. However, **h** is pronounced as a glottal stop /ʔ/ when it occurs in the final position of a syllable. For example, **ah** ‘duck’ is pronounced as /aʔ/, which is close to **a** with **nặng** tone in CQN. In other words, Vietnamese speakers may treat the preceding vowel with **nặng** tone when they read a syllable with **h** in final position.

The pronunciation of **s** in POJ is similar to **x** in CQN, or **s** in the English **so**.

The pronunciation of **ch** in POJ is close to **ch** in CQN, though

² The phoneme **g** (/g/) in Taiwanese is not exactly identical with **gh** (/ɣ/) in Vietnamese. However, most Vietnamese and Taiwanese speakers recognize them as the same sound. Therefore, we just treat **g** and **gh** as the same sound /g/ in this book.

they are not exactly identical. The pronunciation of **ch** in POJ is close to **t's** in the English **that's** all.

The pronunciation of **chh** in POJ is the sound **ch** with aspiration.

The pronunciation of **j** in POJ is close to **d** in CQN or **z** in the English **zoo**, or **s** in **measure**, though they are not exactly identical. The sound **j** in POJ is disappearing today. Many young Taiwanese people replace the sound **j** with **g** or **l** in POJ.

The pronunciation of **m** in POJ is similar to **m** in CQN or **m** in the English **may** or **arm**. The letter **m** can be either onset or coda of a syllable both in Taiwanese and Vietnamese. However, only in Taiwanese, it can appear along as a syllabic consonant. For example, **m̃** means 'no.' The best way for English speakers to learn the syllabic consonant **m** is to hold your lips in the position for pronouncing consonantic **m** and hum.

The pronunciation of **n** in POJ is similar to **n** in CQN or **n** in the English **now** or **can**.

The pronunciation of **ng** in POJ is similar to **ng** in CQN, or **ng** in the English **sing**. As the case **m** does, **ng** can be a syllabic consonant in Taiwanese too. For example, **ng̃** means 'yellow.' Once you have learned how to pronounce syllabic **m**, you should be able to pronounce **ng** easily. Just pretend to pronounce syllabic **m** with your mouth open. The sound you have produced should be close to syllabic **ng** in Taiwanese.

3.2.3. Tones

There are currently seven basic tonal categories in the Taiwanese language. They are traditionally called tones 1, 2, 3, 4, 5, 7, and 8. The missing element, tone 6, has merged with other tones; therefore, nowadays there are only seven tones, as listed in Table 9.

Table 9. Taiwanese tones in comparison with Vietnamese

Categories	君 [kunj̥] gentle	滾 [kunj̥˥] boil	棍 [kunj̥˨˨] stick	骨 [kut̚˥] bone	裙 [kunj̥˥] skirt	-	近 [kunj̥˥] near	滑 [kut̚˥] glide
Numerical categories	1	2	3	4	5	6	7	8
Tone marks in Peh-oe-ji	unmarked	˥	˨˨	unmarked	˥		-	˥
Peh-oe-ji samples	kun	kún	kùn	kut	kún		kūn	kút
IPA tone values	˥	˥	˨˨	˥	˥		˥	˥
Equivalent CQN	ngang	high huyèn	huyèn	nạng	hòi		low ngang	short sắc
Equivalent tones in Taipei Mandarin	1	4	3	n/a	2		low 1	n/a
Equivalent tones in Beijing Mandarin	1	4	low 4	n/a	3		low 1	n/a

Taiwanese POJ also adopted diacritic marks to show tonal categories as it did in Vietnamese CQN. Generally speaking, tone marks are imposed to the nucleus of syllables and a hyphen ‘-’ is added between syllables, such as **õ-kóe-khiau** (芋粿曲 Taiwanese cake). Because Taiwanese is a tone language with rich tone sandhi, there can be several ways to represent tones. In the design of Peh-oe-ji, the base tone or underlying tone of each syllable is chosen and represented by its tone mark. For example, ‘Taiwanese cake’ must be represented by its underlying form **õ-kóe-khiau** rather than surface form **õ-koe-khiau** (this is the form in actual pronunciation). For details regarding tone

sandhi in Taiwanese, please refer to next section.

Tone one in Taiwanese is a high level tone, which is similar to ngang tone in Vietnamese or the first tone in Taipei and Beijing Mandarin.³ No tone mark is needed for the first tone.

Tone two in Taiwanese is a high falling tone. The tone mark ´ is used to represent the second tone. Readers should be aware that tone mark ´ in Taiwanese means second tone rather than sắc tone in Vietnamese. Tone two in Taiwanese is close to huyền tone, but with relatively higher pitch. Tone two in Taiwanese is also similar to the fourth tone in both Taipei and Beijing Mandarin.

Tone three in Taiwanese is a low falling tone with tone value 21. The tone mark ` is used to represent the third tone. Third tone in Taiwanese is similar to huyền tone in Vietnamese or third tone in Taipei Mandarin. Beijing Mandarin speakers have to lower the whole pitch of their fourth tone in order to pronounce the third tone in Taiwanese.

Tone four in Taiwanese is an abrupt tone. No tone mark is needed for the fourth tone. Fourth tone in Taiwanese is similar to nặng tone in Vietnamese. An abrupt tone is pronounced with relatively shorter duration comparing to other tones. In Taiwanese, it must be either tone four or tone eight if a syllable ended up with **p, t, k, or h**.

Tone five in Taiwanese can be a lowing rising (tone value 12) or a falling-rising (tone value 213) tone, depending on age and area of

³ Taipei Mandarin is defined as the language acquired by Taiwanese speakers through KMT's promotion of Mandarin in Taiwan. Tones in Mandarin spoken by people in Taiwan and Beijing are to some extent different. For example, Mandarin tone 2 in Taiwan is pronounced with tone value 212, which is different from Beijing's 35. Tone 3 in Taiwan is pronounced with tone value 31, which differs from Beijing's 214.

speakers. In general, the young Taiwanese people tend to have falling-rising tone contour. Tone mark ^ is used to indicate fifth tone. The best way for Vietnamese speakers to learn tone five in Taiwanese is to regard it as the hoi tone in Vietnamese. Tone five in Taiwanese is close to tone two in Taipei Mandarin or tone three in Beijing Mandarin.

Tone seven in Taiwanese is a low level tone. Tone mark – is needed to represent seventh tone. The difference between first and seventh tones in Taiwanese is pitch level, in which tone seven is relatively lower than tone one.

Tone eight in Taiwanese is an abrupt tone too. It is similar to Taiwanese tone four, but with relatively higher pitch. When Vietnamese speakers are trying to produce Taiwanese tone eight, they may pronounce like sác tone but with relatively shorter duration.

In addition to the seven basic tones described above, there is a checked tone phenomenon in Taiwanese. Checked tone is pronounced like the third tone in Taiwanese, but with relatively lighter voice and shorter duration. It is close to nạng tone in Vietnamese, but with relatively lighter voice and shorter duration. Usually, double hyphen -- is added to the preceding position of the checked tone to indicate the phenomenon. For example, the difference between **āu-jit** ‘someday’ and **āu--jit** ‘the day after tomorrow’ is the phenomenon of checked tone **jit** in **āu--jit**.

3.2.4. Tone sandhi

What is tone sandhi? It is a phenomenon that a tone changes to another one if certain circumstances change. For example, the Vietnamese word ‘muòì’ is normally pronounced as huyen tone when

it stands along. However, it changes from huyen to ngang tone in the case ‘hai mươi.’ In this case, mươi is called base tone or original tone, and mươi is called sandhi tone. In Vietnamese CQN, words are normally written in the form of sandhi tone. In contrast, Taiwanese words are written in the form of base tone.

Tone sandhi is much more common in Taiwanese comparing to Vietnamese and Mandarin. Tone sandhi occurs in every compound word and sentence in Taiwanese. The general rule for tone sandhi in Taiwanese is called Tone Sandhi Rule, which has the effect of converting all but the last full tone within a tone group into their corresponding sandhi tones.

Tone Sandhi Rule (TSR)

$T \rightarrow T' / _T$ within a tone group

Key: T= base tone, T'= sandhi tone

For example, the base tone of **gũ** ‘cow’ is fifth tone, and **bah** ‘meat’ is fourth tone. When we combine **gũ** with **bah** and become a new compound word **gũ-bah** ‘beef,’ we have to change the tone of **gũ** from fifth to seventh tone.

gũ-bah

Base tones → 5 - 4

After TSR → 7 - 4

Further, if we add **mī** ‘noodle’ to **gũ-bah**, it becomes **gũ-bah-mī** ‘beef noodle.’ In this case, we have to change the tone of every syllable except last one, that is **mī**.

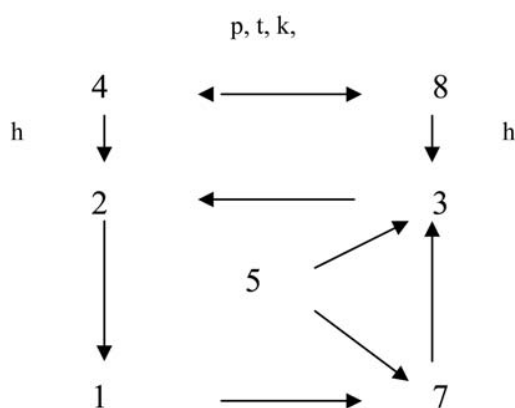
gũ-bah-mī

Base tones → 5 - 4 - 7

After TSR → 7 - 2 - 7

How do we know fifth tone becomes seventh tone, and fourth tone becomes second tone? How sandhi tones occur can be described by the Tone Circle or Tone Square. In the Tone Square, we assume sandhi tones and base tones share the same seven tone categories.

Figure 2. Tone Square in Taiwanese

For example,

- 1st tone → 7th tone e.g. hoe-hoe ‘confused’ 1-1→7-1
- 2nd tone → 1st tone e.g. té-té ‘pretty short’ 2-2→1-2
- 3rd tone → 2nd tone e.g. chò-chò ‘make’ 3-3→2-3
- 4th tone → 2nd tone if with h ‘glottal stop’ in the final
 - e.g. tah-tah ‘attach’ 4-4→2-4
 - 8th tone elsewhere
 - e.g. tap-tap ‘answer’ 4-4→8-4
- 5th tone → 7th tone in Southern Taiwan
 - e.g. Tâi-pak ‘Taipei’ 5-4→7-4

- 3rd tone in Northern Taiwan
 e.g. Tâi-pak ‘Taipei’ 5-4→3-4
- 7th tone → 3rd tone e.g. chāi-chāi ‘steady’ 7-7→3-7
- 8th tone → 3rd tone if with h ‘glottal stop’ in the final
 e.g. pèh-pèh ‘white’ 8-8→3-8
- 4th tone elsewhere
 e.g. pāk-pāk ‘tie’ 8-8→4-8

In addition to the Tone Square, there are some other special tonal sandhi rules such as Tonal Sandhi in Three Syllables, Tone Sandhi Preceding /a/, and Tone Sandhi Based on the Preceding Tone. Since tone sandhi is not the major concern in such a book with introduction level, further elaboration must be left for another time.

3.3. Drills **MP3** [chapter 3]

3.3.1. Vowels

1. a i u e **σ** o
2. iu ui
3. iu io
4. ioh iok
5. oa ia
6. kian kiat
7. siang siak
8. eng in im

3.3.2. Consonants

1. ba pa pha
2. bah pah phah
3. la li lu
4. la ta tha
5. ga ka kha
6. ha sa ja
7. cha chha
8. chi chhi
9. chu chhu
10. ma na nga
11. am an ang
12. m m̄ ng ñg
13. ap at ak ah

3.3.3. Tones

1. sam sám sàm sap sâm sām sàp
2. san sán sà n sat sâ n sā n sà t
3. sang sá ng sà ng sak sâ ng sang sà k
4. sa sá sà sah sâ sâ sà h
5. ke kē
6. ké kè
7. kiát kiát

PART 4

HỘI THOẠI

TÙI-OË

CONVERSATIONS

Hướng Dẫn Ký Hiệu Biến Thanh || Key to Marks for Sandhi Tone ||

Piàn-tiâu Hû-hō Soat-bêng 台語變調符號說明

Biến thanh theo âm trước: thanh điệu sau ký hiệu này phải biến thanh theo âm tiết trước; nếu âm tiết trước là thanh điệu cao thì trở thành thanh điệu cao, nếu là thanh điệu thấp thì trở thành thanh điệu thấp.

A-hui¹á kóng:

Tâi-oân sī Thài-pêng-iūⁿ téng-thâu

ê chit chia¹h tōa hái-ang, tiòh--bô?

Thanh nhẹ: thanh điệu sau ký hiệu này được đọc nhẹ, phát âm ngắn giữa thanh huyền và thanh sắc trong tiếng Việt

Thanh điệu cơ bản tiếng Đài

Loại	君 [kun ¹] ngài	滾 [kun ²] sôi	棍 [kun ³] gậy	骨 [kut ⁴ '1] xương	裙 [kun ⁵ ˨˨˨] váy	-	近 [kun ⁷ ˨˨˨] gần	滑 [kut ⁸ ˨˨˨] trượt
Loại thanh điệu bằng số	1	2	3	4	5	6	7	8
Thanh điệu bằng Peh-oe-ji	không	ˊ	ˋ	không	ˆ		-	ˊ
Ví dụ bằng Peh-oe-ji	kun	kún	kùn	kut	kûn		kûn	kút
Thanh điệu tương đương trong tiếng Việt	ngang (cao)	huyền (cao)	huyền	nặng	hỏi		ngang (thấp)	sắc (ngắn)
Giá trị thanh điệu bằng IPA	˥	˨˨˨	˨˨˨	˥˥˥	˨˨˨˨˨		˨˨˨	˥˥˥
Ký hiệu biến thanh	không	—	—	•	ˆ		—	•

1

Có hiểu không?

1. Có hiểu không?

- có
- không (hiểu)

2. Có phải không?

- phải
- không phải

3. Có đúng không?

- đúng
- không đúng

Ē-hiáu--bô?

1. Ē-hiáu--bô? Liáu-kái--bô?

- ē-hiáu

- bē-hiáu

2. Sī--bô? Kám sī?

- sī

- m̄ sī

3. Tiòh--bô?

- tiòh

- m̄ tiòh

1. Do you understand?

- Yes

- No

2. Right? (to reconfirm something with sorr

- Yes

- No

3. Is it correct?

- Yes

- No

1

◎ TỪ MỚI

có
không
hiểu
phải
đúng

◎ CẤU TRÚC CÂU

Có.....không?

◎ SIN SŪ 新詞

ē-hiáu

bē-hiáu

liáu-kái

sī

m̄

kám

tiòh

bô

◎ GÍ-KÙ KIAT-KÀU 語句結構

..... --bô?

Kám ?

2

Có được không?

1. Có được không?

- được
- không được

2. Có đồng ý không?

- đồng ý
- không đồng ý

3. Có thích không?

- có
- không thích

Ē-tàng--bô?

1. Ē-tàng--bô? Ē-sái--bô?

- ē-tàng

- bē-tàng

2. Ū tông-ì--bô?

- ū

- bô

3. Ū kah-ì--bô?

- ū

- bô (kah-ì)

1. Can I? May I?

- Yes

- No

2. Do you agree with me?

- Yes

- No

3. Do you like this?

- Yes

- No

◎ TỪ MỚI

được
đồng ý
thích

◎ SIN SŪ 新詞

ē-tàng

bē-tàng

ē-sái

bē-sái

tông-ì

kah-ì

ū

3

Đại từ nhân xưng (1/2)

1. anh (ví dụ: anh ơi hoặc mình ơi)
chồng, bạn trai
anh trai
chàng trai
2. em (ví dụ: em ơi hoặc mình ơi)
vợ, bạn gái
em gái, em trai
cô gái

Tāi-miâ-sû

1. lí

ang--ê, chá-pō pēng-iú

ā-hiaⁿ

iú--ê, siān-seⁿ, siàu-liân--ê

2. lí

bó--ê, chá-bó pēng-iú

mē-me, tī-ti

sió-chiá

-
1. you
 dear husband, boy friend
 elder brother
 friend, sir, youth
 2. you
 dear wife, girl friend
 younger sister, younger brother
 lady, miss

◎ TỪ MỚI

anh
em
chồng
vợ
bạn trai
bạn gái
anh trai
em gái
em trai
chàng trai
cô gái

◎ CẤU TRÚC CÂU

..... ơi

◎ SIN SŪ 新詞

lí

ang--ê

cha-po̍

cha-bó̍

pêng-iú

bó--ê

a-hiaⁿ

me-me

ti-ti

iú--ê

sian-seⁿ

siàu-liân--ê

sió-chiá

4

Đại từ nhân xưng (2/2)

1. cô

cô gái

cô

2. chú

3. bác

bác trai

bác gái

4. ông

ngài

ông (ông nội, ông ngoại)

5. bà

bà

bà (bà nội, bà ngoại)

Tāi-miâ-sû

1. sió-chiá

sió-chiá, kō-niû

a-kō

4. siān-siⁿ

ō-jí-sáng

a-kong

2. chek--á

5. lú-sū

ō-bāh-sáng

3. ā-peh

ā-peh

ā-m

a-má

1. lady
lady, girl
aunt
2. uncle (younger)
3. uncle (elder)
uncle
aunt

4. Mr.
sir
grandfather
5. Ms.
maid
grandmother

◎ TỪ MỚI

cô

ngài

chú

bác trai

bác gái

ông

ông nội

ông ngoại

bà

bà nội

bà ngoại

◎ SIN SŪ 新詞

ko-niû

sian-siⁿ

lú-sū

a-ko

chek--á

a-peh

a-m

o-jí-sáng

o-bah-sáng

a-kong

a-má

5

Yêu nhau

1. Anh yêu em.
2. Em yêu anh.
3. Có yêu anh không?
 - có, (em yêu anh).
 - không
4. Có yêu em không?
 - có, (anh yêu em).
 - không

Sio ì-ài

1. Góa ì--lí.

2. Góa ì--lí.

3. Ū kah-ì--góa-bô?

- ū, (góa ài lí)

- bô kah-ì

4. Ū kah-ì--lâng-bô?

- ū, ài kah

- bô

1. I love you. (VN: for male lover to call his lover)
2. I love you. (VN: for female lover to call her lover)
3. Do you love me? (VN: for male lover to ask his lover)
- Yes
- No

4. Do you love me? (VN: for female lover to ask her lover)
- Yes, pretty much
- No

◎ TỪ MỚI

yêu

◎ SIN SŪ 新詞

góa

ài

lâng

káh

6

Cảm ơn, xin lỗi

1. Cảm ơn (rất nhiều)!
2. Không có gì!
3. Xin lỗi!
4. Không sao!

To-siā, sit-lé

1. (C̄hin) tō-siā !

2. Bô siáⁿ !

Bián kheh-khì !

3. Sit-lé !

Pháiⁿ-sè !

4. Bôa kín (bô iàu-kín) !

1. Thank you (very much) !

2. Not at all !

You are welcome !

3. Sorry !

Pardon me !

4. It's ok ! Never mind !

◎ TỪ MỚI

cảm ơn

rất

nhiều

không có gì

xin lỗi

không sao

◎ SIN SŪ 新詞

chin

to-siā

siáⁿ

bián

kheh-khì

sit-lé

pháiⁿ-sè

bôa kín (bô iàu-kín)

7

Chào hỏi

1. Xin chào

(chào buổi sáng rất sớm đến 8 giờ)

(chào hỏi, ăn cơm chưa?)

(chào hỏi sức khỏe)

2. Tạm biệt

- đi nhé

- về nhé

3. Hẹn gặp lại

M̄ng hó

1. M̄ng hó
 Gâu chá!
 Chiáh pá bōe?
 Lí hó!

2. Saⁿ sî
 - --lâi-khì
 - sūn-kiâⁿ

3. Chài-hōe; chài-kiàn

-
1. Greetings
 Good morning!
 Have you enjoyed your meal?
 How are you?
 2. Say goodbye!
 - Got to go
 - Have a safe trip
 3. Goodbye; see you later

◎ TỪ MỚI

xin chào

tạm biệt

đi

về

nhé

hẹn

gặp

lại

◎ CẤU TRÚC CÂU

chào

◎ SIN SŪ 新詞

m̄ng

hó

gâu

chá

chiáh

pá

bōe

saⁿ

sî

--lâi-khì

lâi

khì

sūn

kiâⁿ

chài-hōe

chài-kiàn

8

Bao nhiêu tiền

1. Bao nhiêu tiền?
2. Cái này bao nhiêu tiền?
3. Mắc quá! / Đắt quá!
4. Rẻ hơn một chút.
5. Tôi không mua.

Gōa chē chíⁿ

1. Gōa chē chíⁿ ?

2. Chit ê gōa chē chíⁿ ?

3. Seng kùi.

4. Khah siók--sió-khóa.

5. Bô ài bé.

-
1. How much is it?
 2. How much will it cost for this one?
 3. Too expensive.
 4. Could you offer me a cheaper price?
 5. I won't buy it.

◎ TỪ MỚI

bao nhiêu

tiền

cái

này

đất

quá

mắc

rẻ

mua

◎ SIN SŪ 新詞

Gōa chē

chîⁿ

chit

ê

seng

kùi

khah

siòk

sió-khóa

ài

bé

9

Cách hỏi tên tuổi

1. Em (anh) tên là gì?
- Tôi tên là Văn.
2. Em (anh) bao nhiêu tuổi?
- Tôi hai mươi tuổi.
3. Thế à! Trẻ quá!

Lí hō-chò siáⁿ-mih miâ?

1. Lí hō-chò siáⁿ-mih miâ?
- Góa hō-chò a-hong-á.

2. Lí kúi-hòe?
- Góa gī cháp hòe.

3. Án-ne--o, chiah siàu-liân

-
1. What's your name?
- My name is A-hong-a.
 2. How old are you?
- I am 20 years old.
 3. Really? You looks so young.

◎ TỪ MỚI

tên
là
gì
tuổi
hai mươi
thế
à
trẻ
quá

◎ CẤU TRÚC CÂU

.....tên là gì?
.....bao nhiêu tuổi?

◎ SIN SŪ 新詞

hō-chò

siáⁿ-mih

miâ

kúi

hòe

gī

cháp

án-ne

chiah

siàu-liân

10

Hỏi người nước nào

1. Anh (em) là người nước nào?
2. Tôi là người Đài Loan (Việt Nam)
3. Anh có phải là người Trung Quốc không?
 - Không, tôi không phải là người Trung Quốc.
4. Anh có phải là người Đài Loan không?
 - Vâng, tôi là người Đài Loan.

Tò chit kok ê lâng?

1. Lí sī tò chit kok ê lâng?

2. Góa sī Tâi-oân-lâng.

3. Lí kám sī Tìong-kok-lâng?

- M̄-sī, góa m̄-sī Tìong-kok-lâng.

4. Lí kám sī Tâi-oân-lâng?

- Hèⁿ, góa sī Tâi-oân-lâng.

-
1. What's your nationality? (Which country are you from)
 2. I am a Taiwanese.
 3. Are you a Chinese?
- No, I am not a Chinese.
 4. Are you a Taiwanese?
- Yes, I am a Taiwanese.

◎ TỪ MỚI

hỏi
người
Đài Loan
Việt Nam
Trung Quốc
nước
nào
vâng
tôi

◎ CẤU TRÚC CÂU

Tôi là người

Tôi không phải là người

◎ SIN SŪ 新詞

tò

chit

kok

ê

Tâi-oân-lâng.

Tiong-kok-lâng?

hèⁿ

◎ GÍ-KŪ KIAT-KÀU 語句結構

Góa sī

Góa m̄-sī

11

Cắt tóc

1. Ở đây có cắt tóc không?
gội đầu
mát sa
karaoke
2. Đau quá!
3. Nhẹ hơn một chút.
4. Mạnh hơn một chút.
5. Đây là tiền boa cho em.

Thì-thâu

1. Chia kám ũ thì-thâu?
 sé-thâu
 liáh-lêng
 karaoke
2. Thiàⁿ káh !
3. Khah khin--sió-khóa.
4. Khah tâng--sió-khóa.
5. Che hō lí chò sió-hùi.

1. Do you offer haircut here?
 Shampoo
 Massage
 karaoke

2. It hurts a lot!
 3. Be lighter and gentle.
 4. Be heavier and stronger.
 5. It's your tips.

◎ TỪ MỚI

cắt
 tóc
 ở
 đây
 gội đầu
 mát sa
 karaoke
 đau
 nhẹ
 hơn
 một chút
 mạnh
 tiền boa

◎ CẤU TRÚC CÂU

..... hơn một chút.

◎ SIN SŪ 新詞

chia

thì

sé

thâu

liáh-lêng

karaoke

thiàⁿ

khin

tāng

◎ GÍ-KŪ KIAT-KÀU 語句結構

khah --sió-khóa.

12

Có người yêu chưa?

1. Có người yêu chưa?

2. Có bạn gái chưa?

3. Có bạn trai chưa?

- có

- không có

- chưa có

4. Tôi giới thiệu cho em được không?
anh

Ū ài-jîn à bōe?

1. Ū ài-jîn à bōe?

2. Ū lú-pêng-iú bōe?

3. Ū lâm-pêng-iú bōe?

- ū

- bô

- iáu m̄ bat ū

4. Góa kā lí kài-siāu hó--bô?

-
1. Do you have lover?
 2. Do you have girl friend?
 3. Do you have boy friend?
 - Yes
 - No
 - Never
 4. May I introduce someone to you?

◎ TỪ MỚI

người yêu

giới thiệu

chưa

cho

◎ CẤU TRÚC CÂU

có chưa?

◎ SIN SŪ 新詞

ài-jîn

lú-pêng-iú

lâm-pêng-iú

bōe

íáu

bat

kā

kài-siāu

◎ GÍ-KŪ KIAT-KÀU 語句結構

ū bōe?

13

Đi đâu

1. Tôi muốn đi trung tâm thành phố.
sân bay
khách sạn
quán ăn
bưu điện
2. Từ đây đến trung tâm thành phố bao
nhiêu tiền?

Khì tōe

- Góa beh khì chhī-tiong-sim.
 ki-tiûⁿ
 p̄ng-tiàm (hotel)
 chhan-thiaⁿ
 iû-kiòk
- Ùi chia kàu chhī-tiong-sim gōa chē
 chíⁿ?

-
- I would like to go to downtown.
 airport
 hotel
 restaurant
 post office

- How much will it cost from here to downtown?

◎ TỪ MỚI

đâu
muốn
trung tâm
thành phố
sân bay
khách sạn
quán ăn
bưu điện
từ
đến

◎ CẤU TRÚC CÂU

Tôi muốn đi

Từ đến

◎ SIN SŪ 新詞

chhī-tiong-sim

ki-tiūⁿ

p̄ng-tiàm

chhan-thiaⁿ

iū-kiòk

ùi

kàu

◎ GÍ-KŪ KIAT-KÀU 語句結構

Góa beh khi

Ùi kàu

14

Gọi điện thoại, nghe điện thoại

1. Tôi muốn gọi điện thoại sang Đài Loan/Việt Nam.
2. Làm ơn cho tôi gặp Phương.
3. Chờ một tí.
4. Phương không có ở nhà.

Khà tiān-ōe kap thiaⁿ tiān-ōe

1. Góa beh khà tiān-ōe khì Tâi-oân/Oàt-lâm.
2. Góa beh chhōe A-hong-á.
3. Tán--chit-ē.
4. A-hong-á bô tī chhù.

-
1. I would like to make a phone call to Taiwan/Vietnam
 2. May I talk to A-hong-a?
 3. Wait a second.
 4. A-hong-a is not home.

◎ TỪ MỚI

gọi
nghe
điện thoại
sang
làm ơn
gặp
chờ
một tí
ở
nhà

◎ SIN SŪ 新詞

khà

tiān-ōe

chhōe

tán

chit-ē

tī

chhù

15

Ăn uống

1. Cho tôi một bát (tô) phở bò.
phở gà
2. Không cho mì chính.
hành
3. Mặn quá !
4. Nhạt quá !
5. Cay quá !
6. Một bát nữa.

Chiáh mih-kiāⁿ

1. Góá beh chit óáⁿ kóe-á-tiâu.

2. Mài khng bī-sò
chhàng-á

3. Seng kiâm !

4. Seng chiáⁿ !

5. Seng hiang !

6. Koh chit óáⁿ !

1. I want to order a koe-a-tiau (wide rice noodle).

2. Don't place bi-so in the dish.
green onion

3. It is salty !

4. It is insipid !

5. It is spicy !

6. One more bowl (of soup) !

◎ TỪ MỚI

ăn
uống
bát (tô)
phở bò
phở gà
mì chính
hành
mặn
nhạt
cay
nữa

◎ CÂU TRÚC CÂU

Cho tôi

◎ SIN SŪ 新詞

góa
 beh
 kóe-á-tiâu
 mài
 khng
bī-sò
 chhang-á
 seng
 kiâm
 chiáⁿ
 hiang
 chit
 oáⁿ
 koh

◎ GÍ-KÙ KIAT-KÀU 語句結構

Góa beh

16

Khẩu ngữ thường dùng

1. Chán quá !

buồn tẻ

rủi quá ! (ví dụ : mất tiền...)

2. Làm gì vậy?

3. Làm cái trò gì vậy?

4. Ok, (con gà đen).

Siông-iōng kháu-gí

1. Siān káh.
Hoân káh.
Soe káh.
2. Teh chhòng siáⁿ?
3. Pìⁿ siáⁿ báng?
4. Ok/ hó, (o ke-bó).

-
1. I am bored.
I am bothered.
It is so unlucky.
 2. What's up? (What are you doing)
 3. What the hell are you doing?
 4. Ok, (black hen).

◎ TỪ MỚI

buồn

chán

rủi

làm

trò

con gà

đen

◎ SIN SŪ 新詞

siông-iōng

kháu-gí

siān

hoân

soe

teh

chhòng

siáⁿ

pìⁿ

báng

hó

17

Hỏi đường

1. Xin hỏi khách sạn Hà Nội ở đâu ?
2. Xin hỏi đến khách sạn Hà Nội đi đường nào?
3. Đây có phải là bưu điện không?

M̄ng lō̄

1. Chioh m̄ng, Ko-hiông p̄ng-tiàm tī
tó-ūi ?
2. Chioh m̄ng, beh khi Ko-hiông p̄ng-
tiàm ài án-choáⁿ kiâⁿ ?
3. Chia kám sī iû-kiòk ?

-
1. Excuse me, where is the Ko-hiong Hotel?
 2. Excuse me, which way is to the Ko-hiong Hotel?
 3. Is post office here?

◎ TỪ MỚI

đường
khách sạn
đâu
đến
nào

◎ SIN SŪ 新詞

lō̍

chioh

Ko-hiông

tó-ūi

án-choáⁿkiâⁿ

chia

18

Chỉ đường

1. Đi thẳng.
2. Rẽ trái.
3. Rẽ phải.
4. Ngã tư.
5. Đi thẳng đến ngã tư thì rẽ trái.
6. Đi thẳng sau đó hỏi.

Pò lō̄

1. Tìt kiâⁿ.
2. Oat tò-pêng.
3. Oat chiàⁿ-pêng.
4. Síp-jī lō̄-kháu.
5. Tìt kiâⁿ, kàu súp-jī lō̄-kháu ē-sî oat tò-pêng.
6. Tìt kiâⁿ, sò--lâi chiah koh kâ lāng m̄ng.

-
1. Go straight.
 2. Turn left.
 3. Turn right.
 4. Cross-road.

5. Go straight and make a left turn when you meet a cross-road.
6. Go straight and ask someone else at a later time.

◎ TỪ MỚI

chỉ
thẳng
rẽ
trái
phải
ngã tư
sau
đó

◎ SIN SŪ 新詞

pò

tit

oát

tò-pêng

chiàⁿ-pêng

síp-jī lō-kháu

kàu

ê-sî

kiâⁿ

sòa--lâi

chiah

koh

kā

lâng

19

Gọi tắc xi

1. Cho tôi một xe (tắc xi) (cho) 5 người.
2. Khi nào thì taxi đến ?
3. Bây giờ
4. 30 phút nữa.

Kiò kè-têng-á

1. Góá beh chit̄ t̄ai 5 l̄ang chē ē kè-têng-á.
2. Tang-sī beh?
3. Chit-mái
4. Koh 30 hūn-cheng.

-
1. I need a taxi for five person
 2. When do you need it?
 3. Right now.
 4. 30 minutes later.

◎ TỪ MỚI

tắc xi
khi nào
bây giờ
phút

◎ SIN SŪ 新詞

kiò

kè-têng-á

tâi

chē

tâng-sî

chit-mái

hun-cheng

20

Đi xe

1. Xin chở chúng tôi đến sân bay.
2. Chạy nhanh lên một chút!
3. Chạy chậm lại!
4. Dừng ở đây!

Chē chia

1. Góa beh khi̍ ki-tiūⁿ.

2. Khah kín--sió-khóa !

3. Khah bān--sió-khóa !

4. Tiàm chia thêng !

-
1. I am going to airport.
 2. Please speed up a little bit !
 3. Please slow down a little bit !
 4. Stop and drop me here !

◎ TỪ MỚI

chở
chúng tôi
chạy
nhanh
lên
chậm
lại
dừng

◎ CẤU TRÚC CÂU

Xin chở đến

Chạy một chút.

◎ SIN SŪ 新詞

chia

kín

bān

tiàm

thêng

◎ GÍ-KŪ KIAT-KÀU 語句結構

Chiáⁿ chài lâi

Khah --sió-khóa.

Khẩn cấp

1. Nếu có việc khẩn cấp xảy ra thì...
 - gọi cảnh sát: 110.
 - gọi cấp cứu: 119.
2. Nếu có việc khẩn cấp thì gọi cho tôi số này.

Kín-kip

1. Nā ū kìn-kip ê t̄ai-chì hoat-seng,
tō khà
- it it khòng hō kóng-chhat: 110.
- it it kiú hō siau-hông-tūi: 119.

2. Nā ū kìn-kip ê t̄ai-chì, khà chit ê
hō-bé hō góa.

-
1. If something emergent happen, please call
 - 110 for police
 - 119 for fire-fighting/ambulance
 2. If something emergent happen, please call me at this number.

◎ TỪ MỚI

khẩn cấp

nếu

xảy ra

thì

cảnh sát

cấp cứu

số

◎ CẤU TRÚC CÂU

Nếu thì.....

◎ SIN SŪ 新詞

kín-kip

nā

tāi-chì

hoat-seng

tō

hō

kiú

kéng-chhat

siau-hông-tūi

hō-bé

◎ GÍ-KŪ KIAT-KÀU 語句結構

Nā tō

22

Đi làm

1. Sau khi ăn cơm đem rác ra ngoài đổ.
2. Đi dọn dẹp nhà cửa đi.
3. Lấy nước cho khách uống.
4. Giặt quần áo đi. (Giặt quần áo chưa?)
5. Đi nấu cơm đi. (Nấu cơm chưa?)

Chò-sit

1. Chiáh p̄ng pá khi tàn pùn-sò.
2. Khi piàⁿ-sàu chhù-lāi.
3. Thèh chúi lāi hō lāng-kheh lim.
4. Khi sé-saⁿ. (sé-saⁿ bōe?)
5. Khi chú-p̄ng. (chú-p̄ng bōe?)

-
1. Please take out the garbage after meal.
 2. Please sweep the house now.
 3. Please bring the guest something to drink.
 4. Please do the laundry now. (Did you do the laundry today ?)
 5. Please go cooking. (Have you done the cooking yet ?)

◎ TỪ MỚI

làm
sau khi
ăn
cơm
đem
rác
ra
ngoài
đồ
dọn dẹp
nhà
cửa
lấy
khách
giặt
quần áo
nấu

◎ SIN SŪ 新詞

chò-sit

khì

tàn

pùn-sò

piàⁿ-sàu

chhù-lāi

théh

chúi

lâng-kheh

lim

sé-saⁿ

chú-p̄ng

Bị ốm

1. Tôi bị đau đầu.
đau bụng.
đau họng.
cảm.
ho (có đờm).
sổ mũi.
2. Tôi cảm thấy mệt quá, cho tôi nghỉ một hôm.
3. Tôi đưa em đi khám bệnh.

Phòa-pēⁿ

1. Góa thâu-khak thiàⁿ.
 bat-tó thiàⁿ
 nâ-âu thiàⁿ
 kám-mō̄
 nâ-âu sàu (ū thâm)
 lâu-phīⁿ-chúi
2. Góa thiám káh, chhiáⁿ hō̄ góa hioh
 chit kang.
3. Góa chhōa lí khi khòaⁿ i-seng.

-
1. I got a headache.
 abdominal pain
 sore throat
 flu
 cough (with sputum)
 running nose
2. I am so tired, please allow me to take one day off.
3. I will take you to see a doctor.

◎ TỪ MỚI

bị ốm

đầu

bụng

họng

cảm

ho

đờm

sổ

mũi

cảm thấy

mệt

nghỉ

đưa

khám bệnh

◎ SIN SŪ 新詞

phò-a-pēⁿ
 thâu-khak
 bat-tó (pak-tó)
 nâ-âu
 kám-mō̄
 sàu
 thâm
 lâu
 phīⁿ
 thiám
 chhiáⁿ
 hioh
 kang
 chhōa
 i-seng

Số đếm (1/2)

1. Một / nhất
2. Hai / nhị
3. Ba / tam
4. Bốn / tư/tứ
5. Năm / ngũ
6. Sáu / lục
7. Bảy / thất
8. Tám / bát
9. Chín / cửu
10. Mười / thập

S̀ng s̀-̀jī (1/2)

1. ch̀it (1-10) / it (11-99)
2. n̄ng (1-10) / gī (11-99)
3. saⁿ / sam
4. s̀i / s̀u
5. gō / ngó
6. làk / liók
7. chhit / chhit
8. peh / pat
9. káu / kiú
10. cháp / sip

1. One
2. Two
3. Three
4. Four
5. Five

6. Six
7. Seven
8. Eight
9. Nine
10. Ten

◎ TỪ MỚI

số
đếm
một
hai
ba
bốn
năm
sáu
bảy
tám
chín
mười

◎ SIN SŪ 新詞

s̀ng

sò-jī

chit / it

n̄ng / gī

saⁿ / sam

sì / sù

gō / ngó

lák / liók

chhit / chhit

peh / pat

káu / kiú

cháp / sip

25

Số đếm (2/2)

- 11. Mười một
- 12. Mười hai
- 13. Mười ba
- 20. Hai mươi
- 21. Hai mươi một
- 32. Ba mươi hai
- 100. Một trăm
- 2112. Hai nghìn một trăm mười hai

S̀ng sò-jī (2/2)

11. Chàp it
 12. Chàp gī
 13. Chàp saⁿ
 20. Gī chàp
 21. Gī chàp it
 32. Saⁿ chàp gī
 100. Chit pah
 2112. N̄ng chheng chit pah chàp gī

-
11. Eleven
 12. Twelve
 13. Thirteen
 20. Twenty
 21. Twenty one
 32. Thirty two
 100. One hundred
 2112. Two thousand one hundred twelve

◎ TỪ MỚI

trăm
nghìn

◎ CẤU TRÚC CÂU

mười
..... nghìn trăm mười

◎ SIN SŪ 新詞

pah
chheng

◎ GÍ-KÙ KIAT-KÀU 語句結構

cháp
..... chheng pah cháp

26

Hỏi giờ

1. Bây giờ là mấy giờ?
2. Hai giờ (đúng).
3. Ba giờ kém mười (phút).
4. Hai giờ năm mươi (phút).
5. Hai giờ ba phút bốn giây.

M̄ng s̄i-kan

1. Chit-mái kúi tiám à?
2. N̄ng tiám tú-tú-hó.
3. Kòh chàp hun saⁿ tiám.
4. N̄ng tiám gō-chàp hun.
5. N̄ng tiám saⁿ hun sì bió.

-
1. What time is it now ?
 2. It's two o'clock.
 3. It's ten to three.
 4. It's two fifty (two o'clock fifty minutes).
 5. It's two o'clock three minutes and four seconds.

◎ TỪ MỚI

Máy

Kém

giờ

giây

◎ CẤU TRÚC CÂU

.....giờ đúng

.....giờ kémphút

.....giờ.....phút

◎ SIN SŪ 新詞

sî-kan

tú-tú-hó

tiám

hun

bió

à

◎ GÍ-KŪ KIAT-KÀU 語句結構

..... tiám tú-tú-hó

koh hun tiám

..... tiámhun

Hỏi ngày

1. Hôm nay là ngày bao nhiêu?
- Hôm nay là ngày mùng một.
2. Hôm nay là thứ mấy?
3. Hôm nay là thứ hai
thứ ba
thứ tư
thứ năm
thứ sáu
thứ bảy
chủ nhật

M̄ng j̄it-chí

1. K̄in-á-j̄it s̄ī kú-i-hō ?
- K̄in-á-j̄it s̄ī chhe it

2. K̄in-á-j̄it p̄ai-kú-i ?

3. K̄in-á-j̄it (s̄ī) P̄ai-it.
P̄ai-ḡī
P̄ai-saⁿ
P̄ai-sì
P̄ai-gō̄
P̄ai-lák
Lé-p̄ai

1. What's the date today?
- It's the first day of the month.
2. What day is it today ?
3. It's Monday.
- Tuesday

- Wednesday
- Thursday
- Friday
- Saturday
- Sunday

◎ TỪ MỚI

ngày

hôm nay

mùng

thứ hai

thứ ba

thứ tư

thứ năm

thứ sáu

thứ bảy

chủ nhật

◎ SIN SŪ 新詞

jít-chí

kin-á-jít

kúi-hō

chhe it

pài-kúi

Pài-it

Pài-gī

Pài-saⁿ

Pài-sì

Pài-gō

Pài-lák

Lé-pài

Hỏi tháng

1. Bây giờ là tháng mấy?

- Âm lịch

- Dương lịch

2. Bây giờ là tháng 1 / tháng giêng

tháng 2

tháng 3

tháng 4

tháng 5

tháng 6

tháng 7

tháng 8

tháng 9

tháng 10

tháng 11

tháng 12/ tháng chạp

M̄ng kó-goèh

1. Chit kó-goèh sī tang-sî ?

- Kū-lèk

- Sin-lèk

2. Chit kó-goèh sī It--goèh / Chiaⁿ--goèh

- Gī--goèh

- Saⁿ--goèh

- Sì--goèh

- Gō--goèh

- Làk--goèh

- Chhit--goèh

- Peh--goèh

- Káu--goèh

- Cháp--goèh

- Cháp-it--goèh

- Cháp-gī--goèh

1. What month is it today?

- Lunar calender
- Solar calendar

2. It is January.
February
March
April
May

June

July

August

September

October

November

December

◎ TỪ MỚI

tháng

âm lịch

dương lịch

tháng 1/ tháng giêng

tháng 2

tháng 3

tháng 4

tháng 5

tháng 6

tháng 7

tháng 8

tháng 9

tháng 10

tháng 11

tháng 12/ tháng chạp

◎ SIN SŪ 新詞

kó·

tang-sî

kū-lèk

sin-lèk

It--goèh / Chiaⁿ--goèh

Gī--goèh

Saⁿ--goèh

Sì--goèh

Gō--goèh

Làk--goèh

Chhit--goèh

Peh--goèh

Káu--goèh

Cháp--goèh

Cháp-it--goèh

Cháp-gī--goèh

Cách đọc năm

1. Năm nay là năm bao nhiêu?
2. Năm nay là năm 2003 có phải không?
 - 1999: năm một nghìn chín trăm chín mươi chín
 - 2003: năm hai nghìn không trăm linh ba
 - 2004: năm hai nghìn không trăm linh tư / bốn
 - 2006: năm hai nghìn không trăm linh sáu

M̄ng n̄i-h̄un

1. K̄in-n̄i s̄i k̄ong-goân k̄ui-n̄i?

2. K̄in-n̄i kám s̄i

k̄ong-goân n̄ng chheng khòng saⁿ n̄i (2003) ?

- 1999: k̄ong-goân it kiú kiú kiú n̄i

- 2003: k̄ong-goân n̄ng chheng khòng saⁿ n̄i

- 2004: k̄ong-goân n̄ng chheng khòng sì n̄i

- 2006: k̄ong-goân n̄ng chheng khòng l̄ak n̄i

-
1. What year is it?
 2. It's year 2003, right?
 - Year 1999 (nineteen ninety nine)
 - Year 2003 (two thousand three)
 - Year 2004 (two thousand four)
 - Year 2006 (two thousand six)

◎ TỪ MỚI

đọc
năm

◎ SIN SŪ 新詞

nî-hūn

kin-nî

kong-goân

kúi-nî

khòng

30

Quá khứ, hiện tại và tương lai (1/2)

1. Ngày kia

Ngày mai

Hôm nay

Hôm qua

Hôm kia

2. Tuần tới / Tuần sau

Tuần này

Tuần trước

Kòe-khì, hiān-chāi kap bī-lâi (1/2)

1. Āu--jít

Mî-á-chài

Kin-á-jít

Cha-ng

Chó--jít

2. Āu lé-pài

Chit lé-pài

Téng lé-pài

-
1. The day after tomorrow
Tomorrow
Today
Yesterday
2. The day before yesterday
Next week
This week
Last week

◎ TỪ MỚI

quá khứ
hiện tại
tương lai
ngày kia
ngày mai
hôm qua
hôm kia
tuần
tuần tới
trước
và

◎ SIN SŪ 新詞

kòe-khì

hiān-chāi

bī-lâi

āu--jit

mî-á-chài

cha-ng

chó--jit

āu

téng

31

Quá khứ, hiện tại, và tương lai (2/2)

1. Tháng sau

Tháng này

Tháng trước

2. Sang năm / năm sau

Năm nay

Năm ngoái / năm trước

Kòe-khì, hiān-chāi kap bī-lâi (2/2)

1. Āu kó-goèh
Chit kó-goèh
Téng kó-goèh

2. Mē-nî
Kin-nî
Kū-nî

-
1. Next month
This month
Last month
2. Next year
This year
Last year

◎ TỪ MỚI

tháng sau
tháng này
tháng trước
sang năm
năm sau
năm nay
năm ngoái
năm trước

◎ SIN SŪ 新詞

āu kó-goèh

chit kó-goèh

téng kó-goèh

mê-nî

kū-nî

Nấu cơm chưa?

1. Đói quá, em (anh) nấu cơm chưa?

- nấu rồi

- chưa

2. Bữa sáng, anh (em) muốn ăn gì?

- Bữa trưa

- Bữa tối

3. Anh (em) muốn ăn cơm

cơm rang

cháo

mì

bún khô

phở

bánh mì

bánh màn thầu và quẩy

Chú p̄ng bōe?

1. Iau káh, kám chú p̄ng à?

- chú hó à

- iáu bōe

2. Chá-tng lí beh chiáh siáⁿ?

- Tiong-tàu-tng

- Àm-tng

3. Góa beh chiáh p̄ng.

- chhá-p̄ng

- hô-hún

- moái

(Oat-lâm kóe-á-tiâu)

- mī

- pháng

- bí-hún

- bán-thô kap iû-chiáh-kóe

1. I am so hungry, have you cooked yet?

- Yes

- No

2. What would you like for your breakfirst?

- lunch

- dinner

3. I would like to have rice.

- fried rice - wide rice noodles

- rice soup - bread

- noodles - steamed bread and

- rice noodles deep-fried bread

◎ TỪ MỚI

nấu

đói

rồi

bữa sáng

bữa trưa

bữa tối

cơm rang

cháo

mì

bún khô

phở

bánh mì

bánh màn thầu

quẩy

◎ SIN SŪ 新詞

chú

iau

káh

iáu

chá-tng

tiong-tàu-tng

àm-tng

chá

p̄ng

moài

mī

bí-hún

hô-hún (Oát-lâm kóe-á-tiâu)

pháng

bán-thô

iû-chiáh-kóe

33

Không muốn nấu ăn

1. Hôm nay em mệt lắm, cho nên không nấu ăn được.
2. Hôm nay trông em mệt, để anh nấu giúp em.
3. Hôm nay bận quá, chúng ta gọi cơm hộp nhé.
4. Chúng ta ăn ở nhà hàng nhé!

Bô beh chú p̄ng.

1. K̄in-á-j̄it góa thiám káh, só-í bô chú-p̄ng.
2. Lí k̄in-á-j̄it chin thiám, góa pang lí chú-p̄ng.
3. K̄in-á-j̄it chin bô-êng, lán kiò piān-tiong, hó--bô?
4. Lán lâi chhan-thiaⁿ chiáh!

-
1. I am so tired, so I didn't cook today.
 2. You looks tired, so I will cook for you.
 3. We are so busy today, so why don't we just order lunch box for delivery ?
 4. Let's go to a restaurant !

◎ TỪ MỚI

lắm
cho nên
trông
để
giúp
bạn
chúng ta
cơm hộp
nhé
nhà hàng

◎ CẤU TRÚC CÂU

..... cho nên

◎ SIN SŪ 新詞

pang

bô-êng

kiò

piān-tiong

chhan-thiaⁿ

◎ GÍ-KÙ KIAT-KÀU 語句結構

..... só-í

PART 5

BẢNG ĐỐI CHIẾU TỪ VỰNG

GÍ-SŪ TÙI-CHIÀU-PIÓ

語詞對照表

GLOSSARY

Vietnamese 漢越詞	Tâi-gí Taiwanese	English	lessons
à	(ptc) Hō ⁿ , khnh̄ tī gí-kù āu-piah thang hêng-sêng m̄ng-kù Xe đạp của Hà đấy à? (He sī Ha ê kha-táh-chhia hō ⁿ ?).	(ptc) Added at the end of a sentence to denote question <i>Xe đạp của Hà đấy à? (That is Ha's bicycyle, right?)</i> .	9
anh	英 ♣(n) 1. A-hia ⁿ ; 2. Chun-chheng lâng sian-si ⁿ 尊稱人先生 ♣(pron) 1. Lí, kí nî-kí pí kóng-oē-chiá khah tōa ê lâm-sêng tē-jī jîn-chheng 你, 指年紀比講話者 khah 大 ê 男性第二人稱; 2. Cha-bó-lâng iōng lâi chheng-hor in ê a-ná-tah, tah-sim=ê, ài-jîn ê chhin-bit iōng-gí	♣(n) 1. Elder brother; 2. Mr.; 3 ♣(pron) 1. You (singular), referring to male second person who is older than the speaker; 2. Darling, my love (used by woman, girl addressing husband, betrothed, lover).	3
anh trai	(n) A-hia ⁿ 阿兄	(n) Elder brother	3
áo	襖 (n) Lán lâng teh chhēng ê sa ⁿ 咱人 teh 穿 ê 衫 <i>Áo dài (Oát-lâm thoân-thóng hók-chong), Áo khoác (gōa-thò), Áo s mi (Siat-chuh).</i>	(n) Cloth <i>Áo dài (Vietnamese traditional dress), Áo khoác (Coat), Áo sơ mi (Shirt).</i>	22
ăn	(v) Chiáh mih-kiā ⁿ 食物件	(v) Eat	15
âm	音 ♣(n) 1. Sia ⁿ -im 聲音; 2. Kí lú-sêng, bó--ê 女性 · 母 ê ♣(adj) lōng tī kù-lék 用 tī 舊曆 <i>Tháng âm lịch (kū-lék).</i>	♣(n) 1. Sound; 2. Female; ♣(adj) Lunar <i>Tháng âm lịch (Lunar month).</i>	28
ba	♣(num) Sò-jī ê sa ⁿ 數字 ê 三; ♣(n) Lâu-pē 老父(HCM ê iōng-gí).	♣(num) Three; ♣(n) Father (spoken in HCM city).	24
bà	婆 (n) 1. A-má 阿媽; 2. Lú-sū 女士	(n) 1. Grandmother; 2. Madam.	4
bác	伯 ♣(n) A-peh, a-m̄, tī Oát-lâm-oē lín bác bô hun cha-pơ cha-bó <i>Bác trai (a-peh), Bác gái (a-m̄); ♣(pron) Lí, kí pí pa-pa ma-ma khah lâu ê tē-jī jîn-chheng.</i>	♣(n) Uncle or aunt older than father <i>Bác trai (uncle), Bác gái (aunt); ♣(pron) You, referring to second person older than speaker's father.</i>	4
bạn	(n) Pêng-iú 朋友	(n) Friend	12
bận	(adj) Bô-êng 無閒	(adj) Busy	33
bạn gái	(n) Cha-bó pêng-iú, lú-pêng-iú 女朋友	(n) Girlfriend	3,12
bà ngoại	婆外 (n) Gōa-má 外媽	(n) Maternal grandmother	4

bánh	(n) 1. Piá ⁿ 餅, mī-hún chò ê só-ū chiáh-mih <i>bánh mì</i> (<i>pháng, mī-pau</i>), <i>bánh bao</i> (<i>pau-á</i>), <i>bánh kẹo</i> (<i>thêng-á piáⁿ-á</i>); 2. Chhia-lián 車輪 <i>Bánh xe máy</i> (<i>o-to-bai ê lián-á</i>).	(n) 1. Cake, biscuit; 2. Wheel <i>Bánh xe máy</i> (<i>Motobike wheel</i>).	32
bà nội	婆內 (n) Lāi-má 內媽	(n) Paternal grandmother	4
bạn trai	(n) Cha-pơ pêng-iú, lâm-pêng-iú 男朋友	(n) Boyfriend	3,12
bao	♣(n) Tē-á 袋仔 <i>Bao ựng gạo</i> (<i>Bí tē-á</i>); ♣(csf) Pau, pau-kó 包 <i>Tôi muốn mua một bao thuốc lá</i> (<i>Góa beh bé chít pau hun</i>).	♣(n) Bag, sack <i>Bao ựng gạo</i> (<i>A rice bag</i>); ♣(csf) Pack, packet <i>Tôi muốn mua một bao thuốc lá</i> (<i>I want to buy a packet of cigarettes</i>).	8
bao nhiêu	(qt) Gōa-chē	(qt) How much, how many	8
bát	♣(n) It-poa ⁿ size ê oá ⁿ 一般 size ê 碗; ♣(csf) oá ⁿ 碗 <i>Cho tôi một bát phở</i> (<i>Hō我 1 碗河粉</i>).	♣(n) Bowl in general size; ♣ (csf) bowl <i>Cho tôi một bát phở</i> (<i>I want a bowl of pho</i>).	15
bay	(v) Poe 飛	(v) Fly	13
bảy	(num) Sò-jī ê chhit 數字 ê 七	(num) Seven	24
bây giờ	(adv) Chit-mái, chit-chūn 現此時	(adv) At the moment, now	19
bệnh	病 (n) I-hák téng-thâu ê pē ⁿ 病	(n) Disease	23
bị	被 1. Iōng tī hù-bīn ê pī-tōng-sek gí-kù 用 ㄛ 負面 ê 被動式語句 <i>Con chuột này bị con mèo uổi bắt</i> (<i>Niau-chhí hō niau-á jìok</i>); 2. Iōng tī báí ê, bô ñg-bāng beh ê tãi-chì 用 ㄛ báí ê 無希望 ê 代誌 <i>Tôi bị au ầu</i> (<i>Góa thâu-khak thiá</i>).	1. Used in the passive sentence with negative meaning <i>Tôi bị thương</i> (<i>I was wounded</i>); 2. Impacted by an unwanted action <i>Tôi bị ầu ầu</i> (<i>I have headache</i>).	23
bò	♣(n) Gū 牛; ♣(v) thô-kha pē 土腳爬	♣(n) Cow, ox; ♣(v) Crawl	15
bố	(n) Pa-pa, lāu-pē 爸爸	(n) Father	
bố chồng	(n) Ta-koa ⁿ , ang-sài ê pa-pa	(n) Father in law (husband's father)	
bố vợ	(n) Bó ê pa-pa	(n) Father in law (wife's father)	
bốn	(num) Sì 數字四	(num) Four	24
bún	(n) Oát-lâm bí-hún 越南米粉	(n) Vermicelli	32
bụng	(n) Bat-tó 腹肚	(n) Belly	23
buồn	♣(adj) Ut-chut, pi-siong 鬱卒、悲傷; ♣(v) Kám-kak 感覺 <i>Buồn nôn</i> (<i>Sĩⁿ beh thờ</i>).	♣(adj) Sad; ♣(v) Feel like <i>Buồn nôn</i> (<i>To feel like vomiting</i>).	16

bữa		(n) Chiáh sa ⁿ tng ê tng bữa sáng (<i>chá-tng</i> 早頓), bữa trưa (<i>tióng-tàu-tng</i> 中晝頓), bữa tối (<i>ám-tng</i> 暗頓).	(n) Meal bữa sáng (<i>breakfast</i>), bữa trưa (<i>lunch</i>), bữa tối (<i>dinner</i>).	32
bưu điện	郵電	(n) Lô-kiók 郵局	(n) Post office	13
cái		♣(csf) Mih-kiā ê liōng-sù 物件 ê 量詞 <i>Hoàng vừa mua một cái mũ bảo hiểm (Hoàng tú bé chít téng an-choán bô-á)</i> ; ♣ (det) <i>Cái áo này rất hợp với Phương (Chít niá saⁿ chin háh Phương)</i> ; ♣(adj) <i>Kí tông-bút ê bó=ê 母 ê Con chó cái (Káu-bó 狗母).</i>	♣(csf) Classifier referring to things <i>Hoàng vừa mua một cái mũ bảo hiểm (Hoàng newly bought a helmet)</i> ; ♣ (det) <i>Cái áo này rất hợp với Phương (This cloth suits Phương)</i> ; ♣(adj) Female of animal <i>Con chó cái (A female dog).</i>	8
cảm	感	(v) 1. Kám-mō 感冒 <i>Tôi bị cảm nhẹ (Góa sio-khóa kám-mō)</i> ; 2. Kám-kak, kám-siū 感覺 <i>Cảm ơn (Kám-sia, kám-un 感謝, 感恩).</i>	(v) 1. Catch a cold, be sick <i>Tôi bị cảm nhẹ (I catch a slight cold)</i> ; 2. Appreciate <i>Cảm ơn (Thanks).</i>	23
cảm thấy		(v) Kám-kak 感覺	(v) Feel	23
cảnh sát	警察	(n) Kéng-chhat	(n) Police	21
cấp cứu	急救	(v)(n) Kip-kiù	♣(v) Give a first aid; ♣(n) Emergence	21
cắt		(v) Ka 剪 <i>Cắt tóc (Thì thâu 剃頭).</i>	(v) Cut <i>Cắt tóc (Haircut).</i>	11
cay		(adj) Mih-kiā ⁿ hiam, hiang	(adj) Spicy, hot	15
chậm		(adj) Bān 慢	(adj) Slow	20
chán		(adj) Sim lāi kám-kak siān-siān, hoân, ak-chak, bô goân-khi 心內感覺 siān-siān, 煩, ak-chak, 無元氣	(adj) 1. Bored; 2. Boring	16
chàng		(csf) Siâu-liân cha-po 少年查嘑	(csf) Young man	3
cháo		(n) Moài, ám-moài	(n) Rice soup	32
chào		(v) 1. Kā láng mng hó 問好 <i>Xin chào (Lí hó)</i> ; 2. Chài-kiàn, chài-hōe.	(v) 1. Greetings <i>Xin chào (How do you do?)</i> ; 2. Say goodbye.	7
chạy		(v) Cháu 走[跑]	(v) Run	20
chỉ	指	♣(v) Kí, pò lō 指, 報路 <i>Làm ơn chỉ cho tôi đường đến bưu điện (Chhiáⁿ lí kā góa pò iū-kiók ê lō)</i> ; ♣(adv) Kan-ta ⁿ <i>Tôi chỉ có một em gái (Góa kan-taⁿ chít ê me-me).</i>	♣(v) Show, point, indicate <i>Làm ơn chỉ cho tôi đường đến bưu điện (Please show me the way to the postoffice)</i> ; ♣ (adv) Only <i>Tôi chỉ có một em gái (I have only a younger sister).</i>	18

chín	♣(num) Sò-jī ê káu 九; ♣(adj) Mih-kiā sêng-sèk, chú sèk 物件成熟, 煮熟 <i>Quả chín (Chúi-kó êng), Com chín rồi (Png chú hó à).</i>	♣(num) Nine; ♣(adj) Ripe, cooked. <i>Quả chín (Ripe fruit); Com chín rồi (Rice was cooked already).</i>	24
cho	♣(v) 1. Hō lāng mih-kiā [給] <i>Anh ấy cho tôi một chiếc đồng hồ (I hō góa chít ê pió-á);</i> 2. Hō Cho tôi kiểm tra vé (Hō góa kiám-cha lí ê phiò); ♣(prep) Hō Cô ấy đã gửi cho tôi một bức thư (I kià chít tiu ⁿ phoe hō góa).	♣(v) 1. Give <i>Anh ấy cho tôi một chiếc đồng hồ (He gave me a watch);</i> 2. Let <i>Cho tôi kiểm tra vé (Let me check your ticket);</i> ♣(prep) For, to <i>Cô ấy đã gửi cho tôi một bức thư (She sent a letter to me).</i>	12,19
cho nên	(conj) Sô-í 所以	(conj) Therefore, hence	33
chồng	(n) Ang, ang-sài 翁婿	(n) Husband	3
chờ	(v) Tán, tán-thāi 等待	(v) Wait	14
chở	(v) Chài, chài lāng, chài hòe 載人、載貨 <i>Chở tôi đến sân bay (Chài góa khi ki-tiūⁿ), Chở hàng (Chài hòe).</i>	(v) Take someone or something to some where <i>Chở tôi đến sân bay (Take me to the airport); Chở hàng (Carry goods).</i>	20
chú	(n) 1. A-chek, pa-pa ê sió-tī 阿叔, 爸爸 ê 小弟 <i>Chú ruột (A-chek 阿叔);</i> 2. Chun-chheng nī-kí pí lâu-pē khah sè ê tióng-pòe 尊稱年紀比老爸 khah 細 ê 長輩	(n) 1. Younger brother of one's father <i>Chú ruột (one's father's younger brother);</i> 2. Uncle, a polite way to call men who is younger than one's father.	4
chủ nhật	主日 (n) Lé-pài 禮拜(日)	(n) Sunday	27
chúng ta	眾 ta (pron) Lán, tē it jìn-chheng hòk-sò, pau-hâm thia ⁿ ê lāng 咱	(pron) We (listener included)	33
chúng tôi	(pron) Gún, tē it jìn-chheng hòk-sò, bô pau-hâm thia ⁿ ê lāng 阮	(pron) We (listener excluded)	20
chút	♣(quant) Sió-khóa, chit-kóa 稍寡、一寡 <i>Nhẹ hơn một chút (Khah khin sió-khoá);</i> ♣(n) Kan-á sun 干仔孫	♣(quant) A little bit <i>Nhẹ hơn một chút (a bit more gently);</i> ♣(n) Great grandchild.	11
chưa	(adv) Bōe, iáu bōe <i>Ăn cơm chưa? (Lí chiah pá bōe? 你食飽 bōe?);</i> <i>Tôi chưa bao giờ tới Việt Nam (Góa iáu m̄-bat khi-kòe Oát-lâm).</i>	(adv) Not yet, yet <i>Ăn cơm chưa? (Have you eaten yet?);</i> <i>Tôi chưa bao giờ tới Việt Nam (I have not been to Vietnam yet).</i>	22
có	(v) Ū 有 <i>Tôi có ba con chó (Góa ū saⁿ chiah káu-á);</i> <i>Anh có tiền không? (Lí kám ū chí^m?);</i> <i>Anh có muốn đi</i>	(v) Have, has, do <i>Tôi có ba con chó (I have three dogs);</i> <i>Anh có tiền không? (Do you have money?);</i> <i>Anh có</i>	1

		<i>không</i> (<i>Lí kám ũ beh khi?</i>).	<i>muốn đi không? Có</i> (<i>Do you want to go? Yes</i>).	
cô	姑	(n) 1. A-kơ 阿姑, kơ-niũ 姑娘; 2. <i>Cô giáo</i> (<i>tāi-hák í-hā ê cha-bó lāu-su</i> 女老師).	(n) 1. Aunt, miss, young lady; 3 2. Female teachers of elementary and high schools <i>Cô giáo</i> .	
con		♣(csf)(det) Kí tōng-bút ā-sī bô sè ⁿ -miã ê mih-kiã ⁿ 指動物或 者無性命 ê 物件 <i>Con gà</i> (<i>Ke-á</i> <i>雞</i>); <i>Con đường</i> (<i>Lō</i> 路); ♣ (n) Gín-á, kiá ⁿ -sun 囡仔	♣(csf)(det) Generic particle denoting a unit of animal or animal-like thing <i>Con gà</i> (<i>Chicken</i>), <i>Con đường</i> (<i>A</i> <i>road</i>); ♣(n) Child, offspring	16
con dâu		(n) Sim-pū 新婦	(n) Daughter in law	
con gái		(n) 1. Cha-bó-kiá ⁿ 查某子; 2. Cha-bó 查某	(n) 1. Daughter; 2. Girl	
con rể		(n) Kiá ⁿ -sài 子婿	(n) Son in law	
con trai		(n) 1. Hāu-se ⁿ , kiá ⁿ 後生; 2. Cha-pơ gín-á 查哺囡仔	(n) 1. Son; 2. Boy	
com		(n) 1. Png 飯; 2. Sa ⁿ -tng 三頓 <i>Bạn ăn com chưa?</i> (<i>Lí kám</i> <i>chiáh á?</i>).	(n) 1. Cooked rice; 2. Meal <i>Bạn ăn com chưa?</i> (<i>Do you</i> <i>have meal yet?</i>).	22
com hộp		(n) Piān-tong 便當	(n) Lunch box	33
cửa		(n) Chhù ê mng 門	(n) Door	22
cứu	救	(v) Kiù, kiù láng	(v) Rescue, save someone	21
dọn dẹp		(v) Piá ⁿ -sàu chhù-lāi 打掃厝內	(v) To clear a house or a place, put in order, tidy up.	22
dừng		(v) Thêng 停 <i>Dừng ở đây</i> (<i>Tiām chia thêng</i>).	(v) Stop <i>Dừng ở đây</i> (<i>Stop</i> <i>here</i>).	20
đắt		(adj) Kè-siàu seng koân, kùì 價 siàu seng 高, 貴	(adj) Expensive	8
đau		(adj) 1. Sin-khó pē ⁿ -thiã ⁿ ê thiã ⁿ 身苦病痛 ê 疼 <i>Tôi bị đau</i> <i>đầu</i> (<i>Góa thâu-khak thiãⁿ</i>).	(adj) 1. Painful, sore, aching <i>Tôi bị đau đầu</i> (<i>I got a</i> <i>headache</i>).	11,23
đâu		(qt) Tó, tó-ũi 叨位 <i>Anh muốn</i> <i>đi đâu?</i> (<i>Lí beh khi tó-ũi?</i>).	(qt) Where <i>Anh muốn đi đâu?</i> (<i>Where are you going?</i>).	13,17
đầu	頭	(n) 1. Lán láng ê thâu; 2. Khai- sí, chhe <i>Vào đầu năm</i> (<i>Ni</i> <i>chhe</i>).	(n) 1. Head; 2. Beginning <i>Vào</i> <i>đầu năm</i> (<i>At the beginning of</i> <i>the year</i>).	11
đây		♣(adv) Chia [這裡] <i>Ở đây có</i> <i>quán ăn Việt Nam không?</i> (<i>Chia kám ũ Oát-lâm chhan-</i> <i>thiãⁿ?</i>); ♣(pron) Che <i>Đây là</i> <i>vấn đề chính</i> (<i>Che sĩ chú-iàu ê</i> <i>būn-tê</i>).	♣(adv) Here <i>Ở đây có quán</i> <i>ăn Việt Nam không?</i> (<i>Is there</i> <i>any Vietnamese restaurant</i> <i>here?</i>); ♣(pron) This <i>Đây là</i> <i>vấn đề chính</i> (<i>this is the main</i> <i>question</i>).	11,13

đẽ	♣(v) 1. Hỡ, hỡ bớ lảng chò tãi-chì <i>Đẽ anh giúp em (Hỡ góa kã lí tàu saⁿ-kãng)</i> ; 2. Khùng mih-kiã ⁿ <i>Đẽ túi trên bàn (Kã tẽ-á khùng tĩ toh téng)</i> ; ♣(conj); Thang-hó, ùi-tiòh bớ tãi-chì 爲著 <i>Tôi đến Việt Nam để học tiếng Việt (Góa ùi-tiòh óh Oát-lâm-gí lái Oát-lâm)</i> .	♣(v) 1. Let <i>Đẽ anh giúp em (Let me help you)</i> ; 2. Put <i>Đẽ túi trên bàn (Put the bag on the table)</i> ; ♣(conj) In order to <i>Tôi đến Việt Nam để học tiếng Việt (I came to Vietnam to study Vietnamese language)</i> .	33
đem	(v) Thẻh mih-kiã 提物件	(v) Bring, carry	22
đếm	(v) Sng sò-jĩ 算數字 <i>Đếm tiền (Sng chíⁿ)</i> .	(v) Count <i>Đếm tiền (To count one's money)</i> .	24
đen	(adj) 1. O-sek 烏色; 2. Phái ⁿ -ũn 歹運	(adj) 1. Black color; 2. Unlucky	16
đến	♣(v) Kàu, khi bớ chít ê só-chāi 到、去 <i>Tôi đến Việt Nam ba lần rồi (Góa khi Oát-lâm saⁿ pái à)</i> ; ♣(prep) Kàu, khi 到、去 <i>Thanh thường đi đến trường bằng xe máy (Thanh tiãⁿ khiã ki-chhia khi hák-hâu); Nam phải chờ Thanh đến 11 giờ (Nam ài tán Thanh kàu 11 tiám)</i> .	♣(v) Arrive, come <i>Tôi đến Việt Nam ba lần rồi (I have been to Vietnam three times)</i> ; ♣(prep) To, till <i>Thanh thường đi đến trường bằng xe máy (I usually go to school by motobike); Nam phải chờ Thanh đến 11 giờ (Nam had to wait for Thanh till 11am)</i> .	13
đi	(v) 1. Khi bớ só-chāi 去, kiã ⁿ 行 <i>Đi chợ (Khi chhĩ-tũⁿ); Đã đến giờ phải đi (Ài lái cháu à)</i> ; 2. Chhēng, tì 穿 <i>Đi giày (Chhēng ê-á), Đi găng tay (Tì chhiú-lók-á)</i> ; 3. Bēng-lēng, kiò lảng khi chò tãi-chì <i>Em giảm béo đi (Lí ài kiám pũ)</i> ; <i>Đi làm đi (Khi chò-sít)</i> .	(v) 1. Go <i>Đi chợ (go to market); Đã đến giờ phải đi (It's time to go)</i> ; 2. Put on, wear <i>Đi giày (To put on shoes), Đi găng tay (To wear gloves)</i> ; 3. Ask someone to do something <i>Em giảm béo đi (You should lose your weight); Đi làm đi (You should work now)</i> .	7,13,22
điện	電 (n) Tiãn 電	(n) Electricity	14
điện thoại	電話 (n) Tiãn-ōe 電話	(n) Telephone	14
đó	♣(adv) Hĩa <i>Từ đây đến đó bao xa (Ủi chia kàu hĩa gōa hñg?)</i> ; ♣(det) Hit <i>Khách sạn đó có gần Hồ Tây không? (Hit keng pñg-tiám ũ óá-kĩn Se-ô bớ?)</i> ; ♣(pron) He <i>Đó là sách của Hoàng (He si Hoang ê chheh)</i> .	♣(adv) There, over there <i>Từ đây đến đó bao xa (How far is it from here to there?)</i> ; ♣(det) That <i>Khách sạn đó có gần Hồ Tây không? (Is that hotel near West Lake?)</i> ; ♣(pron) That <i>Đó là sách của Hoàng (This is Hoang's book)</i> .	18
đổ	(v) Tò, kã mih-kiã tò--chhut-lái 倒	(v) Overturn, pour, throw away	22
đọc	(v) Thák 讀	(v) Read	29

đói	(adj) Bat-tó iau [餓]	(adj) Hungry	32
đồng ý	同意 (v) Tông-i 同意	(v) Agree	2
đờm	(n) Nâ-âu phui--chhut-lâi ê thâm 痰	(n) Phlegm	
đưa	(v) 1. Chhōa lāng khi bó só-chāi, tài-niá 帶領 <i>Chị ấy đưa tôi đi thăm Hà Nội (I chhōa góa chham-koan Hanoi)</i> ; 2. Thoân mih-kiā ⁿ hō lāng 傳 <i>Làm ơn đưa cho tôi lọ muối (Mã-hoân lí kâ iâm thoân kòc-lâi hō góa)</i> .	(v) 1. Take someone to some where <i>Chị ấy đưa tôi đi thăm Hà Nội (She took me around Hanoi)</i> ; 2. Pass <i>Làm ơn đưa cho tôi lọ muối (Please pass me the salt)</i> .	23
đúng	(adj) Tiòh <i>Câu trả lời này đúng hay sai (Chit-ê bũn-kù tiòh ã m-tiòh?)</i> .	(adj) True, right, correct <i>Câu trả lời này đúng hay sai (Is thist answer true or false)</i> .	1,26
được	♣(v) Ê-tàng, ín-chún 允准 <i>Thanh được đi chơi (Thanh ê-tàng khi chhit-thô)</i> ; ♣(adj) Ū hoat-tō 有法度, ũ lêng-lèk 有能力 <i>Tôi làm được việc này (Góa ũ hoat-tō chò chit kiã tãi-chi)</i> .	♣(v) Permit <i>Thanh được đi chơi (Thanh is permitted to go out)</i> ; ♣(adj) Be capable of, be able to, can <i>Tôi làm được việc này (I am able to do this job)</i> .	2
đường em	(n) 1. Lō 路; 2. Thng 糖 ♣(pron) Lí, góa, kí kóng-ōe-chiá kap thia ⁿ -ōe-chiá chi-kan khah siâu-liân ê lāng 你、我; ♣	(n) 1. Road; 2. Sugar ♣(pron) You, I, me, referring to the younger person between listener and speaker;	17 3
em gái	(n) Me-me, sió-mōe 妹妹	(n) Younger sister	3
em trai	(n) Ti-ti, sió-tī 弟弟	(n) Younger brother	3
gà	(n) Ke-á, kók-kók ke 雞	(n) Chicken	15
gái	♣(adj) Cha-bó--ê, bó--ê; ♣ (n) lú-sèng 女性	♣(adj) Female; ♣(n) girl.	3
gặp	(v) Kì ⁿ -bīn 見面 <i>Hẹn gặp lại! (Chài-hōe!)</i>	(v) See, meet <i>Hẹn gặp lại! (See you again!)</i>	7
gì	(qt) Siá ⁿ , siá ⁿ -mih 啥物 <i>Em muốn ăn gì? (Lí beh chiáh siáⁿ?); Không có gì (Bô siáⁿ; Bián keh-khì); Anh có ý kiến gì không? (Lí kám ũ siáⁿ-mih i-kiàn?)</i> .	(adv) What <i>Em muốn ăn gì? (What do you want to eat?); Không có gì (Without any thing; Not at all); Anh có ý kiến gì không? (Do you have any opinion?)</i> .	6
giặt	(v) Sé-sa ⁿ 洗衫	(v) Launder	22
giây	(n) Bió (sī-kan) 秒 <i>Một phút có 60 giây (Chit hun-cheng ũ 60 bió)</i> .	(n) Seconds when referring to time <i>Một phút có 60 giây (There are 60 seconds in a</i>	26

giờ	(n) 1. Sió-sî 小時 <i>Một ngày hai mươi bốn giờ (Chít kang ù 24 sió-sî); 2. Tiám (sî-kan) 點(時間) Xe lửa chạy lúc 7 giờ sáng (Hóe-chhia chái-khí 7 tiám chhut-hoat); Máy giờ ròi? (Kúí tiám á?).</i>	(n) 1. Hour <i>Một ngày hai mươi bốn giờ (There are twenty four hours in a day); 2. O'clock Xe lửa chạy lúc 7 giờ sáng (The train leaves at 7 o'clock am); Máy giờ ròi? (What time is it?).</i>	19
giới thiệu	介紹 (v) Siâu-kài, kài-siâu 介紹 <i>Tôi sẽ giới thiệu Thanh cho anh (Góa ká lí siâu-kài Thanh).</i>	(v) Introduce <i>Tôi sẽ giới thiệu Thanh cho anh (I will introduce Thanh to you).</i>	12
giúp	(v) Tàu sa ⁿ -kăng, pang-chăn 幫贊	(v) Help	33
gọi	(v) 1. Khả tiān-ōe 敲電話 <i>Tôi sẽ gọi cho anh (Góa ē khả hō lū); 2. Kiò chhia, kiò lāng 叫人 <i>Gọi xe tắc xi (Kiò kè-têng-á); 3. Kiò chhài 叫菜 <i>Gọi món ăn (Kiò chhài).</i></i></i>	(v) 1. Make a phone call <i>Tôi sẽ gọi cho anh (I'll call you); 2. Call <i>Gọi xe tắc xi (To call a taxi); 3. Order dishes in restaurant <i>Gọi món ăn (To order dishes).</i></i></i>	14
gội đầu	頭 (v) Sé-thâu 洗頭	(v) Shampoo	11
hai	(num) Sò-jī ê gī 數字二	(num) Two	24
hành	(n) Chhang-á 蔥仔	(n) Onion	15
hẹn	♣(v) Lok sí-kan 約時間; ♣(n) Lok-hōe	♣(v) Make an appointment; ♣(n) Appointment	7
hiện tại	現在 (n)(adv) Hiān-chāi, chít-mái 現在	(n)(adv) At present, now	30
hiểu	曉 (v) Liáu-kái, lí-kái 了解 <i>Tôi không hiểu ý anh (Góa thiaⁿ lí kóng siáⁿ).</i>	(v) Understand <i>Tôi không hiểu ý anh (I do not understand you).</i>	1
ho	(v) Sàu, khù-khù sàu 嗽	(v) Cough	23
hỏi	(v) M̄ng b̄n-tê 問 <i>Anh muốn hỏi gì? (Lí beh m̄ng siáⁿ?).</i>	(v) Ask <i>Anh muốn hỏi gì? (What do you want to ask?).</i>	10
hôm kia	(adv) Chó--jit, chò--jit 昨日	(adv) The day before yesterday	30
hôm qua	(adv) Cha-ng 昨天	(adv) Yesterday	30
họng	(n) Nâ-âu [喉嚨]	(n) Throat	23
hộp	(n) Áp-á 盒仔 <i>Hộp sữa (Gú-ni koàn-á).</i>	(n) Box, tin, case <i>Hộp sữa (A tin of milk).</i>	33
hơn	(adv) Khah, pí-kàu ê iōng-gí 比較 ê 用語 <i>Nam cao hơn tôi (Nam pí góa khah koân).</i>	(adv) Used in comparative sentence " adj + hơn " <i>Nam cao hơn tôi (Nam is taller than me).</i>	11
hướng dẫn	♣ (n) Chí-tō, kài-siâu 指導、介紹 <i>Sách hướng dẫn (Sú-iōng chhiú-chheh); ♣(v) Chí-tō, chí-sī 指導、指示 <i>Anh Vãn</i></i>	♣ (n) Guide, introduction, advice <i>Sách hướng dẫn (A guidebook); ♣(v) Guide, supervise, advise <i>Anh Vãn hướng dẫn Hùng viết luận</i></i>	

		<i>hướng dẫn Hùng viết luận văn (Van chí-tō Hung siá lūn-būn).</i>	<i>văn (Van supervises Hung writing thesis).</i>	
karaoke		(n) Karaoke	(n) Karaoke	11
kém		(adj) 1. Kiám, khiàm, koh (sī-kan) 欠(時間) <i>Bây giờ là 4 giờ kém 20 phút (Koh 20 hun 4 tiám);</i> 2. Bô chài-tāi, lêng-lèk bái <i>Tôi nói tiếng Anh kém lắm (Góa ê Eng-gí chiáⁿ bái).</i>	(adj) 1. Used to state a time which is less than thirty minutes before an hour <i>Bây giờ là 4 giờ kém 20 phút (It's twenty to four now);</i> 2. Poor ability <i>Tôi nói tiếng Anh kém lắm (I speak English poorly).</i>	26
khách	客	(n) Lâng-kheh 人客	(n) Guest, visistor	13
khách sạn	客棧	(n) Hotel, ē-tàng kòe-mê ê p̄ng-tiàm	(n) Hotel	13
khám	看	(v) 1. Khòa ⁿ pē ⁿ 看病 <i>Đi khám bệnh (Khi khòaⁿ i-seng);</i> 2. Kiám-cha, chhiau-chhōe 檢查 <i>Hải quan khám hành lý (Hái-koan kiám-cha hêng-lí).</i>	(v) 1. Examine <i>Đi khám bệnh (Go for a medical examination);</i> 2. Search <i>Hải quan khám hành lý (The customs searches passengers' luggage).</i>	23
khẩn cấp	緊急	(adj) Kín-kip 緊急	(adj) Highly urgent, emergent	21
khi		(conj) Tng, tng-tong 當 <i>Khi tôi còn nhỏ, tôi thích chơi bóng đá (Tng góa iáu gín-á ê- sī, góa ài that kha-kiū).</i>	(conj) When <i>Khi tôi còn nhỏ, tôi thích chơi bóng đá (I liked playing football when I was a child).</i>	
khi nào		(qt) Tang-sī 當時 <i>Khi nào Hùng về nước? (Hung tang-sī tít-khi i ê kok-ka?).</i>	(qt) When <i>Khi nào Hùng về nước? (When will Hung return to his country?).</i>	19
khô	枯	(adj) Ta, bô chúi-hun [乾]無水分	(adj) Dry	32
không		♣1. (exc) M̄-sī 毋是 <i>Anh có phải là người Trung Quốc không? Không! (Lí kám sī Tiong-kok-lâng? M̄-sī!);</i> ♣2. (adv) Ka tī tōng-sū thâu-chêng ê hó ⁿ -tēng-sū 否定詞 <i>Tôi không phải là người Trung Quốc (Góa m̄ sī Tiong-kok-lâng); Không có gì (Bô siáⁿ; Bían kheh-khi); Không sao (Bô iàu-kín);</i> ♣3. (qt) Ka tī gí-kù ê āu-piah thang hêng-sêng m̄ng-kù 用來形成問句 <i>Anh có tiền không? (Lí kám ũ chi?);</i> ♣4. (n) Sò-jī ê lêng	♣1. (exc) No <i>Anh có phải là người Trung Quốc không? Không! (Are you a Chinese? No!);</i> ♣2. (adv) Not <i>Tôi không phải là người Trung Quốc (I am not a Chinese); Không có gì (Not at all, you are welcome); Không sao (Never mind);</i> ♣3. (qt) <i>Anh có tiền không? (Do you have money?);</i> ♣4. (n) Zero	1
kia		♣(adv) Hia, tī hia, thong-siông kí khòa ⁿ ē tiòh hoãn-ùi chi-lāi <i>Quyển sách ở đâu? Ở</i>	♣(adv) There, over there, referring to something within visual distance <i>Quyển sách ở</i>	30

		<i>kia</i> (Chheh kng tī tó-ūi? Tī hia); ♣(det) He, hit <i>Nhà kia là của Nam</i> (He chhù sī Nam ē?)	<i>đâu? Ở kia</i> (Where is the book? Over there); ♣(det) That <i>Nhà kia là của Nam</i> (That house belongs to Nam?).	
là		(v) Sī 是 <i>Tôi là Phương</i> (Góa sī Phương).	(v) Be, is, am, are <i>Tôi là Phương</i> (I am Phương).	9
lại		(adv) Koh chit-pái, têng-lài 攔一擺、重來 <i>Phải làm lại, như thể này chưa được</i> (Án-ne bē-sái, ài koh têng chò).	(adv) Again <i>Phải làm lại, như thể này chưa được</i> (This is not well done, we must do it again).	7
làm		(v) 1. Chò-sit 做糰 <i>Phải làm mới có ăn</i> (Ái chò-sit chiah ũ thang chiah); 2. Chò, chhòng 做 <i>Anh đang làm gì?</i> (Lí teh chhòng siá ⁿ); <i>Làm bánh</i> (To make a cake).	(v) 1. Work <i>Phải làm mới có ăn</i> (One must work if one wants to eat); 2. Do, make <i>Anh đang làm gì?</i> (What are you doing?); <i>Làm bánh</i> (To make a cake).	14
lắm		(adv) Chin, hui-siông 真, 非常 <i>Vỡ kịch hay lắm</i> (Chit chhut hì chin chán).	(adv) Very, a lot <i>Vỡ kịch hay lắm</i> (The play is very interesting).	33
lấy		(v) 1. Thèh mih-kiā ⁿ 提物件 <i>Sách ở đây miễn phí, ai thích thì lấy</i> (Chia-ê chheh bián-hùi, ài ê lêng ka-tī thèh); <i>Anh lấy bao nhiêu cân</i> (Lí beh thèh kúi kin?); 2. Kè-ang, chhōa-bó, kè-chhōa 嫁娶 <i>Em già rồi nên lấy chồng đi</i> (Lí ũ hòe ah, hó thang kè-ang ah); <i>Anh Trần mới lấy vợ Việt Nam, cả nhà rất vui</i> (Tân--sè ⁿ tú chhōa chít ê Oát-lâm bó, choân ke lóng chin hoa ⁿ -hí).	(v) 1. Take, get <i>Sách ở đây miễn phí, ai thích thì lấy</i> (Books here are free to take); <i>Anh lấy bao nhiêu cân</i> (How many kilos do you buy?); 2. Marry, get a wife or husband <i>Em già rồi nên lấy chồng đi</i> (You are old; you should get a husband); <i>Anh Trần mới lấy vợ Việt Nam, cả nhà rất vui</i> (Anh Tran just got married with a Vietnamese wife, his family is so happy).	22
lên		(v) 1. Peh, peh koân [爬高] <i>Lên núi</i> (Peh soa ⁿ); 2. Khí, khí-kè, cheng-ka 起、增加 <i>Giá tiếp tục lên</i> (Kè-siâu it-tít khí); <i>Nhanh lên, chúng ta phải có mặt ở đó trong mười phút nữa</i> (Khah kín, lán 10 hun lāi ài kàu hía); 3. Kàu bó chít ê hòe-sò <i>Con trai Phương lên chín tuổi rồi</i> (Phuong ê hâu-se ⁿ it-keng káu hòe à).	(v) 1. Go up, climb up <i>Lên núi</i> (To go up a mountain); 2. Rise, increase <i>Giá tiếp tục lên</i> (Prices continue to rise); <i>Nhanh lên, chúng ta phải có mặt ở đó trong mười phút nữa</i> (Hurry up, we have to be there in ten minutes); 3. Reach the age of <i>Con trai Phương lên chín tuổi rồi</i> (Phuong's son is now 9 years old).	20
lịch	曆	(n) Jit-chí, goèh-lèk 月曆	(n) Calender	28

lỗi	(n) Chhò-ngō, kòe-sit, têng-tâ ⁿ 錯誤、過失 <i>Lỗi chính tả</i> (<i>Phin-jī chhò-ngō</i>).	(n) Mistake, error, fault <i>Lỗi chính tả</i> (<i>A spelling mistake</i>).	6
má	(n) Ma-ma 媽媽 (O Chì-bêng chhi ê iōng-hoat).	(n) Mother (spoken in HCM city).	
mạnh	猛 (adj) Béng, ióng, chin ũ lát, chin ũ koân-sè, hong chin thàu 猛、勇、有力、有權勢、風真透 <i>Gió càng ngày càng mạnh</i> (<i>Hong lú lái lú thàu</i>).	(adj) Strong, powerful <i>Gió càng ngày càng mạnh</i> (<i>The wind is getting stronger</i>).	11
mát sa	(v) Liáh-lêng 掠龍	(v) Massage	11
mắc	đắt (adj) Kùi 貴 (HCM chhi khiu ⁿ -kháu 胡志明市腔口).	đắt (adj) Expensive (spoken in HCM city)	8
mặn	(adj) Salty <i>Canh hơi mặn</i> (<i>The soup was slightly salty</i>).	(adj) Salty <i>Canh hơi mặn</i> (<i>The soup was slightly salty</i>).	15
mất	(v) 1. Pháng-kiàn, sit--khi 失去 <i>Mất tiền</i> (<i>Pháng-kiàn chíⁿ</i>); 2. Kòe-sin, khiâu--khi 過身、死去 <i>Bố mẹ anh ấy mất từ khi anh ấy còn nhỏ</i> (<i>I sè-hàn ê-sí pē-bú tō kòe-sin à</i>); 3. Khai sī-kan 開時間 <i>Chuyến đi mất ba ngày hai đêm</i> (<i>Chit chōa lú-tô ài saⁿ kang nng mē</i>).	(v) 1. Lose <i>Mất tiền</i> (<i>To lose money</i>); 2. Die <i>Bố mẹ anh ấy mất từ khi anh ấy còn nhỏ</i> (<i>His parents died when he was only a child</i>); 3. Take, spend time <i>Chuyến đi mất ba ngày hai đêm</i> (<i>The trip took three days and two nights</i>).	16
mấy	♣(qt) 1. Kúi, gōa-chē 外濟 (thong-siông sò-liōng pí 10 khah chió ê-sí) <i>Gia đình anh có mấy người</i> (<i>Lín tau ũ kúi ê lāng?</i>); <i>Con trai chị mấy tuổi?</i> (<i>Chí--á, lín hāu-seⁿ kúi hòe?</i>); <i>Mấy giờ rồi?</i> (<i>Kúi tiám à?</i>); ♣(adj) Chit-kóa, kúi 一寡 <i>Cố lên, chỉ còn mấy trăm mét nữa</i> (<i>Ka-iú, koh kúi pah kong-chhioh niá</i>).	♣(qt) 1. How many, how, what (less than 10) <i>Gia đình anh có mấy người</i> (<i>How many people are there in your family?</i>); <i>Con trai chị mấy tuổi?</i> (<i>How old is your son?</i>); <i>Mấy giờ rồi?</i> (<i>What time is it?</i>); ♣(adj) Some, a few <i>Cố lên, chỉ còn mấy trăm mét nữa</i> (<i>Make another effort, there are only a few more hundred meters</i>).	26
mẹ	(n) Ma-ma 媽媽	(n) Mother	
mẹ chồng	(n) Ta-ke, ang-sài ê ma-ma	(n) Mother in law (husband's mother)	
mẹ vợ	(n) Bó ê ma-ma	(n) Mother in law (wife's mother)	
mệt	(adj) Thiám, bô lát, bô goân-khi [累] 無力、無元氣	(adj) Tired	23
mì	(n) Mī 麵 <i>Ăn một bát mì</i> (<i>Chiáh chít óaⁿ mī</i>); <i>Mì ăn liền</i> (<i>Phâu-mī</i>).	(n) Noodle <i>Ăn một bát mì</i> (<i>To eat a bowl of noodle</i>); <i>Mì ăn liền</i> (<i>Instant noodle</i>).	32
mì chính	(n) Mī-sò, bī-sò 味素	(n) Monosodium glutamate	15

một	(num) Sò-jī ê chit 數字一	(num) One	11,24
một chút	♣(adv) Chit-kóa, sió-khóa 寡·稍寡 <i>Mạnh hơn một chút (Khah tâng--sió-khóa)</i> ♣(n) Chit-ê-á, chit-kóa sî-kan 一下仔 <i>Chờ một chút (Tán--chít-ê).</i>	♣(adv) A bit, a little <i>Mạnh hơn một chút (A bit stronger)</i> ♣(n) A moment <i>Chờ một chút (Wait for a moment).</i>	11
một tí	see một chút	see một chút	14
mua	(v) Bé mih-kiā ⁿ 買	(v) Buy, purchase	8
mũi	(n) Phi ⁿ -á 鼻子	(n) Nose	
mùng	(det) Chhe, ka tī chit kó-goèh ê chêng 10 kang <i>Mùng một tháng tám (Peh goèh chhe í).</i>	(det) Added before the day from the first to the tenth of a month <i>Mùng một tháng tám (The first day of August).</i>	27
muốn	(v) Siū ⁿ beh 想欲 <i>Anh muốn uống gì (Lí beh lìm siá?)</i>	(v) Want <i>Anh muốn uống gì (What would you like to drink?)</i>	13
mười	(num) Sò-jī chap ê piān-tiâu (Pau-hâm 20 í-siōng ê sò-jī ê-sì) 數字十 ê 變調 <i>Mười sáu cộng bốn bằng hai mươi (Cháp-lák ka sì tú-hó gī-cháp).</i>	(num) Ten; mười is the sandhi form of mười when referring to number twenty and above <i>Mười sáu cộng bốn bằng hai mươi (Sixteen plus four equals to twenty).</i>	25
mười	(num) Sò-jī ê chap 數字十; mười nā 20 í-siōng ài iōng piàn-tiâu ê hêng-sek mười. <i>Mười sáu cộng bốn bằng hai mươi (Cháp-lák ka sì tú-hó gī-cháp).</i>	(num) Ten; mười is the sandhi form of mười when referring to number twenty and above <i>Mười sáu cộng bốn bằng hai mươi (Sixteen plus four equals to twenty).</i>	24
mười một	(num) Sò-jī ê chap-it 數字十一	(num) Eleven	25
nào	♣(qt) Tó, tó chit ê 叨一個 <i>Anh thích quyển sách nào? (Lí beh tó chit pún chheh?)</i> ; ♣(det) Ták-ê, jīn-hô 逐個、任何 <i>Người Việt Nam nào cũng biết Bác Hồ (Ták-ê Oát-lâm-lâng lóng bat Ô Chi-bêng).</i>	♣(qt) Which <i>Anh thích quyển sách nào? (Which book do you like?)</i> ; ♣(det) Every, each, any <i>Người Việt Nam nào cũng biết Bác Hồ (Every Vietnamese knows Ho Chi Minh).</i>	2,17
này	(det) Chit [這] <i>Cuốn sách này là của anh Văn (Chit pún chheh sī Van ê).</i>	(det) This <i>Cuốn sách này là của anh Văn (This book belongs to Van).</i>	8
năm	♣(num) Sò-jī ê gō 數字五; Nā hām ní (nm) khng chò-hóe ê-sí ài thak chò lam <i>Lm nm (5 ní)</i> ; ♣(n) Ní, tang, nî-tang 年、冬	♣(num) Five; ♣(n) Year	24
năm sau	(adv) Mê-nî 明年	(adv) Next year	
nấu	(v) Chú, chú-chiáh 煮	(v) Cook	22

nên	♣(adv) Eng-kai, hó-thang 應該 <i>Muộn rồi, con nên đi ngủ (Àm à, hó-thang khi khùn ah)</i> ♣(conj) Sớ-í 所以 <i>Anh ấy lười học nên thi trượt (I pān-tōaⁿ thak chheh, sớ-í khó-chhi bô kòe).</i>	♣(adv) Should, shall <i>Muộn rồi, con nên đi ngủ (It's so late, you should go to bed); ♣(conj) Therefore Anh ấy lười học nên thi trượt (He is lazy, therefore he failed in the examination).</i>	33
nếu	(conj) Nā, nā-chún 若 <i>Nếu tôi có thời gian, tôi sẽ đi chơi với anh (Góa nā ũ sí-kan tō kap lí khi chhit-thô).</i>	(conj) If <i>Nếu tôi có thời gian, tôi sẽ đi chơi với anh (If I have free time, I will go out with you).</i>	21
ngài	(pron) Sian-si ⁿ , tui cha-pò-lâng ê chun-kèng chheng-ho 先生 <i>Mời ngài đi trước (Chhiá sian-siⁿ seng kiāⁿ).</i>	(pron) 1. Sir, gentleman, excellency <i>Mời ngài đi trước (Please go first, sir).</i>	4
ngã tư	(n) Sip-jī lō-kháu 十字路口	(n) Intersection	18
ngày	(n) 1. Jit, kang 日、工 <i>Hùng vừa lấy vợ ba ngày (Hung tú kiat-hun saⁿ kang);</i> 2. Jit-chí, jít, hō 日子、日、號 <i>Bức thư không để ngày (Bô teh jít-chí ê phoe).</i>	(n) 1. Day <i>Hùng vừa lấy vợ ba ngày (Hung has just got married for 3 days);</i> 2. Date <i>Bức thư không để ngày (A letter without a date).</i>	27
ngày kia	(adv) Ấu--jít 後日	(adv) The day after tomorrow	30
ngày mai	(adv) Mí-á-chài 明仔載	(adv) Tomorrow	30
nghe	(v) Thia ⁿ lāng kóng-ōe 聽	(v) Hear, listen	14
ngủ	(v) 1. Hioh, hioh-khùn 歇、歇暍 <i>Em mệt rồi, nghỉ đi một chút (Lí thiám à, hioh-khùn--chít-ê);</i> 2. Hioh-khùn, thêng-chí 停止 <i>Hôm nay chúng ta sẽ nghỉ làm lúc 5 giờ (Kin-á-jít chò kàu 5 tiám hioh-khùn).</i>	(v) 1. Rest, have a break <i>Em mệt rồi, nghỉ đi một chút (You look tired, you should take a rest);</i> 2. Stop <i>Hôm nay chúng ta sẽ nghỉ làm lúc 5 giờ (We will stop working at 5 today).</i>	23
ngàn	ngàn (num) Sờ-jī ê chheng 數字千	ngàn (num) Thousand	25
ngoài	♣(n) Gōa-kháu 外口 <i>Nghiêng mình ra ngoài cửa sổ (Kā sin-khu oá tī thang-á gōa-kháu);</i> ♣(adv) M̄-tā ⁿ ... koh ...; tū-liáu ... koh ... 除了...攔;... <i>Ngoài môn toán và lý, em còn học cả hoá (M̄-tāⁿ óh sò-hák kap bút-lí, i koh óh hòa-hák).</i> ♣(adj) Gōa-kok 外國 <i>Lập quan hệ ngoại giao với nước ngoài (Kap gōa-kok kiàn-líp gōa-kau koan-hē).</i>	♣(n) Out, outside <i>Nghiêng mình ra ngoài cửa sổ (To lean out of the window);</i> ♣(adv) Besides, in addition to <i>Ngoài môn toán và lý, em còn học cả hoá (In addition to mathematics and physics, I also learn chemistry);</i> ♣(adj) Foreign <i>Lập quan hệ ngoại giao với nước ngoài (To establish diplomatic relationship with foreign countries).</i>	22

ngoại	外	(adj) 1. Gōa 外 Ông ngoại anh ấy năm nay chín mươi tuổi (<i>In gōa kong kin-nī káu-cháp hòe</i>); 2. Gōa-kok 外國 Anh có biết ngoại ngữ nào không? (<i>Lí kám ē-hiáu jīn-hô gōa-gí?</i>).	(adj) 1. Maternal Ông ngoại anh ấy năm nay chín mươi tuổi (<i>His maternal grandfather is now ninety</i>); 2. Foreign Anh có biết ngoại ngữ nào không? (<i>Can you speak any foreign language?</i>).	4
người		(n) Lâng 人 Nhà anh có mấy người? (<i>Lín tau ũ kúi ê lāng?</i>).	(n) Person, fellow, people Nhà anh có mấy người? (<i>How many people are there in your family?</i>).	10
người Đài Loan		(n) Tâi-oân-lâng 台灣人	(n) Taiwanese people	10
người Trung Quốc		người Tàu (n) Tìong-kok-lâng 中國人; Chun-á-lâng 船仔人 (Chá-chêng ê Tìong-kok-lâng chē chūn tô-lān khi Oát-lâm, só-í Oát-lâm-lāng mā ká Tìong-kok-lāng kiò-chò Chūn-á-lāng. Chit-ê sù tài ũ tām-pòh-á kī-sī ê ì-sù).	người Tàu (n) Chinese people	10
người Việt Nam		(n) Oát-lâm-lāng 越南人	(n) Vietnamese people	10
người yêu		(n) Ài-jīn, a-ná-tah 愛人	(n) Sweet-heart, lover	12
nhà		(n) 1. Chhù 厝 Tôi mới mua một ngôi nhà Hà Nội (<i>Góa tú tī Hô-lāi bé chít keng chhù</i>); 2. Tau, ka-têng 兜·家庭 Nhà tôi có sáu người (<i>Gún tau ũ lāk ê lāng</i>); 3. Hák-ka, choan-ka 學家 Nhà văn (<i>Chok-ka</i>); Nhà khoa học (<i>Kho-hák-ka</i>); Nhà báo (<i>Kì-chiá</i>); 4. Ke-āu, bór 家後 Đây là nhà tôi (<i>Che sī gún ke-āu</i>).	(n) 1. House Tôi mới mua một ngôi nhà Hà Nội (<i>I just bought a house in Hanoi</i>); 2. Home, family Nhà tôi có sáu người (<i>There are six members in my family</i>); 3. Added before a noun to denote an expert or professional Nhà văn (<i>A writer</i>); Nhà khoa học (<i>A scientist</i>); Nhà báo (<i>Journalist</i>); 4. Wife Đây là nhà tôi (<i>This is my wife</i>).	14
nhà hàng	行	(n) Chhan-thia ⁿ 餐廳	(n) Restaurant	33
nhanh		(adj)(adv) Sok-tō kín, kha-chhiú mēh 速度緊·腳手 mēh	(adj)(adv) Fast, quick	20
nhạt		(adj) 1. Chiá ⁿ , bô chu-bī 無滋味 Canh thiếu gia vị ăn rất nhạt (<i>Che thng lim--khit-lái seng chiáⁿ</i>); 2. Sek-tī chhián 色致淺 Màu này nhạt quá (<i>Chit-ê sek-tī seng chhián</i>).	(adj) 1. Tasteless Canh thiếu gia vị ăn rất nhạt (<i>The soup was quite tasteless</i>); 2. Light in color Màu này nhạt quá (<i>This colour is too light</i>).	15

nhé		(ptc) Hâ ⁿ , hơ ⁿ , ka tī gí-kù āu-piah lāi iau-kiū tui-hong khak-jīn ka-tī ê gí-ì (Kháu-gí iōng-hoat; thông-siông bē-sái tui tióng-pòe án-ne kóng); <i>Xem xong trả ngay nhé (Chheh khòaⁿ oân ài hêng hâⁿ?)</i> .	(ptc) Used at the end of sentence to show confirmation (in spoken, impolite to talk to older people) <i>Xem xong trả ngay nhé (Return it after reading, ok?)</i> .	7
nhẹ		(adj) Khin 輕 (kí lát-liōng, ap-lèk, pē ⁿ -chèng) <i>Con gió nhẹ (Bí-bí-á hong), Vết thương nhẹ (Khin siong), Bệnh nhẹ (Pēⁿ-chèng khì)</i> .	(adj) Less strengthened, soft in pressure, light, slight <i>Con gió nhẹ (A light wind); Vết thương nhẹ (A light wound); Bệnh nhẹ (A slight illness)</i> .	11
nhiều		♣(adj) S士-liōng chē 數量濟; <i>nhiều nā chhut-hiān tī bao āu-piah tō ài piàn-chò nhiều. Cô Xuân đi chợ và mua nhiều thứ (Xuan khi chhài-chhī-á bé chin chē mih-kiāⁿ); Bao nhiêu tiền (Gōa chē chíⁿ?)</i> ♣(adv) Chin, chē <i>Anh cao hơn tôi nhiều (Lí pí góa koân chin chē); Cảm ơn rất nhiều (Chin to-siā)</i> .	♣(adj) Much, many, a lot of; <i>nhiều</i> has a sandhi form <i>nhiêu</i> when appear after <i>bao</i> . <i>Cô Xuân đi chợ và mua nhiều thứ (Mrs. Xuan went to market and bought a lot of things); Bao nhiêu tiền (How much money?); ♣(adv) Anh cao hơn tôi nhiều (You are much taller than me), Cảm ơn rất nhiều (Thank you very much)</i> .	6
nội	內	(adj) 1. Lāi 內 <i>Bà nội tôi năm nay tám ba tuổi (Gún lāi má kin-nī peh-cháp hòe)</i> ; 2. Kok-lāi 國內 <i>Hàng nội (Kok-lāi hòe)</i> .	(adj) 1. Paternal <i>Bà nội tôi năm nay tám ba tuổi (This year, my paternal grandmother is eighty three years old)</i> ; 2. Domestic, internal <i>Hàng nội (Domestic goods)</i> .	4
nữa		(adv) Koh, ke chít-kóa <i>Cho tôi một bát phở nữa (Koh hō góa chít óaⁿ hô-hún); Nam không còn ở đây nữa (Nam bô koh tòa chia ah)</i> .	(adv) More <i>Cho tôi một bát phở nữa (Give me one more bowl of Pho); Nam không còn ở đây nữa (Nam does not live here any more)</i> .	15
nước		(n) 1. Kok, kok-ka 國; 2. Chúí 水 <i>Nước sông (Khe-chúí)</i>	(n) 1. Country, state; 2. Water <i>Nước sông (River water)</i> .	10,22
ốm		(adj) 1. Phòa-pē ⁿ 破病 <i>Ốm thì phải uống thuốc (Phòa-pēⁿ tō ài chiáh ióh-á)</i> .	(adj) Sick, ill <i>Ốm thì phải uống thuốc (When one is sick, one must take some medicine)</i> .	23
ông	翁	♣(n) 1. A-kong 阿公; 2. Sian-si ⁿ , sian-se ⁿ , ơ-í-sáng 先生; ♣(pron) Kí hit-kóa hòe-sò hām a-kong chha-put-to ê lāng	♣(n) 1. Grandfather; 2. Gentleman, sir; ♣(pron) Referring to someone who has age similar to grandfather	4
ông ngoại	翁外	(n) Gōa-kong 外公	(n) Maternal grandfather	4
ông nội	翁內	(n) Lāi-má 內媽	(n) Paternal grandfather	4

ở	♣(v) Tòà, khiā (chhù) [住] <i>Tôi ở Hanoi (Góa chhù tòa Hô-lāi)</i> ; ♣(prep) Tī, piáu-sī khong-kan téng-thâu ê ũi-i 佇 <i>Bạn đang ở đâu? Tôi đang ở sân bay (Lí chín tī tó-ũi? Góa tī ki-tiū⁷).</i>	♣(v) Live <i>Tôi ở Hanoi (I live in Hanoi)</i> ; ♣(prep) In, at, referring to location <i>Bạn đang ở đâu? Tôi đang ở sân bay (Where are you now? I am located in airport).</i>	11
phải	♣(adj) 1. Sī, tiòh <i>Có phải không? (Sī--bô?)</i> ; 2. Chià ⁿ -pêng 正平 <i>Tay phải (Chiàⁿ chhiú)</i> ; ♣(aux) Ài, pit-su 必須 <i>Phải làm tròn nhiệm vụ (Chò-sit ài chīn-cek).</i>	♣(adj) 1. Correct <i>Có phải không? (Is it right?)</i> ; 2. Right-hand side <i>Tay phải (The right arm)</i> ; ♣(aux) Must <i>Phải làm tròn nhiệm vụ (One must fulfil one's duty).</i>	1
phố	(n) Ke-lō 街	(n) Street	13
phở	(n) Hô-hún, Oát-lâm kóe-á-tiâu 河粉	(n) Rice noodle, eice noodle soup	15
phút	(n) Sī-kan-siōng ê hun, hun-cheng 分鐘 <i>Chờ một phút (Tán--chit hun-cheng).</i>	(n) Minutes when referring to time <i>Chờ một phút (Wait a minute).</i>	19,26
quá	(adv) Hui-siōng, seng kòe-thâu, siu ⁿ , chin, chiā ⁿ 非常 <i>To quá (Chin tōa-kho)</i> ; <i>Quá to (Kòe-thâu tōa-kho)</i> ; <i>Rẻ quá (Chin chho-siòk).</i>	(adv) Very <i>To quá (Very big)</i> ; <i>Quá to (too big)</i> ; <i>Rẻ quá (Very cheap).</i>	8,11,15
quá khứ	過去 (n) Kòe-khì <i>Tôi không thể nhớ tôi đã làm gì trong quá khứ (Góa bē-ki-chit kòe-khì chò kòe siá⁷).</i>	(n) Past, by gones <i>Tôi không thể nhớ tôi đã làm gì trong quá khứ (I cannot remember what I did in the past).</i>	30
quán ăn	(n) Sè-keng chhan-thia ⁿ 細間餐廳	(n) Small restaurant	13
quần	裙 (n) Khò 褲	(n) Pants	22
quần áo	裙襖 (n) Sa ⁿ -khò 衫褲	(n) Clothes	22
ra	♣(v) Chhut--khì, chhut--lâi 出去、出來 <i>Thanh đã ra ngoài mua cơm hộp (Thanh chhut-khì bé piān-tong)</i> ; ♣(prep) Chhut--khì, chhut--lâi <i>Rút tay ra khỏi túi (Kā chhiú chhun chhut lak-tē-á).</i>	♣(v) Go out, come out <i>Thanh đã ra ngoài mua cơm hộp (Thanh already went to buy lunch box)</i> ; ♣(prep) Out <i>Rút tay ra khỏi túi (To take one's hand out of one's pocket).</i>	21
rác	(n) Pùn-sò, là-sap 糞圾	(n) Rubbish, garbage	22
rang	(v)(adj) Chhá mih-kiā 炒	(v)(adj) Fry, fried	32
rất	(adv) Hui-siōng, chin, chiā ⁿ 非常 <i>Chợ rất đông (Chhài-chhi-á chín kheh).</i>	(adv) Very <i>Chợ rất đông (The market was very crowded).</i>	6
rẻ	(adj) Kè-siàu siòk 俗	(adj) Cheap	8

rẽ	(v) Oát, oát-pêng <i>Rẽ phải</i> (<i>Oát chiáⁿ-pêng</i>).	(v) Turn right or left <i>Rẽ phải</i> 18 (<i>Make a right turn</i>).
rồi	(adv) À, it-keng, thông-siông khng tī gí-kù ãu-piah thang piáu-sī oân-sêng tãi-chì 完成式 <i>Bạn ăn sáng chưa? Tôi ăn rồi</i> (<i>Lí chiáh chá-tng bõe? Góa chiáh à</i>).	(adv) Already. It's often put in the end of a sentence to show completion <i>Bạn ăn sáng chưa? Tôi ăn rồi</i> (<i>Have you had breakfast yet? Yes, already</i>).
rủi	(adj) Phái ⁿ -un 歹運	(adj) Unfortunate, unlucky
rủi ro	see rủi	see rủi 16
sang	♣(v) Khi, kàu, lải, khi bớ só-chāi 去、到、來 <i>Anh Văn bao giờ sang Việt Nam</i> (<i>Van tang-sí khi/lải Oát-lâm?</i>); ♣(prep) Khi, kàu, lải 去、到、來 <i>Việt Nam xuất khẩu cà phê sang Đài Loan</i> (<i>Oát-lâm chhut-kháu ka-pi kàu Tâi-oân</i>).	♣(v) Go to, come to, leave for <i>Anh Văn bao giờ sang Việt Nam</i> (<i>When will Mr. Van come to Vietnam</i>); ♣(prep) To, into <i>Việt Nam xuất khẩu cà phê sang Đài Loan</i> (<i>Vietnam exports coffee to Taiwan</i>).
sang năm	(adv) Mê-ni 明年	(adv) Next year 31
sáng	♣(n) Chai-khí 早起; ♣(adj) Kng, kng-sò ⁿ chin kng 光 <i>Đèn sáng</i> (<i>Tiān-hóc kng</i>).	♣(n) Morning; ♣(adj) Bright, light <i>Đèn sáng</i> (<i>The light is bright</i>).
sao	♣(qt) Ūi-siá ⁿ -mih 為啥物 <i>Sao em bé khóc?</i> (<i>Ūi-siáⁿ-mih ang-eⁿ-á háu?</i>); ♣(adv) Ân-chóa ⁿ 按怎 <i>Tính sao bây giờ?</i> (<i>Chit-mái án-chóaⁿ phah-sng?</i>); ♣(n) Chhi ⁿ , thi ⁿ -chhi ⁿ 天星 <i>Trời đầy sao</i> (<i>Thiⁿ-téng ũ chin chē chhiⁿ</i>).	♣(qt) Why <i>Sao em bé khóc?</i> 6 (<i>Why is the baby crying?</i>); ♣(adv) How <i>Tính sao bây giờ?</i> (<i>How can we settle the matter now?</i>); ♣(n) Star <i>Trời đầy sao</i> (<i>The sky is full of stars</i>).
sau	(prep) 1. Tī bớ mih-kiã ãu-piah 後壁 <i>Thủy ngồi sau Lan</i> (<i>Thuy chē tī Lan ãu-piah</i>); 2. Sò ⁿ --lải, soah, liáu <i>Chúng ta đi ăn tối trước, sau đó đi xem phim</i> (<i>Lán seng chiáh àm-tng, sòⁿ--lải chiáh khòaⁿ tiān-íⁿ</i>); <i>Sau khi sinh, Phương trông béo hơn</i> (<i>Seⁿ soah, Phuong khòaⁿ--khí-lái khah tōa-kho</i>).	(prep) 1. Behind, at the back of <i>Thủy ngồi sau Lan</i> (<i>Thuy sits behind Lan</i>); 2. After, then <i>Chúng ta đi ăn tối trước, sau đó đi xem phim</i> (<i>Let's have dinner first, and then go to cinema</i>); <i>Sau khi sinh, Phương trông béo hơn</i> (<i>After giving birth, Phuong looks fatter</i>).
sáu	(num) Sò-jī ê lāk 數字六	(num) Six 24
sân bay	(n) Ki-tiū ⁿ 機場	(n) Airport 13,20
số	數 (n) Sò-jī, sò-bók 數字、數目	(n) Number, numeral 21
sổ mũi	(v)(n) Lâu-phī ⁿ 流鼻	(v)(n) running nose 23
tắc xi	(n) Kè-tâng-á, Taxi 計程仔	(n) Taxi 19

tại	在	(prep) Tī (sò-chāi) 佇 <i>Hung sinh tại Hà Nội (Hung tī Hô-lāi chhut-sj).</i>	(prep) At, in <i>Hung sinh tại Hà Nội (Hung was born in Hanoi).</i>	30
tám		(num) Sò-jī ê peh 數字八	(num) Eight	24
tạm biệt	暫別	(v) Kóng chi-hōe 講再會	(v) Say good-bye	7
tâm	心	(n) Sim, sim-koa ⁿ	(n) Heart, mind	13
tên		(n) Miâ, miâ-sè ⁿ 名姓	(n) Name	9
tháng		(n) Goéh 月	(n) Month	28
tháng ba		(n) Sa ⁿ --goéh 三月	(n) March	28
tháng bảy		(n) Chhit--goéh 七月	(n) July	28
tháng chạp		(n) Cháp-gī--goéh 十二月	(n) Twelfth lunar month	
tháng chín		(n) Káu--goéh 九月	(n) September	28
tháng giêng		(n) Chia ⁿ --goéh 正月	(n) First lunar month	
tháng hai		(n) Gī--goéh 二月	(n) February	28
tháng một		(n) It--goéh 一月	(n) January	28
tháng mười		(n) Cháp--goéh 十月	(n) October	28
tháng mười hai		(n) Cháp-gī--goéh 十二月	(n) December	28
tháng mười một		(n) Cháp-it--goéh 十一月	(n) November	28
tháng năm		(n) Gō--goéh 五月	(n) May	28
tháng sáu		(n) Lák--goéh 六月	(n) June	28
tháng tám		(n) Peh--goéh 八月	(n) August	28
tháng tư		(n) Si--goéh 四月	(n) April	28
thành phố	城 phố	(n) Chhī, to-chhī, siâ ⁿ -chhī 都市	(n) City	13
thẳng		♣(adv) Tit, tit-tit 直 <i>Em cút đi thẳng là tới bưu điện (Lí tit kiâⁿ tō kàu iû-kiók); ♣(adj) Con đường này thẳng tắp (Chit tiâu lō chin tit).</i>	♣(adv) Straight <i>Em cút đi thẳng là tới bưu điện (You just go straight and will reach the post office); ♣(adj) Con đường này thẳng tắp (This road is extremely straight).</i>	18
thấy		(v) 1. Khòa ⁿ , khoài ⁿ 看 <i>Tôi thấy anh ấy trong đám đông (Góa khòaⁿ i tī jîn-kún tiong); 2. Kám-kak, jîn-ùi 認為</i>	(v) 1. See <i>Tôi thấy anh ấy trong đám đông (I saw him in the crowd); 2. Feel, think.</i>	23
thế		(adv) Án-ne <i>Tôi cũng nghĩ thế (Góa mǎ án-ne siūⁿ).</i>	(adv) Like that, such, so <i>Tôi cũng nghĩ thế (I think so).</i>	9
thì		(conj) Ê-sí, tō <i>Nếu em khát thì uống nước (Lí nǎ chhùi-ta tō lim chú).</i>	(conj) Then <i>Nếu em khát thì uống nước (If you feel thirsty, you can drink some water).</i>	21
thích		(v) Kah-ì 恰意 <i>Tôi thích đọc sách (Góa kah-ì thák chheh).</i>	(v) Like <i>Tôi thích đọc sách (I enjoy reading).</i>	2

thứ	(n) 1. Tē, kí sūn-sī 第 <i>Ngồi ghé hàng thứ nhất (Chē tī tē ít pái).</i>	(n) Order, ranking in number <i>Ngồi ghé hàng thứ nhất (To have a seat in the first row).</i>	27
thứ ba	(n) 1. Pài-jī 拜二; 2. Tē sa ⁿ 第三	(n) 1. Tuesday; 2. Third	27
thứ bảy	(n) 1. Pài-lák 拜六; 2. Tē chhit 第七	(n) 1. Saturday; 2. Seventh	27
thứ hai	(n) 1. Pài-it 拜一; 2. Tē jī 第二	(n) 1. Monday; 2. Second	27
thứ năm	(n) 1. Pài-sì 拜四; 2. Tē gō 第五	(n) 1. Thursday; 2. Fifth	27
thứ sáu	(n) 1. Pài-gō 拜五; 2. Tē lák 第六	(n) 1. Friday; 2. Sixth	27
thứ tư	(n) 1. Pài-sa ⁿ 拜三; 2. Tē sì 第四	(n) 1. Wednesday; 2. Fourth	27
tí	(n) Sò-liōng chió hiat-chiá size sè 細	(n) Little amount or small size	14
tiền	錢 (n) Chí ⁿ , chí ⁿ -gîn 錢	(n) Money, currency	8
tiền boa	(n) Sio-hùi 小費	(n) Tip	11
tình yêu	(n) Ài-chêng 愛情	(n) love affair	
tóc	(n) Thâu-mơ, thâu-mâng 頭毛	(n) Hair	11
tô	HCM tiā ⁿ -iōng ♣(n) Oá ⁿ -kong 碗公; ♣(csf) oá ⁿ 碗 <i>Cho tôi một tô phở (Hō 我 1 碗 河粉).</i>	Usually spoken in HCM city ♣(n) A big bowl; ♣(csf) bowl <i>Cho tôi một tô phở (I want a bowl of pho).</i>	15
tôi	(pron) Góa 我 <i>Tôi là người Đài Loan (Góa sī Tâi-oân-lâng); Anh ấy đang tìm tôi (I tng teh chhōe góa).</i>	(pron) I, me <i>Tôi là người Đài Loan (I am a Taiwanese); Anh ấy đang tìm tôi (He was looking for me).</i>	20
tối	♣(n) Àm-sí, àm-mê, àm-mi 暗時 · 暗暝; ♣(adj) Kng-sòa ⁿ àm, thi ⁿ -sek àm 光線暗 <i>Trời sắp tối (It is going to get dark).</i>	♣(n) Night, evening; ♣(adj) Dark <i>Trời sắp tối (It is going to get dark).</i>	32
tới	♣(v) Kàu, kàu-ūi 到 <i>Sáng mai Hung sẽ tới Đài Loan (Mí-á cháí-khí Hung ē kàu Tâi-oân; ♣(prep) Tióh, kàu 著 Hà đang nghĩ tới Nam (Ha siūⁿ-tióh Nam).</i>	♣(v) Arrive, reach <i>Sáng mai Hung sẽ tới Đài Loan (Hung will arrive in Taiwan tomorrow morning); ♣(prep) To, of Hà đang nghĩ tới Nam (Ha is thinking of Nam).</i>	30
trái	(adj) 1. Tò-pêng 倒平 <i>Rẽ trái (Oat tò-pêng); 2. Tò-péng, hoán-bīn 倒反 <i>Phoi mặt trái cho áo đỡ bạc màu (Kā phōe phi tò-pêng chiah bē thè-sek).</i></i>	(adj) 1. Left side <i>Rẽ trái (Turn left); 2. Reverse <i>Phoi mặt trái cho áo đỡ bạc màu (To hang out a coat with the reverse side out to prevent it from fading too much).</i></i>	18
trăm	(num) Sò-jī ê pah 百	(num) Hundred	25
trẻ	♣(adj) Siâu-liân, chió hòe 少年	(adj) Young	9
trò	(n) Pá-hi, báng 把戲 <i>Làm cái trò gì thê? (Lí teh chhòng siáⁿ báng?)</i>	(n) Trick <i>Làm cái trò gì thê? (What trick are you playing?)</i>	16

trông		(v) 1. Khòa ⁿ --khí-lâi 看起來 <i>Hôm nay trông em mệt (Lí kin-á-jit khòaⁿ--khí-lâi chin thiám);</i> 2. Khòa ⁿ , khòa ⁿ -kò, chiàu-kò, kò 看顧 Anh ở nhà trông con nhé! (<i>Lí tiàm chhù kò gin-á, há?</i>).	(v) 1. Take a look at someone <i>Hôm nay trông em mệt (You look tired today);</i> 2. Watch, take care, babysit Anh ở nhà trông con nhé! (<i>You stay at home and babysit our baby, ok?</i>).	33
trung	中	(adj) Tiong	(adj) Middle, medium	13
trung tâm	中心	(n) Tiong-sim	(n) Center	13
trước		♣(prep) Chìn-chêng, seng 進前、先 <i>Tôi sẽ đến thăm anh trước ba giờ chiều (Góa ē saⁿ tiám chin-chêng lái chham-kam);</i> ♣(adj) Thâu-chêng, chêng 頭前 <i>Cửa trước (Chêng mng).</i>	♣(prep) Before <i>Tôi sẽ đến thăm anh trước ba giờ chiều (I'll come over before 3 p.m.);</i> ♣(adj) Front <i>Cửa trước (A front door).</i>	30
tuần		(n) Lé-pài 禮拜 <i>Tuần này (Chit lé-pài); Tuần sau (Ấu lé-pài); Tuần tới (Ấu lé-pài); Tuần trước (Téng lé-pài).</i>	(n) Week <i>tuần này (this week); tuần sau (next week); tuần tới (next week); tuần trước (last week).</i>	30
tuổi		(n) Hòe, hòe-sò, nî-kí <i>Thanh bao nhiêu tuổi (Thanh kúi hòe?).</i>	(n) Age <i>Thanh bao nhiêu tuổi (How old is Thanh?).</i>	9
từ	自	(prep) Ủi, chū <i>Từ Việt Nam đến Đài Loan có xa không? (Ủi Oát-lâm kàu Tâi-oân ũ hng bô?); Tôi ở Hà Nội từ khi còn nhỏ (Góa chū sê-hàn tō tòa Hô-lā).</i>	(prep) From, since <i>Từ Việt Nam đến Đài Loan có xa không? (Is it far from Vietnam to Taiwan?); Tôi ở Hà Nội từ khi còn nhỏ (I live in Hanoi since childhood).</i>	13
từ	詞	♣(n) Gí-sû, sū 語詞	(n) Word	13
tương lai	將來	(n) Bī-lâi, chiong-lâi	(n) Future	30
uống		(v) Lim, lim chúi	(v) Drink	15
và		(conj) Kap, hām	(conj) And	30
về		♣(v) Tng--khì, tng--lâi <i>Bao giờ Hoàng về nước (Hoang tang-sí tng--khì i ê kok-ka?);</i> ♣(prep) Íu-kuan, koan-hē, kóng--tiòh 有關 <i>Chúng ta đang nói về giáo dục trẻ em (Gún tng teh kóng tiòh kàu-iók ê tãi-chi); Về vấn đề này (Íu-kuan chit-ê bün-tê).</i>	♣(v) Return, come back <i>Bao giờ Hoàng về nước (When will Hoang return his country?);</i> ♣(prep) About, on <i>Chúng ta đang nói về giáo dục trẻ em (We are talking about children's education); Về vấn đề này (on this issue).</i>	7
vợ		(n) Bó, thài-thài 某、太太	(n) Wife	3

xin	<p>♣(v) 1. Thó mih-kiāⁿ, kiū 討 求 Trẻ con xin tiền mẹ để mua kẹo (Gín-á kâ lâu-bú thó chí thang bé thng-á); Nam xin lỗi Thủy (Nam kâ Thủy hōe sít-lé); ♣(exc) Chhiáⁿ Xin mời vào (Chhiáⁿ jip--lái).</p>	<p>♣(v) 1. Ask for, beg Trẻ con xin tiền mẹ để mua kẹo (The children ask mom for money in order to buy some candy); Nam xin lỗi Thủy (Nam begged Thủy for pardon); ♣ (exc) Please Xin mời vào (Please come in).</p>	6,7
xin chào	<p>(IE) Lí hó, lâi-khì; M̄ng hó, kóng chài-hōe ê iōng-gí</p>	<p>(IE) Hello, say hi or goodbye to someone.</p>	7
yêu	<p>(v) Ài, loân-ài, ũ ì-ài 愛、戀愛 Hương yêu Nam (Huong ài Nam); Phương đang yêu (Phuong tng teh tâm loân- ài).</p>	<p>(v) Love, fall in love Hương yêu Nam (Huong loves Nam); Phương đang yêu (Phuong is falling in love with someone).</p>	5

Taiwanese	Tiếng Việt Vietnamese	English	lessons
a-hia ⁿ	(n) Anh trai	(n) Elder brother	3
a-kong	(n) Ông nội, ông ngoại	(n) Grandfather	4
a-mám	(n) Bác gái (vợ anh trai của bố).	(n) The wife of father's elder brothers.	4
a-má	(n) Bà nội, bà ngoại	(n) Grandmother	4
ang	(n) Chồng Ang--ê (Cách gọi chồng thân mật)	(n) Husband Ang--ê (Darling, honey, for female to call her significant couple).	3
a-peh	(n) Bác trai	(n) Father's elder brother, uncle elder than father.	4
án-ne	án-ni (det) Thế này, như thế, như vậy <i>I án-ne chò chin m̄-hó (Anh ta làm như thế không hay).</i>	án-ni (det) Such, this way, in this manner <i>I án-ne chò chin m̄-hó (It's bad for him to do in such way).</i>	9
án-ni	see án-ne	see án-ne	9
à	(adv) Đã (diễn tả sự hoàn thành) <i>Góa chiáh pá à (Tôi ăn no rồi).</i>	(adv) Already, final particle showing tense "completed" <i>Góa chiáh pá à (I am full now; I have had meal already).</i>	26,32
ài	♣(adv) Cần phải <i>Góa ài khi chò-khang-khòe--ah (Tôi phải làm việc bây giờ);</i> ♣(v) 1. muốn <i>Lí ài bé siá?^o (Em muốn mua gì?);</i> 2. Yêu <i>I chin ài i ê lâu-bú (Anh ấy rất yêu mẹ).</i>	♣(adv) Must, have to <i>Góa ài khi chò-khang-khòe--ah (I have to work now);</i> ♣(v) 1. Want, need <i>Lí ài bé siá?^o (Em muốn mua gì?);</i> 2. Love <i>I chin ài i ê lâu-bú (He loves his mother very much).</i>	5,8,12,17
ài-jîn	(n) Người yêu	(n) Lover	12
àm	♣(n) Đêm <i>Àm-sí (Buổi tối), Àm-mí (Nửa đêm);</i> ♣(adj) Không sáng <i>Àm-àm (Tối).</i>	♣(n) Night <i>Àm-sí (At night), Àm-mí (Mid-night);</i> ♣(adj) Dark <i>Àm-àm (Dark).</i>	32
àm-tng	(n) Boas tối	(n) Dinner	32
āu	♣(adj) Tới <i>āu lé-pài (Tuần tới);</i> ♣(prep) Sau, phía sau <i>I chē tī góa āu-piah (Anh ấy ngồi phía sau tôi).</i>	♣(adj) Next <i>āu lé-pài (Next week);</i> ♣(prep) After, behind <i>I chē tī góa āu-piah (He sits behind me).</i>	30,31
āu--jit	(n) Ngày kia	(n) The day after tomorrow	30
bat	♣(adv) Đã, đã từng <i>Lí bat khi khòe Tâi-lâm bô? (Bạn đã đến Đài Nam chưa);</i> ♣(v) 1. Biết <i>I m̄ bat Hàn-jĩ (Anh ấy không biết chữ Hán);</i> 2. Quen <i>Góa bat i (Tôi quen cô ấy).</i>	♣(adv) Ever <i>Lí bat khi khòe Tâi-lâm bô? (Have you ever been to Tailam?);</i> ♣(v) 1. Know something <i>I m̄ bat Hàn-jĩ (He can't read Han characters);</i> 2. Be acquainted with someone <i>Góa bat i (I am acquainted with her).</i>	12,23

bat-tó	pak-tó (n) Bụng <i>Góa bat-tó iau (Tôi đói).</i>	pak-tó (n) Belly, stomach <i>Góa bat-tó iau (I am hungry).</i>	23
bán-thô	(n) Bánh bao không nhân	(n) Steamed buns, Taiwanese bread	32
bān	♣(v) Chậm lại; ♣(adj) Chậm; ♣(num) Vạn, mười nghìn	♣(v) Slow down; ♣(adj) Slow; ♣(num) Ten thousand	20
beh	♣(aux) Sắp <i>Hui-ki beh kàu á (Máy bay sắp đến rồi); ♣(v) Muốn <i>Góa beh bé kin-chio (Tôi muốn mua chuối).</i></i>	♣(aux) Be about to, added before verb to show future tense <i>Hui-ki beh kàu á (The airplane is arriving soon); ♣(v) Want, wish, willing <i>Góa beh bé kin-chio (I want to buy banana).</i></i>	13,14,15, 17,19,20 32,33
bé	(v) Mua	(v) Buy	8,21
bē	(aux) Từ phủ định khi nói đến sự cho phép, khả năng, mong muốn <i>Góa bē-tàng khi (Tôi không đi được); Góa bē-hiáu chú-chiáh (Tôi không biết nấu ăn); Góa bē khi (Tôi sẽ không đi).</i>	(aux) Prefix added to show opposite meaning such as cannot, inability, unwillingly <i>Góa bē-tàng khi (I cannot go); Góa bē-hiáu chú-chiáh (I don't know how to cook); Góa bē khi (I will not go).</i>	1,2
bē-hiáu	(aux) Không biết, không hiểu <i>Góa bē-hiáu chú-chiáh (Tôi không biết nấu ăn)</i>	(aux) Unable, do not know how to <i>Góa bē-hiáu chú-chiáh (I don't know how to cook).</i>	1
bē-sái	bē-saih (aux) Không được <i>Lí bē-sái chhut-khi (Em không được ra ngoài).</i>	bē-saih (aux) Not allowed <i>Lí bē-sái chhut-khi (You are not allowed to go out).</i>	2
bē-tàng	(aux) Không thể, không được <i>Góa chín bē-tàng ká lí sùi tap-hók (Anh không thể trả lời em ngay được); Lí bē-tàng chhut-khi (Em không được ra ngoài).</i>	(aux) Showing incapacity or not allowed <i>Góa chín bē-tàng ká lí sùi tap-hók (I cannot give you the answer right now); Lí bē-tàng chhut-khi (You are not allowed to go out).</i>	2
bián	♣(v) Từ chối ; ♣(aux) Không cần thiết <i>Bián kiaⁿ (Đừng sợ).</i>	♣(v) Reject, refuse; ♣(aux) Unnecessary to <i>Bián kiaⁿ (Don't be scared).</i>	6
bió	(n) Giây	(n) Seconds when referring to time	26
bí-hún	(n) Bún khô Đài Loan	(n) Rice noodles	32
bī-lái	(n) Tương lai	(n) Future, in the future	30,31
bī-sò	see mī-sò	see mī-sò	
bô	(adv) Không, đã không, không có, từ phủ định khi nói về kinh nghiệm, sự thật hoặc sự tồn tại <i>Góa bô khi Tài-pak (Tôi đã không đi Đài Bắc); Góa bô chíⁿ (Tôi không có tiền); Góa bô tī hia (Tôi không ở đây).</i>	(adv) Not, no, none, without; Negative marker used to show experiences, facts or existences <i>Góa bô khi Tài-pak (I didn't go to Taipei); Góa bô chíⁿ (I have no money); Góa bô tī hia (I was not there).</i>	1,2,5,6,8 12,14,33

bôa kín	<i>Bô iàu-kín</i> (IE) Không sao.	<i>Bô iàu-kín</i> (IE) That's fine, that's ok.	6
bõe	(adv) Chưa <i>Lí chiáh àm-tng bõe?</i> <i>Góa bõe chiáh</i> (Bạn đã ăn cơm tối chưa? Tôi chưa ăn).	(adv) Not yet <i>Lí chiáh àm-tng bõe?</i> <i>Góa bõe chiáh</i> (Have you had dinner yet? Not yet).	7,12,22 32
bớ	(n) Vợ <i>bớ--ê</i> (Cách gọi vợ thân mật).	(n) Wife (Darling, honey, for male to call his significant couple).	3
chá	♣(IE) Buổi sáng <i>Gâu chá</i> (Chào buổi sáng); ♣(adj) Early <i>Gún bó châng chín chá tióh tng-lái</i> (Hôm qua, vợ tôi đã về sớm).	♣(IE) Morning <i>Gâu chá</i> (Good morning); ♣(adj) Early <i>Gún bó châng chín chá tióh tng-lái</i> (My wife came back early yesterday).	7,32
chá-tng	(n) Bữa sáng	(n) Breakfast	32
chài-hõe	(IE) Tạm biệt	(IE) Goodbye	7
chài-kiàn	(IE) Hẹn gặp lại, tạm biệt	(IE) See you, goodbye	7
châng	cha-ng (adv) Hôm qua	cha-ng (adv) Yesterday	30
cháp	(num) Mười	(num) Ten	26
cháp--goèh	(n) Tháng mười	(n) October	28
cháp gī	(num) Mười hai	(num) Twelve	25
Cháp-gī --goèh	(n) Tháng mười hai	(n) December	28
cháp it	(num) Mười một	(num) Eleven	25
Cháp-it --goèh	(n) Tháng mười một	(n) November	28
cháp sa ⁿ	(num) Mười ba	(num) Thirteen	25
chek--á	(n) Chú	(n) Uncle (Who is younger than one's father)	4
chē	♣(v) Ngồi; ♣(adj) nhiều	♣(v) To sit; ♣(adj) Many	8,13,19 20
chhang-á	(n) Hành	(n) Green onion	15
Chhan -thia ⁿ	(n) Quán ăn, nhà hàng, phòng ăn	(n) Restaurant, dining hall	13
chhá	♣(v) Rang, xào, chiên <i>Chhá-png</i> (Cơm rang); ♣(adj)Ồn ào <i>Chia láng chin chē, chin chhá</i> (Ở đây có rất nhiều người, thật là ồn ào).	♣(v) Fry <i>Chhá-png</i> (Fried-rice); ♣(adj) Noisy <i>Chia láng chin chē, chin chhá</i> (There are so many people. It's too noisy).	32

chhe	♣Mùng <i>Chhe-it</i> (<i>Mùng một</i>); ♣ (n) Đầu, phần mở đầu 20 <i>Sè-ki chhe</i> (<i>Đầu thế kỷ 20</i>).	♣Prefix indicating first ten days of the month <i>Chhe-it</i> (<i>First day of the month</i>); ♣ (n) Beginning, early period 20 <i>Sè-ki chhe</i> (<i>The early period of the 20th Century</i>).	27
chhī- tiong-sim	(n) Trung tâm đô thị	(n) Downtown	13
chhia	(n) Ô tô	(n) Car, vehicles	20
chhiá ⁿ	(v) 1. Xin mời, làm ơn <i>Kám ē-sái chhiáⁿ lí kā góa tàu saⁿ-kāng?</i> (<i>Làm ơn giúp tôi, được không?</i>); <i>Chhiáⁿ ùi chia kiáⁿ</i> (<i>Xin mời đi lối này</i>) 2. Đãi, thết, mời <i>Góa chhiáⁿ lí chiáh àm-tng</i> (<i>Tôi sẽ mời anh bữa tối</i>).	(v) 1. Please, used for polite requests <i>Kám ē-sái chhiáⁿ lí kā góa tàu saⁿ-kāng?</i> (<i>Could you give me a favor, please?</i>); <i>Chhiáⁿ ùi chia kiáⁿ</i> (<i>This way, please</i>) 2. Pay for <i>Góa chhiáⁿ lí chiáh àm-tng</i> (<i>I will treat you a dinner</i>).	23
chhit	(num) Bảy	(num) Seven	24
Chhit	(n) Tháng bảy	(n) July	28
--goèh			
chhòng	(v) Làm	(v) Do something, make, create	
chhōe	(v) Tìm	(v) Find, discover, look for	14
chhù	(n) Nhà	(n) House, home	14,22
chí ⁿ	(n) Tiền	(n) Money	8
chia	(adv) Ở đây	(adv) Here	11,13,17 20
Chia ⁿ	(n) Tháng giêng	(n) January	28
--goèh			
chiá ⁿ	(adj) Nhạt nhẽo, vô vị	(adj) Tasteless, insipid	15
chiah	♣(adv) 1. Thế <i>A-hong seⁿ-tióh chiah súi, chin chē lāng kah-i</i> (<i>A-hong xinh thế, nhiều người thích cô ấy</i>); 2. Sau đó <i>Lán seng chiáh àm-tng chiah khòaⁿ tiān-íáⁿ, hó--bô?</i> (<i>Chúng mình ăn cơm trước, sau đó đi xem phim, được không?</i>); 3. Mới <i>Góa chiáh pá chiah ē khi</i> (<i>Tôi ăn cơm xong mới đi</i>); ♣(csf) Lượng từ dành cho động vật như: bò, chó, mèo, gà, vịt.	♣(adv) 1. So, such <i>A-hong seⁿ-tióh chiah súi, chin chē lāng kah-i</i> (<i>A-hong is so beautiful. Many people like her</i>); 2. And then <i>Lán seng chiáh àm-tng chiah khòaⁿ tiān-íáⁿ, hó--bô?</i> (<i>Let's have dinner first, and then go to cinema, ok?</i>); 3. Not until <i>Góa chiáh pá chiah ē khi</i> (<i>I won't go until I have finished eating</i>); ♣(csf) Referring to animals, such as cows, dogs, cats, chicken, and ducks.	9,18
chiáh	(v) Ăn	(v) Eat	7,15,22 32,33
chiá ⁿ -pêng	(n) Bên phải	(n) Right side	18
chin	♣(adv) Rất; ♣(adj) Thật	♣(adv) Very; ♣(adj) True, real	6,33

chioh	(v) Mượn	(v) Borrow, lend	17
chit	(det) Đây <i>Chit pún chheh</i> (Cuốn sách này), <i>chit ê lâng</i> (Người này).	(det) This <i>Chit pún chheh</i> (This book), <i>chit ê lâng</i> (This person).	8,19,21 28,30,31
chit	(n) Một	(n) One	10,14,15 19,23,24 25
chit-ê	♣(det) Đây <i>Chit-ê thâu-ke chò-lâng chin hó</i> (Ông chủ này là người tốt); <i>Chit-ê só-chāi hong-kéng chin súi</i> (Phong cảnh này rất đẹp); ♣(pron) Cái này <i>Chit-ê sī siáng ê?</i> (Cái này là của ai?).	♣(det) This <i>Chit-ê thâu-ke chò-lâng chin hó</i> (This boss is very kind); <i>Chit-ê só-chāi hong-kéng chin súi</i> (The scenery here is beautiful); ♣(pron) This, this one <i>Chit-ê sī siáng ê?</i> (Whose is this one?).	14
chit-mái	chit-má (adv) Bây giờ	chit-má (adv) Now, nowadays	19,26
chó--jit	chò--jit (adv) Hôm kia	chò--jit (adv) The day before yesterday	30
chò-sit	(v) Làm việc	(v) Work	22
chú	♣(v) Nấu; ♣(n) Chủ	♣(v) Cook; ♣(n) Master	22,32 33
chúi	(n) Nước <i>Hái chúi</i> (Nước biển)	(n) Water <i>Hái chúi</i> (Sea water).	22
ê	♣(gen) Từ thuộc cách <i>Chit pún chheh sī góa ê</i> (Quyển sách này là của tôi); ♣(prep) Của <i>I thâu-mûg ê sek-tī chin súi</i> (Màu của tóc cô ấy rất đẹp); ♣Hậu tố để thành lập tính từ (thanh điệu phải thay đổi theo âm tiết trước) <i>Chit lúi mûi-kùi sī âng-sek=ê</i> (Hoa hồng này màu đỏ); ♣Hậu tố cho động từ để trở thành danh từ <i>Sái-chhia ê lâng hō-chò sái-chhia=ê</i> (Người lái xe gọi là lái xe).	♣(gen) Genitive marker showing possessive relationship <i>Chit pún chheh sī góa ê</i> (This book is mine); ♣(prep) Of <i>I thâu-mûg ê sek-tī chin súi</i> (The color of his/her hair is beautiful); ♣Suffix to form an adjective (Its tone has to change according to preceding syllable) <i>Chit lúi mûi-kùi sī âng-sek=ê</i> (This rose is red); ♣Suffix for nominalization <i>Sái-chhia ê lâng hō-chò sái-chhia=ê</i> (The person who is driving is called driver).	3,8,10 19,21
ē-hiáu	(aux) Biết, hiểu <i>Lí ē-hiáu kóng Tâi-gí--bô?</i> (Bạn có biết nói tiếng Đài không?).	(aux) Can, know how to <i>Lí ē-hiáu kóng Tâi-gí--bô?</i> (Can you speak Taiwanese?).	1
êng	(adj) Rảnh, rảnh rỗi <i>Lí e-âm kám ũ êng</i> (Tối nay em có rảnh không?).	(adj) Spare time, free to do something <i>Lí e-âm kám ũ êng</i> (Are you free tonight?)	33
ē-sái	ē-saih (aux) Được, được phép <i>Lí ē-sái chhut-khi</i> (Em được phép ra ngoài).	ē-saih (aux) Be allowed, may <i>Lí ē-sái chhut-khi</i> (You are allowed to go out).	2
ê-sī	(adv) Khi <i>I jip-mûg ê-sí góa tng teh chiáh p̄ng</i> (Tôi đang ăn cơm khi bạn ấy đi vào nhà).	(adv) When, while <i>I jip-mûg ê-sí góa tng teh chiáh p̄ng</i> (I was eating while he/she entered).	18

ē-tàng	(aux) Có khả năng, được, cho phép, có thể <i>Góa ē-tàng kā lí chài khi ki-tiūⁿ (Tôi sẽ chở bạn đến sân bay); A-kí ài chiáh pá chiáh ē-tàng chhut-khi sng (A-kí phải ăn xong mới được đi chơi); Chit pài ê ián-chhut ē-tàng sng kóng sī siōng hó ê chit pài (Lần biểu diễn này là tốt nhất).</i>	(aux) Showing capacity, permission, or possibility <i>Góa ē-tàng kā lí chài khi ki-tiūⁿ (I can give you a ride to the airport); Lí ài chiáh pá chiáh ē-tàng chhut-khi sng (You can't go out until you have finished eating); Chit pài ê ián-chhut ē-tàng sng kóng sī siōng hó ê chit pài (This performance could be the best one ever).</i>	2
gâu	(adv)(adj) Giỏi, tuyệt hay <i>I gâu sái chhia (Anh lái xe giỏi).</i>	(adv)(adj) Excellent, skilful, clever <i>I gâu sái chhia (He drives very well).</i>	7
gī	(num) Nhì, số hai theo âm HV	(num) Two (in classical pronunciation)	
gī chấp	(num) Hai mươi	(num) Twenty	9,25
Gī--goèh	(n) Tháng hai	(n) February	28
góa	(pron) Tôi	(pron) I, me	5,9,10,12,13,14,15,19,20,21,23,32,33
gōa chē	Bao nhiêu	How much/many	8,13
gō	(num) Năm	(num) Five	24,26,27,28
Gō--goèh	(n) Tháng năm	(n) May	28
hè ⁿ	(n) Vâng, thể hiện sự thật <i>Ke-nng lí kòng phòh ê hōⁿ? Hèⁿ (Con làm vỡ trứng à? Vâng).</i>	(n) Yes, show agreement with question when referring to facts <i>Ke-nng lí kòng phòh ê hōⁿ? Hèⁿ (You broken the egg right? Yes).</i>	10
hiam	see hiang	see hiang	
hiān-chhāi	(adv) Hiện tại	(adv) Now, nowadays	30,31
hiang	hiam (adj) Cay	hiam (adj) Spicy	15
hioh	(v) Nghỉ ngơi	(v) Take a rest	23
hó	♣(adj) Tốt <i>Hó láng (Chàng trai tốt bụng); ♣(v) Vâng, thể hiện sự đồng ý <i>Lí beh khi--bô? Hó (Anh có muốn đi không? Vâng).</i></i>	♣(adj) Good <i>Hó láng (Good guy); ♣(v) To approve or show agreement with question when referring to willingness <i>Lí beh khi--bô? Hó (Do you want to go? Yes).</i></i>	7,12,16,26,32,33
hō	(n) Số	(n) Number	27
hoat-seng	(v) Xảy ra	(v) Happen	21
hoân	♣(adj) Buồn chán, buồn phiền; ♣(v) Làm phiền, quấy rầy	♣(adj) Bored, troublesome; ♣(v) Trouble, bother, disturb	16
hō-bé	(n) Số	(n) Number	21
hō-chò	(v) Gọi <i>Phōng-kó mā hō-chò lín-goh (Phōng-kó "quả táo" cũng gọi là lín-goh).</i>	(v) To be called <i>Phōng-kó mā hō-chò lín-goh (Phōng-kó "apple" is also called lín-goh).</i>	9

hòe	(n) Tuổi	(n) Years old, age	9
hồ-hún	(n) Phở	(n) Vietnamese flat noodles	32
hồ	(v) Cho <i>A-bùn hồ A-hoe chít pún chhêh (A-bùn cho A-hoe một cuốn sách).</i>	(v) Give <i>A-bùn hồ A-hoe chít pún chhêh (A-bùn gave A-hoe a book).</i>	11,21,22 23
hun	♣(n) Phút; ♣(v) phân biệt, chia ra	♣(n) Minute; ♣(v) Distinguish, divide	19,26
hun-cheng	(n) Phút	(n) Minute	19
iaú	(adj) Đói	(adj) Hungry	32
iáu	(adv) Vẫn <i>Góa lūn-bùn iáu bōe siá iáu (Tôi vẫn chưa viết xong luận văn).</i>	(adv) Still, yet <i>Góa lūn-bùn iáu bōe siá iáu (I have not finished writing my thesis yet).</i>	12,32
it	(num) Một	(num) One	21,24,29
It--goèh	(n) Tháng một	(n) January	28
iû-chiáh -kóe	(n) Quây	(n) Fried flour stick, twisted cruller	32
iú--ê	(IE) Bạn ơi	(IE) You guys	3
iû-kiók	(n) Bưu điện	(n) Post office	13,17
jít-chí	(n) Ngày <i>Kin-á-jít sī A-hiông kiat-hun ê jít-chí (Hôm nay là ngày cưới của A-hiông).</i>	(n) The date <i>Kin-á-jít sī A-hiông kiat-hun ê jít-chí (Today is a wedding day for A-hiông).</i>	27
kā	(fw) Hư từ biểu thị quan hệ giữa chủ ngữ và tân ngữ <i>Káu-á kā niau-á jìok (Con chó đuổi con mèo).</i>	(fw) Function word to show relationship between subject and object <i>Káu-á kā niau-á jìok (The dog chases the cat).</i>	12,18
kah	(adv) Dùng sau động từ hoặc tính từ để nhấn mạnh ý nghĩa <i>A-hiông Tâi-gí kóng kah chin láu (A-hiông nói tiếng Đài giới cực kỳ).</i> Kah giống với káh nếu đặt ở cuối câu.	(adv) Used after verb or adjective to emphasize meaning <i>A-hiông Tâi-gí kóng kah chin láu (A-hiông speaks Taiwanese fluently).</i> Kah should become káh when it is located in the final position of a sentence.	
káh	(fp) Cực kỳ, tốt cùng, tốt độ <i>Chít siú koa hó thia" káh (Bài hát này hay cực kỳ).</i>	(fp) Final particle showing "extremely" <i>Chít siú koa hó thia" káh (This song is terrifically enjoyable).</i>	5,11,16 23,32,33
kah-ì	(v) Thích	(v) Like	2,5
kài-siāu	(v) Giới thiệu	(v) Introduce	12

kám	(qt) Từ dùng để thành lập câu hỏi, thường đứng trước động từ <i>Lí kám sī Tâi-oân-lâng?</i> (Bạn có phải là người Đài Loan không?); <i>Kám ũ-iaⁿ</i> (Đúng như vậy à?); <i>Lí kám beh khí Tâi-pak?</i> (Bạn có muốn sang Đài Bắc không?).	(qt) A question marker added to a question sentence, usually before a verb <i>Lí kám sī Tâi-oân-lâng?</i> (Are you a Taiwanese?); <i>Kám ũ-iaⁿ</i> (Really?); <i>Lí kám beh khí Tâi-pak?</i> (Do you wanna go to Taipei?).	1,10,11 17,23,29 32
kám-mō	(v) Bị cảm	(v) Catch a cold	23
kang	(n) Ngày <i>Koh saⁿ kang góa tō beh tít-khi kò-hiong ah</i> (Ba ngày nữa tôi sẽ về quê).	(n) Day <i>Koh saⁿ kang góa tō beh tít-khi kò-hiong ah</i> (I am returning my homeland three days later).	23
karaoke	(n) karaoke	(n) Karaoke	11
káu	♣(num) Số chín; ♠(n) Chó	♣(num) Nine; ♠(n) Dogs	24
kàu	(v) Đến	(v) Arrive, get to	13,18
Káu	(n) Tháng chín	(n) September	28
--goèh			
kéng-chhat	(n) Cảnh sát	(n) Police, cops	21
kè-têng-á	(n) Taxi	(n) Taxi, cab	19
khng	(v) 1. Đặt, đặt vào <i>A-phêng kā phōng-kó khng tī toh téng</i> (A-pheng đặt quả táo lên bàn); 2. Khuyên <i>A-Hui khng A-liân mài bé Tiong-kok àu-hòe</i> (A-hui khuyên A-lian không nên mua đồ Tàu).	(v) 1. Put, place <i>A-phêng kā phōng-kó khng tī toh téng</i> (A-pheng placed the apple on the table); 2 Advise, persuade, urge <i>A-Hui khng A-liân mài bé Tiong-kok àu-hòe</i> (A-hui advised A-lian not to buy nasty products from China).	15
khà	(v) Gọi điện	(v) Make a phone call	14,21
khah	(adv) Hơn <i>Tâi-oân hòe ê phín-chit pí Tiong-kok hòe khah hó</i> (Chất lượng hàng Đài Loan tốt hơn hàng Trung Quốc); <i>Khùn hō pá, chò khah ũ khang-khòe</i> (Ngủ kỹ một chút, làm việc mới có hiệu quả).	(adv) More, comparative particle <i>Tâi-oân hòe ê phín-chit pí Tiong-kok hòe khah hó</i> (The quality of Taiwan's products is better than China's); <i>Khùn hō pá, chò khah ũ khang-khòe</i> (Get enough sleep so you can work more efficiently).	8,11,20
kháu-gí	(n) Khẩu ngữ	(n) Colloquial language, idiom	16
kheh-khi	(v)(adj) Polite, reserved, nice, gentle <i>A-kun chò-lâng chin kheh-khi</i> (A-kun is a nice person); <i>Ái chiáh siáⁿ ka-tī thèh, bián kheh-khi!</i> (Take what you want to eat, make yourself at home).	(v)(adj) Polite, reserved, nice, gentle <i>A-kun chò-lâng chin kheh-khi</i> (A-kun is a nice person); <i>Ái chiáh siáⁿ ka-tī thèh, bián kheh-khi!</i> (Take what you want to eat, make yourself at home).	6

khì	(v) Đi <i>Lí chín beh khi tò-ūi (Bạn đi đâu đấy?)</i> .	(v) Go to some where <i>Lí chín beh khi tò-ūi (Where are you going now?)</i> .	6,7,13 14,17,20 22,23,30 31
khin	(adj) Nhẹ, nhạt (màu sắc)	(adj) Light when referring to weight, pressure, color	11
khòng	(num) Linh, số không	(num) Zero	21,29
kiâm	(adj) Mặn	(adj) Salty	15
kiá ⁿ	(v) Đi bộ	(v) Walk, go	7
kín	(v) Tăng tốc, nhanh lên	(v) Speed up, hurry up	6,20,21
kin-á-jít	(adv) Hôm nay	(adv) Today	27,33
kín-kip	(adj) Khẩn cấp	(adj) Emergent	21
kiò	(v) Gọi, kêu gọi	(v) Call for someone, something	19,33
ki-tiú ⁿ	(n) Sân bay	(n) Airport	13,20
kiú	(num) Cửu, số chín theo âm HV	(num) Nine (in classical pronunciation)	
kóe-á-tiâu	(n) Phở Đài Loan	(n) Flat noodles	15,32
kòe-khi	(adv)(n) Quá khứ	♣(adv) In the past; ♣(n) Past time	30,31
koh	(adv) 1. Again <i>Lí nā koh án-ne chò, góa tō bô beh goân-liông lí (Nếu em làm như vậy nữa, anh sẽ không tha thứ cho em)</i> ; 2. Still <i>Tiān-íáⁿ khai-sí poaⁿ-ián à, lí ná-ē koh tī chia (Phim đang chiếu rồi, tại sao em vẫn ở đây)</i> .	(adv) 1. Again <i>Lí nā koh án-ne chò, góa tō bô beh goân-liông lí (If you do like this again, I won't forgive you)</i> ; 2. Still <i>Tiān-íáⁿ khai-sí poaⁿ-ián à, lí ná-ē koh tī chia (The movie is playing now, why are you still here)</i> .	15,18,19 26
ko-hiông	(n) Cao Hùng	(n) Kaohsiung	17
kok	(n) Nhà nước, quốc gia	(n) Nation, country	10
ko--ê	A-ko (n) Chị em gái của bố	A-ko (n) Aunt, sisters of one's father	4
kó-goéh	(n) Tháng <i>Gún bó koh saⁿ kó-goéh tō beh seⁿ à (Ba tháng nữa vợ tôi sẽ sinh)</i> .	(n) Month <i>Gún bó koh saⁿ kó-goéh tō beh seⁿ à (My wife will give birth in three months)</i> .	28
kū	(adj) Cũ	(adj) Old fashion	28,31
kúi	(adv) Mấy, thường đề cập đến ngày, số lượng ít hơn mười <i>Kin-á-jít sī kúi hō? (Hôm nay là ngày mấy?) Lí ũ kúi ê gín-á? (Bạn có mấy con?)</i>	(adv) How (much/many), usually referring to date or numerical numbers less than ten <i>Kin-á-jít sī kúi hō? (What date is it today?) Lí ũ kúi ê gín-á? (How many children do you have?)</i>	9,26,27 29
kùi	(adj) Đắt	(adj) Expensive	8
kū-lèk	(n) Âm lịch	(n) Lunar calendar	28
lāi	(prep) Ở trong <i>Pâng-keng lāi ũ chít chiah niáu-chhi (Trong phòng này có con chuột)</i> .	(prep) Inside, in inner part of something <i>Pâng-keng lāi ũ chít chiah niáu-chhi (There is a mouse in the room)</i> .	7,18,20,2 2,30,31 33

lák	(n) Sáu	(num) Six	24,27,28 29
Lák--goéh	(n) Tháng sáu	(n) June	28
lâm-pêng -iú	Cha-pơ pêng-iú (n) Bạn trai	Cha-pơ pêng-iú (n) Boyfriend	12
lâng	(n) Người	(n) Human, people, person	5,18,19 22
lâng-kheh	(n) Khách	(n) Guest	22
lâu	♣(v) Chảy, tràn tới; ♣(n) Tầng lầu, nhà	♣(v) Flow; ♣(n) Floor	23
lé-pài	(n) 1. Tuần <i>Koh saⁿ lé-pài gún bớ tō beh seⁿ ah (Vợ tôi sẽ sinh trong ba tuần tới); 2. Chủ nhật Kin-á-jít sī Lé-pài (Hôm nay là chủ nhật); 3. Cầu nguyện A- chin chín tī kàu-tŭg chò lé-pài (A- chin đang cầu nguyện trong nhà thờ).</i>	(n) 1. Week <i>Koh saⁿ lé-pài gún bớ tō beh seⁿ ah (My wife will give birth in three months); 2. Sunday <i>Kin-á-jít sī Lé-pài (Today is Sunday); 3. Worship A-chin chín tī kàu-tŭg chò lé-pài (A-chin is worshiping in church now).</i></i>	27
lí	(pron) Anh, chị, ông, bà, cậu, đại từ nhân xưng ngôi thứ hai số ít.	(pron) You, second person singular.	3,7,9,10, 11,12,23 32,33
liáh-lêng	(v) Mát sa	(v) Massage	11
liáu-kái	(v) Hiểu	(v) Understand	1
lím	(v) Uống	(v) Drink	22
liók	(n) Sáu, số sáu theo âm HV	(num) Six (in classical pronunciation)	24
lō	(n) Con đường	(n) Road	17
lú-pêng-iú	(n) Bạn gái	(n) Girl friend	12
lú-sū	(n) Bà, quý phu nhân, để xưng hô với phụ nữ một cách tôn trọng	(n) Madam	4
m̄	(adv) 1. Phủ định cho từ sī. <i>Góa m̄-sī Tiong-kok-lâng (Tôi không phải là người Trung Quốc); 2. Không muốn <i>Góa m̄-ài khi Tiong-kok chhit-thô (Tôi không muốn đi du lịch Trung Quốc).</i></i>	(adv) 1. Not; Negative prefix added to sī <i>Góa m̄-sī Tiong-kok-lâng (I am not Chinese); 2. Unwilling; Negative marker added to verbs to show unwilling <i>Góa m̄-ài khi Tiong-kok chhit-thô (I am not willing to travel to China).</i></i>	1,12,17 18
mài	(v) Không nên, đừng <i>Mī-sò tui sin-thé bô hó, mài chiáh seng chē (Mì chính không tốt cho sức khỏe, không nên ăn nhiều).</i>	(v) Do not, ask someone not to do something <i>Mī-sò tui sin-thé bô hó, mài chiáh seng chē (Monosodium glutamate is not good for health, so do not eat too much).</i>	15
me-me	(n) Em gái	(n) Young sister	3
mī	(n) Mì	(n) Noodles	32
miâ	(n) Tên	(n) Name	4,9

mī-á-chài	(adv) Ngày mai	(adv) Tomorrow	30
mī-sò	bī-sò (n) Mi chính	bī-sò (n) Monosodium glutamate for cooking	15
m̄ng	(v) Hỏi	(v) Ask a question, inquire	7,17,26 27,28,29
moài	(n) Cháo	(n) Rice soup	32
nā	(conj) Nếu <i>Thiⁿ nā ē lóh âng hō, Tiong-kok tō ē piàn bîn-chú</i> (Trung Quốc sẽ không thể trở thành nước dân chủ cho đến khi trời mưa màu đỏ); <i>Lán nā chò-hóe ē chiok sù-pòe</i> (Sẽ rất tuyệt vời nếu chúng mình là một đôi).	(conj) If <i>Thiⁿ nā ē lóh âng hō, Tiong-kok tō ē piàn bîn-chú</i> (China won't become democratic until the rains become red); <i>Lán nā chò-hóe ē chiok sù-pòe</i> (It will wonderful if we are a couple).	21
nâ-âu	(n) Họng, cuống họng	(n) Throat	23
ngó	(num) Ngũ, số năm theo âm HV	(num) Five (in classical pronunciation)	24,26,27 28
nî	(n) Năm <i>Kin-nî sī 2006 nî</i> (Đó là năm 2006).	(n) Year <i>Kin-nî sī 2006 nî</i> (It's year 2006).	29,31
nî-hūn	(n) Năm <i>Kin-nî sī siáⁿ-mih nî-hūn?</i> (Năm nay là năm bao nhiêu?)	(n) Year, period <i>Kin-nî sī siáⁿ-mih nî-hūn?</i> (What year is it?)	29
n̄ng	(num) Số hai	(num) Two	24,26
oá ⁿ	(n) Cái bát, tô	(n) Bowl	15
oat	(v) Rẽ	(v) Turn right or left	18
Oát-lâm	(n) Việt Nam	(n) Vietnam	14,32
ơ-bah -sáng	(n) 1. Phụ nữ khoảng 40 tuổi trở lên 2. Bà giúp việc	(n) 1. Women over 40; 2. Female servant or worker	4
ơ-í-sáng	(n) Đàn ông khoảng 40 tuổi trở lên.	(n) Men over 40.	4
pá	(adj) No nê	(adj) One feels full when eating	7,22
pah	(num) Trăm	(num) Hundred	25
pài-gī	(n) Thứ ba	(n) Tuesday	27
pài-gō	(n) Thứ sáu	(n) Friday	27
pài-it	(n) Thứ hai	(n) Monday	27
pài-lák	(n) Thứ bảy	(n) Saturday	27
pài-sa ⁿ	(n) Thứ tư	(n) Wednesday	27
pài-sì	(n) Thứ năm	(n) Thursday	27
pak-tó	see bat-tó	see bat-tó	23
pang	(v) 1. Giúp đỡ; 2. Sụp đổ, suy sụp	(v) 1. Help; 2. Collapse	33
pat	(num) Bát, số tám theo âm HV	(num) Eight (in classical pronunciation)	

peh	(num) Số tám	(num) Eight	24,28
Peh--goèh	(n) Tháng tám	(n) August	28
phái ⁿ -sè	♣(v) Xin lỗi <i>Pháiⁿ-sè, góa ũ tãi-chì, ài seng cháu (Xin lỗi, tôi có việc phải đi bây giờ)</i> ; ♣(adj) Ngượng ngùng, xấu hổ <i>A-chin tī chiūⁿ tãi ê-sí lóng ē chin phái-sè (A-chin thường cảm thấy ngượng ngùng khi nói trước đám đông).</i>	♣(v) Sorry <i>Pháiⁿ-sè, góa ũ tãi-chì, ài seng cháu (Sorry, I got to go now)</i> ; ♣(adj) Shy, embarrassed <i>A-chin tī chiūⁿ tãi ê-sí lóng ē chin phái-sè (A-chin usually feels shy when giving a talk in public).</i>	6
pháng	(n) Bánh mì	(n) Bread	32
phī ⁿ	♣(n) Mũi; ♣(v) Ngửi	♣(n) Nose; ♣(v) Smell	23
phòa-pē ⁿ	(v) Bị ốm	(v) Get sick	23
pi ⁿ	(v) Làm gì đó, chơi gì đó	(v) Do something, play something	16
pià ⁿ -sàu	(v) Lau chùi, quét sạch	(v) Clean	22
piān-tong	(n) Cơm hộp <i>Chiáh piān-tong (Ăn cơm hộp)</i>	(n) Lunch box, meal box <i>Chiáh piān-tong (Having meal with lunch box).</i>	33
p̄ng	(n) Cơm	(n) Cooked rice, meal	17,22,32 33
p̄ng-tiàm	(n) Khách sạn	(n) Hotel	13,17
pò	♣(v) Báo, thông báo <i>Hó-khang=ê pò lí chai (Tôi báo cho anh một tin tốt lành)</i> ; ♣(n) Báo	1. (v) Notify <i>Hó-khang=ê pò lí chai (Let me notify you a good news)</i> ; 2. (n) Newspaper	18
pùn-sò	(n) Rác	(n) Garbage	22
sa ⁿ	(n) Áo, quần áo	(n) Clothes	7,22,26
sa ⁿ	(num) Số ba	(num) Three	24,25,26 27,28,29
Sa ⁿ --goèh	(n) Tháng ba	(n) March	28
sam	(num) Tam, số ba theo âm HV	(num) Three (in classical pronunciation)	24
sàu	(v) Bị ho	(v) Cough	23
sé	(v) Rửa, giặt	(v) Wash, launder	11,22
seng	(adv) Trước <i>Góa chín bē-tàng cháu, lí seng khi (Bây giờ anh không thể đi được, em đi trước).</i>	(adv) In advance, first, earlier <i>Góa chín bē-tàng cháu, lí seng khi (I can't go now, you go first).</i>	
seng	siu ⁿ (adv) Rất, quá <i>Chit-ê mih-kiā seng kùi, góa bé bē khí (Quá đắt không mua được).</i>	siu ⁿ (adv) Very, too much <i>Chit-ê mih-kiā seng kùi, góa bé bē khí (It's too expensive to buy it).</i>	8,15
sì	(num) Số bốn	(num) Four	24,26,27 28,29
sī	(n) Thời, giờ	(n) Hour, time	7,18,19 26,28

sī	(v) 1. Là <i>Góa sī Tâi-oân-lâng</i> (Tôi là người Đài Loan); 2. Có nghĩa đúng, vâng khi trả lời câu hỏi <i>Lí kám sī Tâi-oân-lâng? Sī</i> (Bạn có phải là người Đài Loan không? Vâng).	(v) 1. Be, are, is, am <i>Góa sī Tâi-oân-lâng</i> (I'm Taiwanese); 2. Yes, right <i>Lí kám sī Tâi-oân-lâng? Sī</i> (Are you a Taiwanese? Yes).	1,10,27 28,29
siá ⁿ	(adv) Gì	(adv) What	6,32
siá ⁿ -mih	(adv) Cái gì	(adv) What	9
siān	(adj) Buồn chán, buồn phiền, mệt	(adj) Bored, feel tired	16
sian-se ⁿ	sian-si ⁿ (n) Ngài, ông	sian-si ⁿ (n) Mr., gentleman	3
sian-si ⁿ	see sian-se ⁿ	see sian-se ⁿ	4
siau-hông	(n) Đội cứu hoả	(n) Fire brigade	21
-tūi			
siâu-liân	(n) Chàng trai trẻ	(n) Young man, youth	3
--ê			
Sì--goèh	(n) Tháng tư	(n) April	28
sī-kan	(n) Thời gian <i>Sī-kan kòe liáu chin kín, lán ít-keng kiat-hun saⁿ tang à</i> (Thời gian trôi rất nhanh, chúng mình đã kết hôn được ba năm rồi).	(n) Time <i>Sī-kan kòe liáu chin kín, lán ít-keng kiat-hun saⁿ tang à</i> (Time passed so fast that we have been married for three years).	26
sin-lek	(n) Lịch dương	(n) Solar calendar	28
sió-chiá	(n) Cô (từ đặt trước tên để gọi, hàm ý người phụ nữ trẻ)	(n) Miss, lady	3,4
siók	(adj) Rẻ	(adj) Cheap	8
sió-khóa	(adv) Một chút, một tí	(adv) A little bit, some	8,11,20
siông-iōng	(adj) Thông dụng	(adj) Frequently used	16
síp	(num) Thập, số mười theo âm HV	(num) Ten (In classical pronunciation)	24
síp-jī	(n) Ngã tư đường	(n) Cross-road	18
lō-kháu			
sit-lé	♣(v) Xin lỗi <i>Sit-lé, góa khà m̄-tiòh tiān-oē</i> (Xin lỗi, tôi gọi nhầm số); ♣(adj) Bất lịch sự, thô lỗ <i>Lí án-ne chò tui lāng-kheh chin sit-lé</i> (Anh làm như thế không lịch sự với khách).	♣(v) Pardon, excuse <i>Sit-lé, góa khà m̄-tiòh tiān-oē</i> (Sorry, I got the wrong phone number); ♣(adj) Impolite, rude <i>Lí án-ne chò tui lāng-kheh chin sit-lé</i> (Your behavior was impolite to our guests).	6
sng	(v) Đếm	(v) Count	24,25
sòa--lái	(conj) Và rồi	(conj) And then	18
soe	(adj) Không may, rui	(adj) Unlucky	16
sò-jī	(n) Con số	(n) Number	24,25

sù	(num) Tư, số bốn theo âm HV	(num) Four (in classical pronunciation)	
sūn	(adj)(adv) Êm xuôi, thành công, an toàn	(adj)(adv) Smooth, successful, safe	7
tâi	(csf) Lượng từ cho các loại xe	(csf) Classifier to vehicles	19
tâi-chì	(n) Việc, vấn đề	(n) Matter, trouble, things	21
Tâi-oân	(n) Đài Loan	(n) Taiwan	10,14
Tâi-oân-lâng	(n) Người Đài Loan	(n) Taiwanese	10
tán	(v) Chờ, đợi	(v) Wait	14
tàn	(v) Ném ra	(v) Throw out	22
tāng	(adj) Nặng	(adj) Heavy	11
tang-sî	(adv) Khi nào, bao giờ, lúc nào	(adv) When, what time	19,28
teh	(aux) Thêm vào trước động từ thể hiện thì hiện tại tiếp diễn / <i>jíp-mîng ê-sî góa tng teh chiáh pîng</i> (Tôi đang ăn cơm khi bạn ấy đi vào nhà).	(aux) Added before a verb to show present progressive tense / <i>jíp-mîng ê-sî góa tng teh chiáh pîng</i> (I was eating while he/she entered).	16
téng	♣(adj) Trước <i>A-kun téng lé-pài khi Oát-lâm</i> (Tuần trước A-kun sang Việt Nam); ♣(prep) Trên <i>Toh téng ù chít tâi tiān-náu</i> (Trên bàn có một cái máy tính).	♣(adj) Previous <i>A-kun téng lé-pài khi Oát-lâm</i> (A-kun went to Vietnam last week); ♣(prep) On, above <i>Toh téng ù chít tâi tiān-náu</i> (There is a computer on the table).	30,31
thâm	(n) Đờm	(n) Phlegm	23
thâu	(n) Đầu	(n) Head, beginning	11
thâu-khak	(n) Đầu	(n) Head, anatomy	23
théh	(v) Cầm, nắm, giữ	(v) Take, hold	22
thêng	(v) Dừng, đậu xe	(v) Stop, park	20
thì	(v) Cạo râu	(v) Shave	11
thià ⁿ	♣(adj) Đau <i>Góa ê sim chin thiàⁿ</i> (Tim anh rất đau); ♣(v) Yêu thương <i>Lâu-bú thiàⁿ kiáⁿ sī chêng-siông</i> (Mẹ thương con là bình thường).	♣(adj) Painful, hurt <i>Góa ê sim chin thiàⁿ</i> (My heart hurts a lot); ♣(v) Love <i>Lâu-bú thiàⁿ kiáⁿ sī chêng-siông</i> (It's common for a mother to love her child).	11
thiám	(adj) Mệt	(adj) Tired	23,33
tī	♣(prep) Ở tại, ở trong <i>Gún a-bú chít-má tī chhia-chān</i> (Mẹ tôi đang ở ga tàu); ♣(n) Đũa <i>Iōng tī ngh bah lái chiáh</i> (Dùng đũa để gắp thịt).	♣(prep) At, in <i>Gún a-bú chít-mái tī chhia-chām</i> (My mom is at train station now); ♣(n) Chopsticks <i>Iōng tī ngh bah lái chiáh</i> (Use the chopsticks to take meat).	14,17
tit	(adj) Thẳng	(adj) Straight	18

tiám	(n) 1. Giờ; 2. Điểm	(n) 1. Hour; 2. Point	26
tiàm	tiàm ♣(prep) Ở tại, ở trong <i>Lí tiàm chia tán góa (Em chờ anh ở đây nhé)</i> ; ♣(n) Cửa hàng	tiàm ♣(prep) At, in <i>Lí tiàm chia tán góa (You wait for me here)</i> ; ♣(n) Shop	13,17,20
tiān-ōe	(n) Điện thoại	(n) Telephone	14
tióh	♣(adj) Đúng, chính xác <i>Lí ê tap-àn sī tióh--ê (Câu trả lời của bạn đúng)</i> ; ♣(v) Được <i>Tiòh chióng (Được một phần thưởng)</i> ; <i>Tiòh pēⁿ (Bị bệnh)</i> ; <i>Tiòh kiaⁿ (Bị dọa)</i> ; ♣(aux) 1. Hậu tố của động từ để biểu thị sự hoàn thành và hiệu quả của động từ <i>Chiáh-tiòh chin hó (Ngon thế)</i> ; 2. Đứng trước động từ có nghĩa "phải, nên" <i>Tiòh lái-túg (Đã đến lúc phải đi)</i> ; <i>Lán tiòh phah-piáⁿ (Chúng ta phải làm việc chăm chỉ)</i> .	♣(adj) Correct <i>Lí ê tap-àn sī tióh--ê (Your answer is correct)</i> ; ♣(v) Get, catch <i>Tiòh chióng (Win a prize)</i> ; <i>Tiòh pēⁿ (Get sick)</i> ; <i>Tiòh kiaⁿ (Scared)</i> ; ♣(aux) 1. Suffix added to verbs expressing accomplishment or taking effect <i>Chiáh-tiòh chin hó (It tastes good)</i> ; 2. Added before verbs to express meaning of must, should, have to <i>Tiòh lái-túg (It's time to go)</i> ; <i>Lán tiòh phah-piáⁿ (We must work hard)</i> .	1
Tiong-kok -làng	(n) Người Trung Quốc	(n) Chinese	10
tióng-tàu	(n) Buổi trưa	(n) noon	32
tióng-tàu -tng	(n) Bữa ăn trưa	(n) Lunch	32
ti-ti	(n) Em trai	(n) Younger brother	3
tò	(adv) Nào <i>Lí beh khi tò chít kok liú-hák (Bạn muốn du học ở nước nào?)</i> .	(adv) Which <i>Lí beh khi tò chít kok liú-hák (Which country are you going to study abroad?)</i> .	70
tō	(adv) Thì <i>Lí tang-sí beh khi? Góa chiáh pá tō khi (Khi nào anh đi? Ăn xong thì tôi đi)</i> .	(adv) Then, as soon as <i>Lí tang-sí beh khi? Góa chiáh pá tō khi (When are you going? I will go right after I have finished eating)</i> .	21
tông-ì	(v) Đồng ý, ủng hộ	(v) Agree; approve	2
tò-pêng	(n) Bên trái	(n) Left side	18
to-siā	(v) Cảm ơn	(v) Thank	6
tó-ūi	(adv) Đâu, ở đâu	(adv) Where	17
tú-tú-hó	(IE) Vừa đẹp <i>A-kí ê sin-châi bô sán, bô pui, tú-tú-hó (A-ki không gầy cũng không béo, thân hình vừa đẹp)</i> .	(IE) Just make, it suits, it fits <i>A-kí ê sin-châi bô sán, bô pui, tú-tú-hó (A-ki is neither skinny nor fat; she got a good shape)</i> .	26
ū	(v) Có	(v) Have, has	2,5,11,12 21,23

ừ

(prep) Từ *Ừ chia kàu ki-tiūⁿ gōa hng?* (Từ đây tới sân bay bao xa?); *Tâi-oân ừ 1996 nî khai-sí chóng-thóng tít-soán* (Đài Loan bắt đầu bầu cử tổng thống từ năm 1996).

(prep) 1. From *Ừ chia kàu ki-tiūⁿ gōa hng?* (How far is it from here to airport?); 2. Since *Tâi-oân ừ 1996 nî khai-sí chóng-thóng tít-soán* (Taiwan has held presidential election since 1996). 13

Abbreviations || Ký Hiệu Viết tắt || Kán-siá || 簡寫

adj	adjective	tính từ	hêng-iông-sù	形容詞
aux	auxiliary verb	trợ động từ	chō tōng-su	助動詞
adv	adverb	trạng từ, phó từ	hù-sù	副詞
conj	conjunction	từ liên kết	liân-chiap-sù	連接詞
IE	Independence expression	câu ngắn	tòk-líp jí-kù	獨立短句
csf	classifier	lượng từ	liōng-sù	量詞
det	determiner	đại từ chỉ định	hãn-tēng-sù	限定詞
exc	exclamation	từ cảm thán	gí-khì-sù	語氣詞
HCM	Ho Chi Minh city dialects	tiếng địa phương TPHCM	O Chì-bêng chhī khiu ⁿ -kháu	胡志明市腔口
n	noun	danh từ	miâ-sù	名詞
num	numeral	số từ	sò-jī	數字
prep	preposition	giới từ	khan-kau-á	牽勾仔(介詞)
pron	pronoun	đại từ	tāi-miâ-sù	代名詞
ptc	particle	từ ngữ khí	gí-bóe chō-sù	語尾助詞
qt	question mark	từ câu hỏi	gî-būn-sù	疑問詞
quant	quantifier	từ số lượng	sò-liōng-sù	數量詞
v	verb	động từ	tong-sù	動詞

Hướng Dẫn Tra Từ Vựng || Key to Glossary || Gí-sû Tùi-chhiàu-pió Soat-bêng

Vietnamese	Tâi-gí Taiwanese	English	lessons
ông	翁 (n) 1. A-kong 阿公; 2. Sian-si ⁿ , sian-se ⁿ , o-i-sáng 先生; (pron) Kí hit-kóa hòe-sò hām a-kong chha-put-to ê làng (v) Tòà, khiā (chhù) [住] <i>Tôi ở Hanoi (Góa chhù tòa Hô-lāi)</i> ; (prep) Tī, piáu-sī khong-kan téng-thâu ê ùi-ì 佇 <i>Bạn đang ở đâu? Tôi đang ở sân bây (Lí chín tī tó-ūi? Góa tī ki-tiūⁿ).</i>	(n) 1. Grandfather; 2. Gentleman, sir; (pron) Referring to someone who has age similar to grandfather (v) Live <i>Tôi ở Hanoi (I live in Hanoi)</i> ; (prep) In, at, referring to location <i>Bạn đang ở đâu? Tôi đang ở sân bây (Where are you now? I am located in airport).</i>	4 11

Annotations:

- Oát-gí (Vietnamese) → ông
- Hàn Oát sū tō-sī kór-chá ùi Hàn-gí chioh--jíp-khì Oát-gí ê gí-sû (Vietnamese) → ông
- Gí-sû ê chióng-lūi (Vietnamese) → ông
- Tâi-gí POJ kái-soeh (Tâi-gí) →翁
- Tâi-gí Hàn-jī (Tâi-gí) →翁
- [] Hôa-gí Hàn-jī (Tâi-gí) →翁
- gí-sû chhut-hian ê khò-bûn (Tâi-gí) →翁
- Oát-gí lē-kù (Vietnamese) → ở
- lē-kù Tâi-gí hoan-ék (Tâi-gí) → ở

Taiwanese	Tiếng Việt Vietnamese	English	lessons
tiòh	(adj) Đùng, chính xác <i>Lí ê tap-àn sī tiòh--ê (Câu trả lời của bạn đúng)</i> ; (v) Được <i>Tiòh chióng (Được một phần thưởng)</i> ; <i>Tiòh pēⁿ (Bị bệnh)</i> ; <i>Tiòh kiaⁿ (Bị doạ)</i> ; (aux) 1. Hậu tố của động từ để biểu thị sự hoàn thành và hiệu quả của động từ <i>Chiáh-tiòh chin hó (Ngon thế)</i> ; 2. Đứng trước động từ có nghĩa "phải, nên" <i>Tiòh lái-tít (Đã đến lúc phải đi)</i> ; <i>Lán tiòh phah-piàⁿ (Chúng ta phải làm việc chăm chỉ).</i>	(adj) Correct <i>Lí ê tap-àn sī tiòh--ê (Your answer is correct)</i> ; (v) Get, catch <i>Tiòh chióng (Win a prize)</i> ; <i>Tiòh pēⁿ (Get sick)</i> ; <i>Tiòh kiaⁿ (Scared)</i> ; (aux) 1. Suffix added to verbs expressing accomplishment or taking effect <i>Chiáh-tiòh chin hó (It tastes good)</i> ; 2. Added before verbs to express meaning of must, should, have to <i>Tiòh lái-tít (It's time to go)</i> ; <i>Lán tiòh phah-piàⁿ (We must work hard).</i>	1

Annotations:

- tiếng Đài (Vietnamese) → tiòh
- loại từ vựng (Vietnamese) → tiòh
- giảng giải bằng tiếng Việt (Vietnamese) → tiòh
- ví dụ tiếng Đài (Tâi-gí) → tiòh
- ví dụ dịch sang tiếng Việt (Vietnamese) → tiòh
- bài số xuất hiện (Vietnamese) → tiòh